

Luceafărul

JTI

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **38** (668)

Miercuri, 20 octombrie, 2004

„Memorialistica propriu-zisă a lui George Ciorănescu (cu pagini superbe despre Mircea Eliade sau Nae Ionescu, printre alții, pe care cititorul le va descoperi și le va degusta singur) lasă adesea locul în *Jurnal* unor însemnări fugare, extrem de vii și de diverse ca arie de preocupări ale omului politic, dar și ale activistului pe tărâmul drepturilor omului, angrenat și solicitat de varii programe și acțiuni ale unor organizații civice și culturale ce activau în exil. Un segment dintr-o activitate în care lui George Ciorănescu i-a plăcut să se risipească cu voluptate și care aduce în prim-plan figura unei personalități complexe și dinamice, a cărei forță extraordinară de convingere și înrăurire asupra celorlalți stă în altruismul generos și în puterea credinței, niciodată umbrită de vreun eșec, că, într-o zi, România își va recâștiga libertatea și va intra în rândul statelor civilizate ale lumii.“

(Ștefan Ion Ghilimescu)

george ciorănescu

erwin wickert

Șocul asupra rolului dublu a lui Sorge a fost mare. Îl văzusem mereu doar ca un bun jurnalist și analist, ca și un boem veritabil, ca o personalitate fascinantă, pe care am admirat-o și de la care acum trebuie să accept și fata lui perfect ascunsă, comportamentul lui abil de a păstra cu mare strășnicie secrete de stat în fața tuturor, oricât de bun prieten i-ar fi fost: această spaimă adâncă asupra posibilităților care zăceau ascunse într-un asemenea om m-a neliniștit mult timp și profund. Mă neliniștește încă și azi!

pag. 9-11

cerneală proaspătă

Un chef de bărbați

adrian dinu
rachieru

cartea străină

geo vasile

Umanizarea infantei-tub

pag. 18

stelian tăbăraș

Basm sau teribil coșmar, mon cher!

După desăvârșirea Uniunii Europene, în care și România, intrată printre ultimii, va ocupa "un loc de prim rang" (la o firmă din Vrancea se și tipăresc etichetele de șampanie pentru acest eveniment), nu e greu de imaginat că s-ar putea naște în continuare grupări elitiste de țări, câte trei-patru, cu alte înlesniri reciproce și alte privilegii. Care să fie *atunci* criteriile?

Într-un *coșmar*, testul de succesive promovabilități cică ar fi fost contribuția diferitelor națiuni la dezvoltarea societății mondiale, implicat european. Proba de bătut cu pumnii în

Malvinelor?" (Într-adevăr, imediat s-a instalat o pace de nu se mai vedea om cu om). Ce s-o mai lungim, a venit rândul și al unui reprezentant al României. Fusesse ales unul uns cu toate alifiile, un traseist prin toate partidele. Vorba lui Coșbuc: "Treți pași la dreapta binișor/ și alți trei pași la stânga lor". Acesta a zis: "Noi ne retragem *stiloul*, brevetat de Văduva Poenaru la Lyon, la 1828, acea "peană care din sine însăși se hrănește". Atunci s-au pulverizat toate planurile invențiilor amintite de alții, au fost anulate declarații de război și tratate de pace, au dispărut fundamentale scrisori de dragoste. A dispărut chiar *Pe lângă plopii fără soț*, în care poetul avusese drept muză pe fiica inventatorului, domnișoara Poenaru, poem scris, vai, cu *stiloul*! (Interesant că Bogza desena plopii lui Eminescu dându-le și transfigurarea de *pene de scris*. De ce sunt "fără soț"? Fiindcă una... o luase Văduva Poenaru pentru prezentare la Lyon! În ce mă privește... am avut grijă ca aceste rânduri să le scriu cu pixul și apoi să le trec în computer). Tot atunci se pare că a dispărut și legenda ce explica îmbogățirea rapidă a lui Aristotel Onassis, ce semnase un contract de transport al carburanților armatei americane cu un *stilou* în care pusese... cerneală simpatică. Și mai era cât pe ce să dispară actul de primire al României în Uniunea Europeană. Noroc că m-am trezit la timp; începea o nouă zi, normală. În vecini, cineva deschisese deja radioul. Se auzea *Deșteaptă-te, române!*

nocturne

propriul piept ar fi declanșat un adevărat concurs. "Dacă nu ne primiți, noi ne retragem motorul cu aburi!" a spus un reprezentant. Într-adevăr, au stat în loc mii de centrale electrice, s-a făcut întuneric în mai bine de jumătate din Europa. "Noi ne retragem motorul Diesel", au spus alții. Au dispărut spontan jumătate dintre mijloacele de transport în comun sau individual, a dispărut... jumătate din poluarea atmosferică, s-a micșorat spărtura din stratul de ozon (prin care... pătrundeau OZN-urile). "Noi ne retragem rachetele Exocet!" au spus alții. "Vă mai amintiți cum s-au comportat ele în Războiul

Eleganta revistă de la Constanța, „Ex-Ponto“, are și de această dată texte demne de remarcat. Ele sunt semnate de Mircea Dinescu, Mihai Cimpoi, Nicolae Rotund, Ovidiu Dunăreanu, Ion Roșioru și alții.

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:
Mariana Bunescu (tehnoredactor)
Responsabil de număr:
Simona Galațchi

Redactori asociați:
Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;
Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Luceafărul“ este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:
Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93
e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com
Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: RO85RNCB5010000015430001
Cont în valută: RO85RNCB5010000015430002
ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94
Abonamentele se pot face la toate sucursalele RODIPET și la oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.
Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C. Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1, Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box 33-57, la fax 0040-21-2226407, 2226439 sau e-mail: export@rodipet.ro

Lucruri pe care localnicii le-au uitat

liana corciu

Originalitatea celor șaisprezece capitole care compun poemul *Constanța* (titlu ce avansează mai multe sugestii: geografică, temporală și existențială) transpare încă de la bun început, îndeosebi prin faptul că, pe măsură ce citim, poemele încep să se întrepătrundă și capătă tot mai multe amploare ca niște valuri întoarse în largul mării.

Poemul reușește să inventeze o stranie autobiografie, localizată într-un peisaj și o temporalitate care oscilează continuu între istorie și mit, realitate și ficțiune. Primul poem, *Iertare*, începe astfel: „Autobiograful improvizează o ureche lipită pe/ carapacea străvezie a omului”; în vreme ce ultimul poem, *Experiența nemuririi*, încheie cercul pelerinajului poetului Gérard Augustin spre propria identitate: „astfel ofranda atinge pe coasta-nfierbintată/ zenitul velor/ far baroc al divinului și nadă / ce dăruie tăcerii de pe toate buzele/ alcooolul naivei și imperfectei identități”.

Pelerinajul parcurge în mod necesar un traseu dublu, în creație și în memorie, având ca repere câteva nume ca Tomis și Constanța, pe poetul Ovidiu și o serie întregă de personaje ale miturilor mediteraneene, Dunărea și ideea latinității întinderilor reflectate în valurile sale. Pentru a se crea pe sine scriind, poetul iese din istorie, o părăsește, așa cum ai dezerta de la banchetul ori parastasul unui necunoscut: „istoria a catadicsit să strângă și reîntregească/ rămășițele autobiografiei/ scopul poveștii e iertarea fără să ai pe nimeni de iertat/ masa banchetului o ia spre gâtul ud al sorții/ când gazda se retrage-n roza vânturilor”.

Autobiograful sau povestitorul este astfel și un tată pribeag cu sugestii oedipiene: „Sibila va

juca la nunta/ tatălui pribeag și-n spatele amplei ficțiuni/ și - ciuda orbirii spermatică/ va dibui copilul filigranat în hărțile portuare”. El „iartă” ficțiunea opulentă a istoriei și a destinului și pătrunde într-un teritoriu metafizic amintind de lumea lui Schopenhauer: „sceptică stăpânirea istoriei nu oferă vreo traducere/ ori vreun reproș/ suntem dovada continuității căci noi ruine/ iau locul celor vechi” (*Îngerul istoriei*); sau pășeste mai departe într-un existențial evocând angoasele lui Heidegger: „mâinile noastre tot taie pâinea tiradelor imaginare/ nefericit ecuator/ în spaima omului ce pășeste pe malul mitului/ când mitul atinge limitele trupului/ memoria duce cu ea statura emigrantului”.

semne

Însă, spre deosebire de Ovidiu, poetul nu va mai fi niciodată exilat. Mai mult chiar, Ovidiu, ca un fel de Mesia, a plătit cu exilul lui, o dată pentru totdeauna, vina de a fi poet și rebel în fața istoriei și a destinului: „astfel trofeul remușcării nu poate fi purtat/ și Ovidiu ne eliberează oare de vina/ de-a fi poet și de-a acoperi vuietul mării/ cu ecoul ultimului vers”.

Sustrăgându-se discursului linear și univoc, cele 16 poeme evocă până la urmă un lucru pe cât de simplu, pe atât de uimitor și greu accesibil: „un ținut necunoscut înlăuntrul țării iubite”, un ținut parcă destinat anume să dea un trup nemuririi. Se știe că un străin vede uneori lucruri pe care localnicii fie că le-au uitat, fie că le-au ignorat dintotdeauna. Citind poemul *Constanța* aproape că te rușinezi, ca român, de propria orbire.

Oricine știe - în măsura în care se interesează de muzică: dirijorul suprem al lucrărilor lui Wolfgang Amadeus Mozart este și, probabil, va rămâne pentru foarte multă vreme, dacă nu pentru totdeauna, Karl Böhm. Opere, simfonii sau concerte ale compozitorului divin - cum ar spune Salvador Dalí - devin, sub conducerea lui Böhm, piese care își relevă, atât cât putem să știm astăzi, absoluta lor desăvârșire. Nimic nu ne împiedică să presupunem că, în viitor, un alt mare șef de orchestră va mai încerca să valorizeze aspecte ale creației mozartiene care să nu fi fost evidente marelui Böhm, și care, deci, să fi rămas neexplorate în interpretările sale, dar în ce ar consta acestea mi se pare cu neputință să ne imaginăm și este evident că nimeni nu reușește încă așa ceva. Între altele, Karl Böhm a înregistrat, la "Deutsche Grammophon", în 1969, cu Filarmonica din Berlin, seria simfoniilor de Mozart. Ascultarea integralei acestora are, înainte de toate, avantajul general al receptării, în cazul marilor creatori, a unei linii genera-

Patruzeci și șase de simfonii de Mozart (conceptul de geniu și sensul său ontologic)

**caius traian
dragomir**

toare de opere care marchează contribuția conștientă, în respectivul domeniu, a unei vieți. Expoziții ale creației complete (aproape complete - cât poate fi așa) a lui Vermeer, Brâncuși sau Cézanne au constituit adevărate redescoperiri ale acestor artiști inegalabili în cazul cărora, în concretul percepției, parcursesem aproape totul și știam aproape totul.

Sub raport muzical, seria simfoniilor de Mozart, cu Böhm, spune, celui deja avizat, cel puțin două lucruri de o extremă importanță. În primul rând este vorba de imensitatea invenției melodice, tematice, de abundența fără egal a imaginației, de capacitatea dezvoltării variațiilor, de construcție și opunerea temelor contradictorii, de vibrația visării și de fluxul neobosit și mereu schimbător al imaginilor devenite armonie, al pulsației emoțiilor devenite surpriză muzicală și, nu rareori, umor. În al doilea rând, ca materie a unirii acestei varietăți melodice, apare o constanță a fondului muzical, un referențial armonic neapartinând planului secund, continuo-ului, acompaniamentului, ci este pur și simplu integrare perfectă a curgerii temelor. Antonio Vivaldi a știut ce spune intitulându-și un ciclu de douăsprezece piese (între care și **Cele patru anotimpuri. Il cimento dell'armonia e dell'invenzione**). Armonia este o adevărată modalitate de unire a rezultatelor forței inventive, în artă în general, iar în cazul celor doi mari compozitori, de asemenea, în muzică. Descoperiți în simfoniile mozartiene un maximum al echilibrului dintre spontaneitatea inventivă, creatoare și resursele integrative ale artei și, implicit, ale spiritului. În toate operele sale, Mozart își exprimă integral geniu, dar aici el ne permite să înțelegem și ceva din mecanismele funcționării acestei fabuloase capacități doar aparent umane, în realitate cu totul supraumană.

Karl Böhm este, indubitabil, cel mai mare interpret de Mozart, dar ce alt muzician își poate permite - continuând să se numească astfel - să nu se refere la Mozart? Problema nu este una de preferință, de așezare într-un cadru

mai curând clasicizant sau, dimpotrivă, deschis revoluționării în creație, ci de a întruni condiția de a fi de neocolit, de a fi produs opere integrabile sub o nouă perspectivă asupra umanului, de a schimba, pur și simplu, modalitatea în care omul este uman, în cazul în care într-adevăr este astfel. Geniu este acel om la care toți semenii săi, în măsura în care dispun de o condiție umană a conștiinței, a sensibilității, a percepției valorii, ajung invariabil, se raportează invariabil, sau ar face-o dacă nu ar fi împiedicați prin constrângeri pur exterioare, immane, dezumanizante.

Există ființe cu adevărat supraumane la care apar astfel numai dintr-un anumit unghi al aprecierii, abordării, înțelegerii. Este evident că Euclid, Laplace, Kant, sau, pe alt teren, Cervantes, ori Shakespeare, ori Rabelais sunt personalități suprageniale - pentru a nu mai vorbi de Da Vinci, de Praxiteles și, nu mai puțin, de Mozart însuși. Ele conferă dimensiuni noi spiritului, dar nu sunt neapărat preocupați de acel echilibru al invenției și integrării diversității creației, de acoperirea vizibilă a tuturor capacităților receptive ale umanului, pe care o realizează geniu. O comparație a relației dintre

genialitatea transcendentă (căreia îi aparține Mozart - vezi actul I din **Don Giovanni**) și genialitatea directă, continuă, imanentă, pe care o numesc aici, doar cu un cuvânt, genialitate, cu care, de asemenea, a fost binecuvântat marele compozitor clasic austriac (probă simfoniile despre care am vorbit) poate fi găsită pe terenul credinței: **Epistolele Sfântului Petru** încorporează în ele, probabil, cea mai înaltă devoțiune mistică din întreg **Noul Testament - Epistolele Sfântului Pavel** integrează totalitatea potențialului uman și suprauman al legăturii supranaturale a omului cu Dumnezeu.

Aș încerca să dau exemple - lângă acestea altele, nu multe, bineînțeles, pot fi ușor așezate - definitorii (pe cât exemplul participă la stabilirea sferei unui concept) pentru termenul de geniu așa cum îl văd exprimat de cazul muzicii mozartiene. Sunt, de bună seamă, Bach, Mozart, Beethoven, Rafael, Tizian, Platon, Dante, Rousseau, Goethe, Alexandru cel Mare, Cezar, Napoleon, Galileo, Newton, Gauss. Aș putea explica exact aspectele de avut în vedere, în fiecare personalitate exemplară participantă la această enumerare, în fiecare caz, dar cred că tot ceea ce am arătat anterior mă poate scuti de un astfel de exercițiu. Mai important decât aceasta este să realizăm că omul nu este om decât pentru că astfel de genii există. Oamenii dobândesc un statut mai înalt prin faptul că sunt, în istorie, personalități dotate cu un potențial creativ și calități suprageniale, dar existența geniilor, ca genii, dă umanului autenticitatea sa, popoarele le conferă vocația de a dobândi o identitate, fiecărui - inobservabila motivație de a exista ca ființă omenească. Supraomul lui Nietzsche a avut realitate și există ca geniu - el nu anulează omul, ci îl face să fie om, așa cum maimuța (pentru a relua exemplul scriitorului german) are poziția pe care o are în evoluția biologică tocmai pentru că omul ființează.

A fost (este) Mihai Eminescu un astfel de geniu, un geniu în sensul propus acum, aici? Cu siguranță, da și pentru acest motiv cele mai multe dintre discursurile critice și nu puține dintre cele tradițional elogioase dedicate poetului nu pot fi văzute altfel decât drept defectuos pomite.

Bolile maculaturii

**marius
tupan**

În anchete, cu prilejul diverselor simpozioane, în discuții particulare se vorbește tot mai mult de ofensiva maculaturii. Dacă un ambițios are bani sau sponsori, vanități nemăsurate sau polite de plătit, nu-i e deloc greu să editeze o revistă sau să tipărească o carte, să lanseze o antologie din propria și operă sau să capete o emisiune în mass media. Democrația noastră e raiul grafomanilor, verii primari ai maculatoriștilor, al maniacilor și al posesărilor, al aceluia care vor să-și marcheze trecerea prin viață printr-o oarecare scriere. Într-o vreme în care textele nule sau mediocre proliferază fără încetare iar critica literară e tot mai intimidată de abundența acestora, e normal ca librăriile să refuze achizițiile de carte sau reviste, căci tonele de hârtie tipărită le amenință rafturile. După buimăceala decembristă, ca să se împună rapid, unii condeieri semnau cu nume exotice, de obicei din spațiul anglosaxon, că doar ele mai impresonau o piață literară suprasaturată. Și, cum moda aceea s-a epuizat, acum unii autori vor să atragă atenția prin licențiozitate, vulgaritate, fiindcă, vin ei cu explicații, literatura nu trebuie să mai aibă complexe, prejudecăți și pudibonderii, când se află într-o concurență evidentă. Socotită marfă, ca oricare produs (deși opinia noastră e cu totul alta!), trebuie, cică, să satisfacă toate gusturile și chiar să împună o modă. Poate numai pentru semnării care nu cunosc eșecurile suprarealiștilor limbajul frust al unui Geo Bogza sau numele unei reviste care amintea de un organ genital. Dacă anumiți autori încercă să le atragă atenția novatorilor că, de fapt, reciclează vechituri și că arta autentică nu valorifică gesturile scabroase, atunci protagoniștii au reacții violente, amenință cu moartea, se plâng că puritanii le-ar distruge cariera. Din păcate, puține reviste de cultură ironizează și resping astfel de texte, căci acum se practică mai mult cumetria decât asanarea, poziția struțului și interesele mărunte. În aceste circumstanțe, scriitorii autentici (și ne gândim în primul rând la tineri) se văd mai puțin, iar numele lor sunt amestecate cu ale mediocrilor. Sigur, tot critica literară are un rol determinant, căci trebuie să-i orienteze de cititorii mai puțin avizați, orbiți de titluri insolite și de culori stridente care nu prea au de-a face cu conținutul cărților. Dar, așa cum am mai spus și cu alte ocazii, în locul personalităților s-au infiltrat spirite gregare, mărunte, care sporesc și ele corola de confuzii a artei. Înainte de a consulta și a da verdicte, indivizii aceia au nevoie să se vindece ei mai întâi. Poate, cu alt prilej, vom zăbovi mai mult asupra mercenarilor din literatură.

adrian c. romila

Provincialism și realități europene

Preocupat de posibile neînțelegeri și inadecvări, Adrian Marino și-a reeditat în ultimii ani cărți mai de tinerete, reactualizând problematici puse atunci, dar extrem de valabile în diacronie. A fost cazul **Carnetelor europene**, iar acum al lucrării **Prezențe românești și realități europene** (Polirom, 2004), subintitulată **Jurnal intelectual**. Ele alcătuiesc, de fapt, un puzzle, alături de alte câteva relativ recente (*Pentru Europa. Integrarea României. Aspecte ideologice și culturale, Politică și cultură. Pentru o nouă cultură română. Revenirea în Europa. Idei și controverse românești*), cu o temă centrală: măsura europeană a culturii naționale. Marino pare atleul legitimării unui discurs ideologic al europeanizării culturii românești, caracterizat printr-un radicalism constructiv și prin localizarea tarelor mentalității provinciale de care suferă structural cultura națională, de la începuturi.

Prezențe românești și realități europene desfășoară, pe câteva secțiuni, un efort de intelectualizare a impresiilor de călătorie în străinătate. Nu primează deloc sfera „turistică” a voiajelor, ci rezonanțele culturale: muzeele, casele memoriale, monumentele, conferințele și colocviile, întâlnirile cu personalități, crearea de punți între „noi” și „ei”. Călătoriile sunt făcute exclusiv cu scop profesional, onorând invitații

cronica literară

externe. E o perspectivă pe care autorul ține să o menționeze, pentru a suprima orice intenție de a-l eticheta ca „snob” sau „privilegiat al regimului”. Destinațiile sunt foarte atractive și delimitează secțiunile: *Portugalia, Danemarca, Anglia, Franța*. La fel, referințele ce alcătuiesc subcapitolele: *Biblioteca Nacional de Lisboa, Vikingii, Înălțare la Corpus Christ College, Oxford, în pas alergător, The Bodleian Library, Casa lui Dickens, La Mircea Eliade, Centre Georges Pompidou* ș.a. În prezentarea de față nu o să mă opresc decât la prima secțiune, ce adună, sub titlul *Mică autobiografie spirituală*, fragmente dintr-un veritabil eșafodaj teoretic al unei posibile legitimități: a „jurnalului intelectual” ca gen literar, pe de o parte, iar, pe de alta, a dimensiunilor europene ale culturii românești. Deși redactat la sfârșitul anilor '70, el e deosebit de actual și poate fi folosit ca referință obligatorie într-un eventual dicționar de estetică literară, la capitolele „jurnal intim, tipologie” sau „național-european, provincialism-cosmopolitism”.

Mobilul discursului pare a fi dorința de a contura o personalitate cât mai complexă și de a da cititorilor direcții hermeneutice cât mai apropiate de figura reală a acestei personalități. Doar așa s-ar justifica însumarea de reacții, confesiuni, comentarii, examene de conștiință, într-un cuvânt exhibarea tuturor obsesiilor ce-l reprezintă pe autor. Încă nedefinită complet, specia „jurnalului intelectual” face trecerea de la impresia trăită și asimilată la formularea scrisă a unui adevăr general extras din ea. Iar acest adevăr, tocmai fiindcă a fost trăit mai întâi, are un grad sporit de autenticitate. „Când devine substanța unui fragment autobiografic”, spune Marino, „ideea primește același conținut, rezonanță și semnificație ca orice altă experiență adâncă de viață. Autenticitatea învinge la această tensiune orice «pudoare» sau «discreție». Încerc și resimțim cu toții nevoia unei

vieți intelectuale autentice, în adâncime, de o cât mai mare puritate și elevație. Adevărata substanță morală și intelectuală românească este profundă și de o calitate deosebită. Cine vorbește în numele său? Noi toți. În acest caz, eu în primul rând. În această carte, accentul cade pe *jurnal*, nu pe *europene* (s.n.)”. Cu alte cuvinte, chiar dacă transfigurează o experiență externă substanței originare a spiritului (în speță, un parcurs din afara țării natale), *jurnalul* rămâne un semn al intimității, nu unul al unei exteriorități impersonale. El nu e plasat în literatură decât pentru a reduce distanța între eul auctorial și cel textual, aparținând etajelor „moral”, „spiritual” sau „ideatic”, căci „sufletul uman refuză comprimarea, inhibiția, timorarea continuă” și simte mereu nevoia de a se comunica și a se face înțeles. E și asta o formă de a ajunge la un sine adânc, greu accesibil experienței netrecute prin reflexivitate, adică o formă de autoînțelegere. În „jurnalul intelectual” „totalitatea reacțiilor subiective este convertită în idei, principii și judecăți de ordin general”, afirmate în numele unui eu colectiv, al unei categorii social-intelectuale sau chiar al unei culturi. Sentimentalismul primește, astfel, o rigoare obiectivă ce poate avea valabilitate universală.

Atingerea problematicii europeanismului pleacă sistematic de la considerații despre „viața literară”, „spirit polemic și ironic”, „plecare și călătorie”, „cultivare”. Marino simte nevoia unei construcții bine articulate, care să implementeze în discursul cultural românesc poziții etico-intelectuale clar definite, capabile să diferențeze între o mare și o mică literatură, între adevărul schimb de idei și vorbăria ignorantă, între ironia inteligentă și atacul la persoană, între călătoriile de plăcere și cele întru sporiștea cunoașterii și trăirii lumii prin ochii ideilor. Începând cu secțiunea *Român și european*, Marino discută poziția sa de scriitor și, implicit, pe aceea a oricărui reprezentant al culturii naționale. El începe printr-o afirmație ce se constituie într-un punct de sprijin pentru tot eșafodajul de idei: „autorul acestui jurnal este un român pătruns de conștiința calității sale implicite de european. Mă simt român și, în același timp, european, intim solidar cu istoria, cultura și destinul patriei mele, integrată istoric și cultural unui ansamblu geopolitic și spiritual care se numește «Europa»”. Acestea fiind spuse, se poate porni spre discutarea europeanismului culturii române de acum și de oricând. Relația României cu structurile europene sunt indiscutabile, îndeosebi începând cu activitatea Școlii Ardelene și cu cea intelectualilor pasoptiști. Avem, așadar, o tradiție a deschiderii spre Occident, mai ales din secolul al XIX-lea. Dar adoptarea modelelor lui nu se poate face fără o „cât mai adâncă, nuanțată și amplificată dezvoltare a specificității noastre, a originalității creatoare românești”. Opțiunea cea mai corectă ar fi aceea a situării între autarhia „sămănătoristă”, defensivă, profund conservatoare, și imitația caricaturală a structurilor occidentale, incriminate de binecunoscutele „forme fără fond” maioreștiene. Și aceasta se poate doar printr-o bună orientare ideologică și prin practicarea unui veritabil dialog născut din desprinderea de provincialism și discernământul oricărui fel de deschidere. Să ne facem cunoștii, acceptați, asimilați Europei, văzută ca „o posibilitate permanentă și universală de recunoaștere și confirmare obiectivă a valorilor românești”. Autorul localizează chiar un complex regresiv, „complexul Dinicu Golescu”, ce trebuie asumat și depășit prin încredere și cunoaștere de sine. Căci „impostura și farsa intelectuală pot fi și cosmopolite, și poliglote”, spune Marino, ceea ce duce la ideea că orice formă de falsă modestie e profund

dăunătoare unui spirit aspirant la universalitate, fie el individual sau colectiv.

Problema poate fi pusă și în termenii opoziției *provincial/universal*, cu multe implicații morale și intelectuale. La nivel cultural, „provincie” înseamnă „a transforma preocupările, ierarhiile și valorile personale, locale sau strict regionale în preocupări, ierarhii și valori centrale, prezentate explicit sau implicit ca valori universale și absolute”. Urmărirea audienței, prestigiului și autorității strict locale e semnul sigur al provincialismului intelectual. El nu e specific doar marginalității geografice, ci și centrului, căci optica fugii de criteriile generale și de concurență se poate întâlni și într-o capitală culturală. Doar ieșirea la o confruntare conformă cu o scară de valori general acceptată poate duce la ieșirea din provincialism. De aici și necesitatea călătoriei, a promovării, a difuziunii, a traducerii, fără timiditatea afirmării unei specificități, altfel esențială. Au dovedit-o cu prisosință personalități ale culturii române care au publicat și în alte limbi decât cea natală și care pot constitui pilonii unei tradiții universaliste la noi. E cazul unor Xenopol, Odobescu, Macedonski, Densusianu, Hasdeu sau Iorga (dar și din alte domenii: medicină, speologie, știință). Bineînțeles, în contemporaneitate avem destui, dintre care îl putem aminti numai pe Mircea Eliade, ca să luăm unul din cei mai străluciți. Pe de altă parte, Europa nu se mai poate defini prin „centre”, prin pretențiile de autoritarism ale vreunei culturi anume. Astăzi „cultura nu mai poate fi nici exemplară, nici

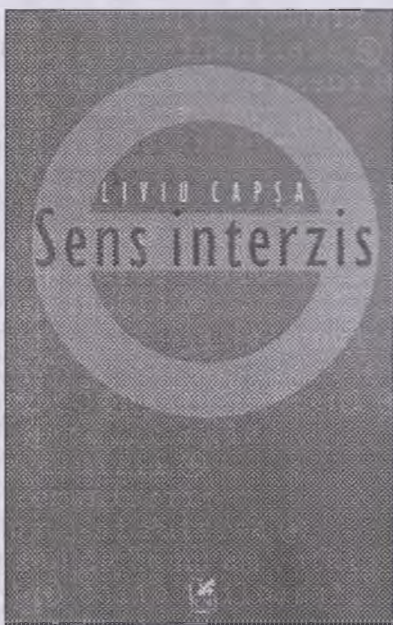
izolată, nici unică. Ea este obligată să se deschidă, să-și lărgască orizontul, să-și depășească universul spiritual exclusivist și să adopte o altă perspectivă istorică și culturală, o atitudine globală, cu adevărat universală”. În epoca unui dialog generalizat, culturile trebuie să își propună specificitatea printr-o creație autentică, bine susținută și difuzată, eliminând izolaționismul mândru și imitația servilă, sincronismul cu orice preț.

Periplul cultural și jurnalul intelectual par a fi semnele prin care Marino încearcă să teoretizeze și să se propună ca exemplu. Activitatea sa de comparatist și critic al ideilor, de hermeneut al conceptelor literare și participant activ la promovarea culturii române dincolo de hotarele ei geografice ar fi dovezi în acest sens. Percepția exteriorității se face exclusiv cu spiritul încercat de „prezențele românești”, confruntate mereu cu alte „prezențe”, sub unghiul aceluiași criterii de valoare. Numai cine nu trăiește în lumea ideilor și a creației autentice poate clasifica experiența trecută în jurnalul intelectual ca fiind „livrescă”. Ceilalți, puțini în opinia lui Marino, rămân cu adevărat preocupați de ieșirea din provincialism și salvarea universalității propriei culturi.

Într-o societate (post)modernă, presa reprezintă una dintre cele mai importante modalități de captare a pulsului realității. Dacă în epoca realismului clasic literatura - arta în general - fusese privită ca reflexie speculară a naturii, scriitorul contemporan se confruntă cu exigențe radical diferite. Condiționat de *Weltanschauung*-ul unei epoci marcate de grave scindări interioare, de o din ce în ce mai avansată glisare a categoriilor morale, autorul postmodern trebuie să-și asume în schimb un anumit număr de măști. Acestea vor compune, la rândul lor, imaginea unui sine fragmentar, flexibil, călător printre fărâmele răzlețe de realitate cotidiană.

În recentul său volum *Sens interzis*, Liviu Capșa adoptă un rol plin de provocări, dar și de capcane, acela al ziaristului-turist, notând în permanență, în nelipsitul său carnet de însemnări, impresiile unei călătorii prin lumea colorată, adeseori caragială, a României începutului de secol XXI. Un potpuriu de imagini și comentarii, cartea trece de la pamflet la evocare poetică, de la portret nostalgic la satiră virulentă, într-o serie de tablete concentrate - unele dintre ele, poate chiar prea succinte. În cazurile (din păcate, după cum vor constata cititorii, nu foarte numeroase) în care autorul își acordă spațiul necesar, „textul său este veșnic ispitit să evadeze din captivitatea evenimentului concret de la care pornește și irepresibil condamnat la o contemplație amplă, care

privește resorturile adânci ale speciei și nu cazurile individuale“ (Pavel Șușară).

O mare parte din comentarii au în vedere lumea politică postdecembristă, în care „Măria Sa, votantul“ joacă un rol important, dar numai o dată la patru ani. Domină în mod constant un sentiment de scepticism și dezamăgire față de actanții de pe scena dâmbovițeană. Ironia cunoaște variate tonuri, de la ludic pur până la patetism sau indignare. Într-un articol ca „Execuția lui Ilașcu“, statutul de membru al unui anumit partid - și prin extensie, al oricărui partid în general - este echivalent cu o abdicare de la normele morale. Indiferent de încărcătura simbolică pe care a acumulat-o o personalitate ca Iliu Ilașcu, implicarea în viața politică ar putea, în opinia lui Liviu Capșa, genera anihilarea semnificației sale etice în ochii tuturor românilor.

Prin ochii ziaristului, politica autohtonă apare cel mai adesea ca un joc de măști în care onestitatea este definitiv exclusă. Acest flagel al disimulării este extins însă și în alte domenii ale vieții sociale. Nici Parmasul nu este ocolit de acest spectru, de vreme ce spre el converg

Călător în tranziție

arina lungu

constant ambiții politice, aspirații mai mult sau mai puțin realiste, la glorie literară, pretenții nejustificate de intangibilitate în ceea ce privește opera sau persoana anumitor autori. Din moment ce fiecare cititor are la dispoziție anumite instrumente critice, în mod automat îi revine dreptul de a le utiliza în mod original pentru a-și exprima propria atitudine față de text. Cu toate acestea, în opinia lui Liviu Capșa, în lumea literară marile dispute estetice au fost substituite prin simple confruntări de orgolii. Registrul inferior al campaniei electorale din circumscriptiile suburbane a fost adoptat frenetic în periodicele literare, accentuând distanța dintre scriitor și cititorul de literatură.

Deși justificată, indignarea lui Liviu Capșa poate fi întâmpinată prin trimitere la alte momente din istoria literară autohtonă, atunci când penițele care lăsau să curgă cerneala invectivei erau purtate de un Macedonski, Eminescu sau Arghezi. În ciuda acestor precedente, cititorul poate doar cu mare dificultate să-și reprime sentimentul unei deprimente degradări a mediului scriitoricesc.

Concluzii similare decurg din evocarea dedicată unui moment din biografia lui Nichita Stănescu. Atunci ca și acum, jocurile de culise determinate politic atâră mult mai greu în balanță decât noțiuni inefabile cum ar fi valoarea estetică sau judecata posterității. Imaginea unui Nichita ostracizat, nevoit să se strecoare pe ușa din spate a editurii care-i publicase recent un volum pentru a-și ridica onorariul, nu poate decât să confirme ceea ce pentru unii analiști este de mult un fapt demonstrat. În condiții de criză, departe de a se impune ca erou, scriitorul comunist a adoptat de multe ori soluția salvării personale. O evaluare a operelor produse în această perioadă, nu numai în România, ci și în celelalte state est-europene, ar putea stabili dacă acest compromis moral este compensat, măcar parțial, de valoarea pur artistică a textelor care au reușit astfel să vadă lumina tiparului.

„Ruptura“ dintre Academie și cetățeanul de rând este permanent scoasă în relief de paginile de analiză socială, care iau în vizor multiple aspecte ale României contemporane. Un articol ca **Paznicii limbii române** se constituie într-un prilej de a lansa o ironie necruțătoare la adresa lingviștilor izolați în sfera autonomă a ceea ce Saussure numește „langue“, sistemul abstract al limbii. Din acest turn de fildeș al științei pure, savanții încearcă să emită reguli și norme, ignorând practic regula de bază pe care ei înșiși o impun oricărui absolvent de gimnaziu, și anume că limba naturală este un organism viu, în continuă evoluție. Această evoluție este condiționată de o rețea de factori interni și externi, dar criteriul decisiv rămâne uzul („parole“ în termeni saussurieni). Această eroare de perspectivă, dezvoltată de fantezia ziaristului, conduce la imaginea hilară a unor inspectori lingvistici luând cu asalt pașnicele tarabe ale producătorilor agricoli în căutarea barbarismelor și a traducerilor incorecte.

Cititorul va observa, pe măsură ce alunecă de la o tabletă la alta, că, deși tonul ironic nu-l părăsește niciodată, Liviu Capșa își abordează subiectele cu extremă seriozitate, utilizând umorul mai mult ca pe un factor de echilibru. Textul poate evolua de la studiul sistematic la pură caricatură, sau, dimpotrivă, poate porni de la un ton satiric pentru a ajunge la examinarea

implicațiilor grave ale fenomenului descris. Pasiunea românilor pentru manele face subiectul unei astfel de analize, inițiate în tonul ludic-depreciativ pe care îl folosește inevitabil orice intelectual de formație modernistă în legătură cu așa-numita „cultură a vulgului“ (*low culture*). Cu toate acestea, autorul ajunge la o serie de concluzii relevante din punct de vedere sociologic, localizând originea popularității acestor melodii orientale în cultivarea disperării ca stare de spirit generală. O disperare care nu produce revoltă, acțiune, ci se consumă într-o contemplație pasivă a propriei nefericiri, iar manelele satisfac în acest sens un dublu deziderat: oferă o compensație imediată, emoțional-senzorială, pentru frustrările individului și, pe de altă parte, favorizează o atitudine de resemnare în fața unei existențe lipsite de orice orizont. Filosofia orientală a acceptării destinului pătrunde în aceste cântece într-o formă sărăcită de orice încărcătură etică, dar îndeajuns de convingătoare pentru a conferi oricărei tentative de schimbare a stării de lucruri actuale aura unei bătălii dinainte pierdute.

La limitele acestor realități, Liviu Capșa plasează generația tânără, de la care se așteaptă schimbarea îndelung visată. Este o generație a contrastelor, descrisă într-o tabletă drept iremediabil pierdută prin superficialitate.

cronica literară

aculturalitate, materialism precoce. O generație în formarea căreia școala - și adultul în general - are un rol din ce în ce mai nesemnificativ, importanța predominantă revenind televiziunii și Internetului, surse de propagare a acelei culturi populare, comerciale, standardizate care ar urma să transforme planeta într-un „sat global“.

Cu toate acestea, confirmându-și încă o dată formația clasic-modernistă, autorul plasează în finalul volumului un articol care descoperă o nouă perspectivă asupra acestei generații. Citatele selectate din reflecțiile unor adolescenți pun în lumină maturitate în gândire, dublată de o doză de inocență care par să promită un viitor mai bun pentru România anilor următori:

„A aștepta să dispară generațiile înglodate în mentalități comuniste fără să luptăm înseamnă o nouă alterare a generațiilor care va duce la o perpetuă anomalie în România.“ (Letiția-Cristina Faca)/

„Nu pretind să trăiesc într-o țară de sfinți sau genii, ci într-o țară creștină. O Românie creștină înseamnă o Românie mântuită.“ (Oana Maria Șerban)

Astfel, călătoria lui Liviu Capșa se vrea mai mult decât o trecere în revistă a cotidianului. Autorul supune unei exigente analize morale fragmentele de realitate socială și, în final, sugerează o posibilă soluție, depășind în acest sens relativismul postmodernist și încercând să recupereze ceva din sensibilitatea umanistă.

Fără aplauze... cu aplauze

Din 1998 încoace, Ana Ardeleanu aduce, în mod constant, jertfă, pe altarul fiecărui an, câte o carte de versuri. **Fără aplauze** (Editura Ex Ponto, Constanța, 2004) este, așadar, ultima dintre ele și ea celebrează trecerea frumoasă și morală printr-un timp care altminteri și-a cam pierdut răbdarea. Discursul poetic se constituie ca imn adus miraculoasei firi în care candela ornează aerul, iar lucefieri sunt „copii legănați de cuvinte”. Ceasul elaborativ e unul de împăcare cu condiția umană, în care lumina se întocmește din moarte și nemoarte (**Crucifixul**), chiar dacă „suspînul/ pare centru lumii” (**Ay, viața mea**). Imaginația rămâne singurul loc de refugiu sigur din fața vicisitudinilor lumii a cărei corolă de minuni se străduiește, blagian, să n-o strivească prin exces de cunoaștere: „tac mai mult decât tăcerea/ și port netemătoare/ culoarea îmbunătățită a zborului/ nu pot deschide ochii/ fără să mă văd ștergând de sudoare/ marea taină” (**Închipuire solemnă**). Tatonarea orizonturilor mistice se poate solda și cu un sentiment de desacralizare: „cine știe precis/ cum e să te întorci pe pământ./ cu gustul cerului în gură” (**Coletul cu îngeri**). Poeta mai observă, în treacăt, că „nu mai au supremă umbră/ vulturii de altădată” (**Pe ale nopții trene**), precum și că: „simpla îmbătrânire/ nu te face mai întreg/ pe osul luminii/ gravându-te” (**Simpla îmbătrânire**).

Sentimentul de melancolie se infiltrează tot mai vizibil în gândurile poetei ce cu strângere de inimă constată că „drumurile sunt așezate/ cu

galaxia cărților

unghiurile în apus/ ordonând firele de praf/ pe geamul liric” (**Un înger din noua generație**). Sumbra revelație intensifică trăirea clipei prezente: „Sublimul împlinescă-ți-se/ peste logica lumii/ în îmbălsămare/ și ardere de tot/ așteptând năvodul/ în sunet de corn/ printre peștii luminii/ trecând/ cum pașii lui Petru” (**Ruga**). De aici până la revolta împotriva trecerii timpului și ingraturii semenilor nu e decât un pas echivalent, poate, cu mântuirea niciodată tardivă: „nu e târziu/ pentru marea încredere: pâine de mai frământată-n septembrie/... cu cât mai deasă va fi umbra/ cu atât mai intens va fi soarele crinul va fi mai înalt/ cu cât mai des va fi plânsul de sabie nu va pieri spaima/ de-a oferi obrazul celălalt” (**Marea încredere**). La rândul ei, mântuirea e echivalentă cu viața veșnică în spațiul purității nirvano-mioritice: „nu voi muri./ ci moartea îmi va da/ paharul cu lumină/ să-mi simtă oasele/ cerescul pur/ voi scrie cu tăceri destinul/ vândute, mie, de o maică/ în tremurată îmbrățișare/ și în complice botzarea/ cu un lăuntric legământ/ în biblioteca din cuvânt” (**În biblioteca din cuvânt**).

Elogiul adus vieții e implicit unul adus poeziei, luminii din logos, vorbirii viscolite, risipirii completitudinale în creație prin neștiută trudă (**Poet de-o singură risipire**), jertfei iisusice, locuirii în coliba de semne prin care trupul nemărginește târziu (**Coliba de semne**).

Poeta știe că, în urma efortului inițiativ la care s-a supus, „ce azi e ploaie/ mâine va fi floare” (**Mersul pe buclă**), dar nu scapă nici prilejul să atragă atenția că „odiseele/ epuizează rezonanțele” (**Odiseea**). Ea își vede casa într-o Carte alături de Dumnezeu. Discursul poetic alunecă, așadar, spre pledoaria nevoii de repere statornicite într-o ordine a firii îndumnezeitoare în care să se integreze responsabil cu toată

puterea de receptivitate și de uimire (**Paradox**). În pornirea ei de conciliere cu destinul, poeta încearcă o exorcizare a morții pe care o proiectează apoteotic în poeme ca **Albumul crinolinei** sau **În joaca pură**. Mânuitoare de aserțiuni gnomiche, ea notează: „binele de bine, se teme./ cum ulciorul/ de fântâna amurgului” (**Între o sortire și alta**). Alteori, orgoliul o îndeamnă să-și recunoască, în oglindă, o conștiință de aleasă întru neodihna cuvintelor: „în ziua a șaptea/ îi șoptești luminii/ femeii acesteia/ dă-i vorbele ca dar./ ce odihnă nu au/ nici scadență” (**În ziua a șaptea**). Trăirea întru iluzia poeziei e, de ce nu?, o formă de împlinire, ceea ce e-ni deloc puțin lucru într-o lume alienantă și însingurătoare prin definiție: „viața nu-i împărțită/ cum o turtă de diamante/ între tine și tine./ iluzie” (**Împlinire**).

Scrișul Anei Ardeleanu e unul demn de toată atenția și, de ce nu, demn de... aplauze.

Un poet din generația lui Labiș

La binecunoscuta editură timișoreană Augusta, la fel de binecunoscutul Anghel Dumbrăveanu publică, la începutul anului 2004, o carte de versuri intitulată **Conceptul de galben** (**The Concept of Yellow**), o ediție bilingvă, versiunea engleză fiind semnată, ca și selecția poemelor, de Marcel Pop Corniş.

Lirica lui Anghel Dumbrăveanu se distinge printr-o vitalitate puțin comună, ca și printr-o mare prospețime imagistică, discursul austerizându-se pe măsură ce poetul își înfruntă vârstele pe care le traversează. O înțelepție clasică mai presus de orice resemnare se insinuează melancolic în poeme, chiar dacă arborii știu „că anotimpurile omului nu revin niciodată” (**Rune**). Sentimentul curgerii timpului apăsător e acut și sfâșietor. Există însă un refugiu cu virtuți magice din fața galopului inevitabil al clipelelor neiertătoare și poetul pare a fi intuit secretul tămăduitor de angoase existențiale: dragostea. Poposul zăbăvitor al lui Ulyse pe insula frumoasă Calipso rimează impecabil cu plonjonul în nemurire. Furtuna bărbatului altminteri chemat sfâșietor de drumurile Ithacai e, fie și trecător îndepărtată și, totodată, avivată

de voluptățile carnale din trupul fremătător de „mână sălbatecă” (**Calipso**) al femeii modelate din lumină și plasată ca reper fascinant în peisajul cel mai adesea marin, ca sinteză sau numitor comun al elementelor primordiale: „Erai o amforă uitată pe țarm/ Și păsările mă întrebau/ De ce nu te ridic pe umeri./ Pământul meu de-a pururi să te cânte” (**Întrebările mării**).

Utopiile marine se încarcă oracular cu melancolii thanatice generate inițiativ de inevitabilitatea mării treceri: „Curând vom ajunge la marea pustie/ Unde nu ne așteaptă nimic/ Din tot ce ochii văzură prin neguri./ Numai zbaterea goală a apei, deruta./ Pământul fără corăbii, numai metalicul ritm/ Și fața străină a nopții” (**Fața străină a nopții**). Poet al unor dureroase deșirări romantice, Anghel Dumbrăveanu se luptă cu spațiile clausturate, cu spleenul pe care starea pe loc și așteptarea zadarnică a femeii iubite îl generează, cu inhibarea ființei creatoare în fața paginii albe etc. Acestei stări de pustiu și de disconfort în pragul semnelor ce nu se lasă descifrate în nici un fel, poetul le preferă neastâmpărul iscoditor, provocarea și întreținerea iluziei, iubirea dincolo de marginile căreia nu mai există nimic (**O cană de apă**).

Poezia se confundă cu viața și doar cartea e ceea ce rămâne din existența poetului care manifestă deschis un netăgăduit mit al prieteniei, cel mai adesea literare, indiferent de tărâmul pe care se află cei dragi lui: într-o barcă la care vâslește îngerul sau în casa bătută de vântul pontic, călăuză întru vis și gazdă ocrotitoare într-o cetate cu puternice amprente medievale, percepute ca tot atâtea victorii împotriva timpului: „Nu mai am prietenii cu care am învinș./ Nici privilegiul de a muri/ Și de a învia/ În speranța femeii./ Sunt un copac în care pasărea se ferește să cânte” (**Crug târziu**).

Uneori, solitudinea e de preferat companiei convenționale a semenilor ingrați și duplicitarii sau doar prea tranșanți: „Unii mă cheamă cu aur/ alții m-alungă c-o vorbă/ Când eu nu vreau altceva/ Decât această bucată de zi/ Să pot trece singur pe stradă/ Și să mă gândesc/ Cum ninge în vremea copilăriei./ Sau să stau lângă râu/ Și să văd norii./ Azi-noapte am auzit câinii/ Lătrând în cer” (**Moment**).

Deteriorarea valorilor morale, ca și acutizarea spectrului alienării insului într-un univers tot mai *floa* îi creează poetului stări de angoasă (**Uimiri**). O altă sursă de neliniște metafizică o constituie relevarea noncomunicării cu regnurile proxime din univers, de acea auzire, spre care tânjea și Eminescu, a creșterii ierbii. Pasărea - alt motiv frecvent în lirica lui Anghel Dumbrăveanu - nu-și mai îndeplinește rolul de mesager al poetului către lumea înconjurătoare, chiar dacă ea continuă să zboare „pe sub merii amurgului”.

Nici experiențele opteciste nu-i rămân străine poetului, care încearcă în felul său voluptatea identificării realității cu reflexul ei în oglinda textuală în **Părăsirea poemului** sau: „Uneori vine o fată./ Șă-i sărut umerii./ Dar i se face frig și adoarme/ Între poemele mele./ Care toate mirosoare mișcărilor ei./ Adevărul ce-mi spune întotdeauna când intră./ Sunt toată numai trup/ Și-aș vrea să mă mângâi” (**Întâmplări din țara himerei**).

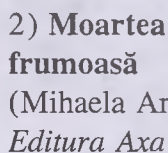
Anghel Dumbrăveanu e printre puținii poeți care, în *sillage* labișian, păstrează poezia cantonată între frontierele purității, ironia fantastă pe care o inoculează discursului poetic fiind judicios dozată și reușind impecabil să-l salveze de desuetudine și să-i confere o notă tonifiantă de modernitate consistentă și grefată organic pe tradiția de cea mai bună calitate a literaturii de dragoste dintotdeauna și de pretutindeni.

Ion
Roșioru

1) **Loc deschis**
(Stelian Tăbăraș),
Fundajia
„Lucașfărul”

2) **Moartea frumoasă**
(Mihaela Artimon),
Editura Axa

3) **Misterele Castelului Solitude sau despre singurătate la vreme de iarnă**
(Daniel Vighi),
Editura Polirom

Anul trecut, în toamnă, atunci când se numără bobocii, ba mulți dintre ei (în jargonul școlar) se înghesuie în clase, s-a reactivat un vechi obicei, acela de a se vinde și cumpăra cărți, seriile mai vechi scăpându-se de inutilele manuale și câștigând astfel ceva parale, cu care să-și înlesnească achiziționarea unor noi manuale pentru anul în curs. Acest procedeu, care era curent în viața mea de școlar, a fost descoperit după aproape un deceniu și jumătate de la Eliberare și restaurare a economiei de piață. După atâția ani de comunism și de blocare imbecilă, când multe manuale școlare nu numai că își pierdeau actualitatea, dar deveneau periculoase, deoarece se schimbaseră „linia Partidului”, acest comerț cată a fi încurajat, după ce barierele s-au rupt. El reprezintă, financiarmente vorbind, un mare câștig, superior însă pe planul mentalității viitorilor cetățeni ai țării, care se presupune că vor fi la maturitate cititori de cărți.

Afirmasem deunăzi, chiar în paginile acestei reviste, că prosperitatea vechilor întreprinderi românești de dinainte de comunism o dădeau nu cartea în genere și nici măcar cea literară, ci tot ce se adresa tinerilor studiosi, de la cei cărora li se cumpărau abecedare la elevii de liceu, cărora, în afara manualelor obligatorii, li se ofereau cărți cu valoare de auxiliare didactice, recomandate uneori imperios de dascăli. (Să mai punem la socoteală că Ministerului Educației Naționale, dar și liceelor sau numeroaselor cămine culturale li se oferea cam aceeași marfă, cărțile de acest soi beneficiind de un curs forțat,

opinii

adică fiind vândute, fără a fi neapărat căutate. Se pare că și acum se întâmplă la fel, pe scară mult mai mare, dar nu despre asta vreau să vorbesc aici, deoarece îmi lipsește competența.

Fără îndoială că succesul acestei industrii, apariția unor mari trusturi de presă, a unor librării elegante și centre de desfacere a cărților, a unei puzderii de chioșcuri și de vânzători ambulanți de cărți, în fine, a unor anticariate care vindeau piese de mare valoare bibliofilă, dar și unele pentru gustul popular face onoare vechiului regim din țara noastră. Și rămășițele acestuia, în clandestinitate, în anii grei ai comunismului constituie o dovadă cel puțin tragică despre ceea ce s-a pierdut atunci. Numai că, în regimul nostru „burghez”, mai mult liberal decât democrat, în care predomină larg economia de piață, exista și o comandă de stat, o acțiune concertată a autorităților uneori culturale, care nu lăsa chiar totul pe seama gustului public, pentru că acesta se satisfăcea cu romanele de dragoste sau de aventuri, cu lecturile facile, cu literatura de consum. Aceasta exista pe atunci într-un grad mult superior celei de acum, dar nici pe departe în cantități îndestulătoare. (Existau autori populari, poate ultimul relevant, care și-a repetat succesul în socialism fiind Radu Tudoran, care nu trebuie confundat cu alde Octav Dessila, C. Manolache sau, mai ales, Drumeș.) Și atunci cititorii, mai ales publicul feminin, au dat năvală spre romanele de succes din sfera anglo-saxonă, aceasta salvându-i pe editori, căci celebrul Jul. Giurgea a fost doar unul dintre ei.

... Așa cum se întâmplă și în clipa de față

Cumpărând și vânzând cărți

alexandru george

punând dureros în lumină deficitul în materie al literaturii naționale. Și explicația nu trebuie căutată în faptul că acum „cultura e la pământ”, că tineretul nu mai citește, că toată lumea stă la televizor, ci în radicalele mutații petrecute între timp: a apărut un alt public, o nouă burghezie, un alt tip de cititor față de regimul comunist anterior, dar prefigurată chiar între limitele acestuia. Nici în preajma războiului unii autori „clasici” nu ar fi fost cumpărați și citați dacă nu ar fi fost impuși de programele școlare. Și nici acum elevii nu s-ar chinui cu **Baltagul** sau cu romanele lui Breban și ale lui Buzura, dacă nu ar fi „recomandați” de la catedre, ba chiar ar deveni lecturi obligatorii.

(Că în felul acesta distrugi apetitul spre lectură al unor serii noi de adolescenți în formare e un fapt de maximă gravitate, dar de alt ordin decât ceea ce mi-am propus să discut aici.)

Înainte de comunism au apărut numeroase cărți care se adresau unui public disponibil cu răgaz să citească, fără a urmări lecturi selecționate și pretențioase, adică ceva ce există în grade diferite în tot Occidentul civilizată. Așadar, nu **Apărarea are cuvântul**, nici **Nyusu** sau **Periferie**, nici măcar **Cișmigiu & Comp.**, dar nici romanele istorice de propagandă politică sau patriotică, doar cărți de parcurs pentru o petrecere agreabilă și care erau excelent scrise. (Gloria acestora nu a trecut în comunism, deși s-au făcut unele încercări.) Epoca socialistă și-a avut literatura ei de consum, uneori de real succes, în ciuda subiectelor impuse, dar în acel lung răstimp, o serie întreagă de cărți care, deși sunt menționate în istoriile literare, nu au mai fost primite cu vechea căldură (având și succes de casă) din perioada interbelică. Mă gândesc la toate romanele lui N.D. Cocea, la cele mai multe iscălite de Damian Stănoiu sau Neagu Rădulescu, în fine la **Velerim și veler**, **Doamne de V.T. Popa** sau la **Menuetul** lui G.M. Vlădescu. (Un caz aparte îl reprezintă o carte scrisă în vechiul stil, dar care a văzut lumina tiparului în comunism: **Arta conversației** de Ileana Vulpescu, o capodoperă a kitsch-ului psihologic și sentimental.)

... Și, pentru a învedera tratamentul de care se bucurau unele cărți și cota lor pe piața de atunci, așadar, când erau considerate o marfă, să amintesc ceva: era prin anii '80, când multe cunoștințe de ale mele se apropiau de pensionare și asta presupunea încărcarea fișei medicale, poate chiar o internare mai mult sau mai puțin justificată într-o clinică; ei, bine, toate se duceau cu cadouri, cu **Arta conversației**, te interna și te pensiona orice spital, cu **Pe aripile vântului** (care tocmai pe atunci apăruse în BPT) obțineai un tratament favorizat de la personalul auxiliar.

Cartea a fost, este și va fi o marfă, și retardării comunismului nu trebuie să se sperie de acest termen și să-l considere disprețuitor, la modul ipocrit. Eliberarea post-decembriștă ne-a relevat printre altele noi lucruri și acest prea firesc fenomen: ca și acum, ca dintotdeauna, cartea, o marfă de ca-

litate, se strecoară printre lucruri inferioare, contrafaceri, mardă, cum se exprimă Pașadia. Și situația nu e chiar așa de tragică, dacă ne gândim că anumite autorități dominante, nu neapărat de ordin politic pot interveni în favoarea cărții „bune”.

Cu condiția ca ea să existe, să apară și ea pe piață, să fie justificat semnalată.

În perioada post-decembriștă s-a produs o explozie a comerțului cu cartea, care a dezavantajat grav pe unii; important ar fi să înțelegem de ce, nu să ne jeluim, miniștri, noii culturnici sau simpli cititori, comentatori... O revoluție rupe totdeauna niște zăgazuri, dar târăște și pe atâția inocenți, inși cu capul în nori. Procesul e prea vast și neașteptat, schimbările de mentalitate se produc mult mai greu, așa cum o pretinde noua economie, în cadrul căreia psihologicul joacă un mare rol, pentru că piața liberă presupune un raport între oameni liberi.

Și, iată, pentru că vorbeam de comentatori, numai în ultimele numere din „Luceafărul”, în afara articolului domnului I. Crețu, aș mai semnală cel puțin încă două care dezvoltă, în afară de regretul pe tema vremurilor bune de altă dată, și faptul pe care nu-l dau ca pe o contrazicere: acum apar cărți cu nemiluita, librăriile, punctele de vânzare s-au înmulțit în aceeași măsură, dar... nu se cumpără și nu se citește.

Cum să fie cu puțință așa ceva? Întrebarea justă ar fi: ce se citește și ce nu se citește, dar mai ales, ce nu se mai citește. De ce literatura română nu se mai citește, de ce nu mai realizează tiraje astronomice cutare roman, de ce se caută mult mai puțin romane și sunt preferate măturile directe, mai cu seamă ale celor care au traversat altfel perioada comunistă, adică nu lăfăindu-se în palate princiere sau chiar regale și luând zilnic prânzul la Capșa, eventual informându-se despre realități prin șuete și ciocnind paharele de vodcă. Și, mai departe, nu cumva de vină e și literatura noastră din toate tipurile?

Avem o literatură „de mulți invidiabilă” conchidea G. Călinescu istoriograful ei de multe ori aiuristic, de la origini până în prezent... Cine ne-o invidia pe noi românii pentru literatura noastră și de ce o fi ea chiar așa de admirabilă? Deocamdată vedem că ea nu prea e nici măcar vandabilă, căci de exportat nici nu mai e nevoie să vorbim...

Un studiu serios ar fi de întreprins pentru a se stabili mai exact decât am putut-o face eu în aceste succinte pagini, cam ce se tipărește, ce se vinde, ce se citește și cât se citește din noianul de cărți care apar. Și mai apoi câte din ele sunt comentate, măcar la nivelul unei informări corecte asupra conținutului. Căci atunci când mai vorbim și de valoare intrăm în acel domeniu pe care comuniștii, așa de siguri de ei, îl blestemau sub denumirea de „metafizică”. N-o fi și aici o vorbă prea mare?

Dezmărginirea și culorile alertei

Primo tempo

1. trag ivărul porții baroană
îmi scot sandala romană
și iată o lume pe care
vina bat-o
cu n-am inventat-o
2. condamnată-n
figurații episodice
retina reține
intermitențe spasmodice
3. lasciv
trupuri arămii
prelungi schelete felin
căptușite cu mușchi
alunecă mătăsoș
unduind voluptatea-n furouri
de-atlas ivoriu și-abanos
(roz bombonul și-a pierdut
de mult relevanța)
și stupeare
ce-i deasupra
e călcat în picioare
4. masculi
halucinogeni și fanați
în maiouri zdrențuite

de harward
dar și-n nevăzuta mâneacă
asul
își schimbă inelul din nasul
borcânat
și sex-îngerii-irozi
de pe biceps și pectorali
(cum își poartă
păunii evantaiul din cozi
im-pă-u-nat)
holahupează damnat
5. știunța acumulată
în chakrele personale
electrizează văzduhul senin
cad păsări din zbor
aferim
voci interioare eliberează
ca-ntr-un cadril
un tremur febril
6. „cu botox și silicoane
treceam peste rubicoane
din călcâie pân-la plex
noi vorbim doar limba-sex“
7. ecstasy, hai barosane
lunecuș de tobogane
troxuri
moxuri
parapoane
paradoxuri cotilioane
trambuline biberoane
hai tataie
haide coane
(fără adeziuni la zen)

cei necotizați la pen
să strigăm:
“olē olē
turnul babel nu mai e!”

Fine del primo tempo

8. mi se spune:
dacă vrei să-ți tragi
vilă cu termopan dar
fără valuri și spume
fără să te tocmești șpăgar
nimeni nu te-mpiedică
(țucu-te-nre ochi
să ne fiină de deochi)
fără să bați toaca

să jupoi șobolani

îngrășați pe de-a moaca
în fetidele submări
și-n piața matache

să-i vinzi
ca jumări
9. hopa țopa tropa
iată-ne-n europa

Secundo tempo

10. mi se bulbucă ochii
ca la o broască lapidată
căutând prin mlaștina ugrică
sau deșertul iudeii
gânduri
țesute-n
mătasea ideii.

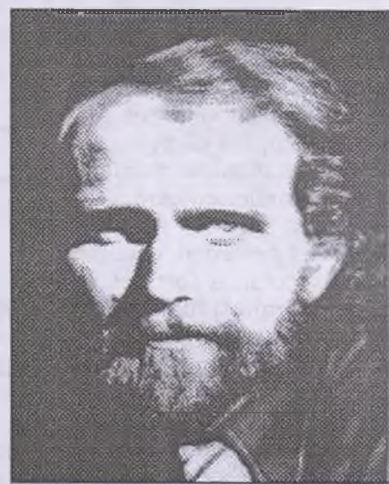
11. john d. rockefeller
își sorbea

schwartz-ul cu frișcă
citind exemplarul unic
tipărit pentru umorile sale
și pentru tot ce-n cap
i se mișcă
12. și de ce mă rog
să nu găsec
brodat în amnică
i-d-e-a
care mă furnică?
13. dar ea
a fost surghiunită de mult
din explicitul banal
și chiar din
uni-versul personal
iar o broască lapidată
nu se resuscită
niciodată.

Tempo finale

14. Ideea
fășnește din intimitatea
detronată din rol
(fără ea ești singur
rupt de tine
ești gol)
din grăuntele de uran
decodând haldele minei
din iminența regresiei
spre cifrul tetinei
din incisivul coroziv
și ingrât al retinei
din oniricul rătăcind
cu gâtul tăiat
prin piețele festive
ale realului înzorzonat
din vorba trivială hoit
de hienă flegmată primitiv
și sofisticatul rostit
exponențial-exhibitiv
din inducerea lucidității
de gheață în lumi inaccesibile
și dicteul irațional al himerelor
pe corzi ultrasensibile
din spaima nespusului
și-a vinei
din exilul divin din autodafeuri
amare
din nostalgia poate-a ghilotinei
din călcâile roase-n spumă
de mare

15. ea
nu mai filtrează
punctul de intidență al vântului
și culoarea alertei sau butaforia
iluziei
ermetismul transvazat
al confuziei
traseele reflectoarelor vinete
pe turnuri de veghe
efectul sibiric al leandrilor
și drumul înfundat în peisaje
cu zeghe
ieșirea din scoica renunțării
și a colapselor

toma george maioreseu

implozia de noapte'a coapselor
scurtcircuitul sinapselor
16. nimic nu trece
prin sita năvoadelor
întinse romantic
între belciugul pontoanelor
și neînțarcatul val
erectil și semantic
17. când ți s-a frânt destinul
azimutul
în cap ți se suie
dar ce-i
țintuit
pe vecie
în cuie?

chiar dacă mă-ncinge
centura planctronică
și clona fentează
seducția ionică
papagalul kakadu
zice da
și zice nu
sau zice
vino
dar
te du

18. hopa țopa tropa
iată-ne-n europa

Tempo terminale

19. - simți?
în ceafă ne suflă mistral
- miss trall ai spus unde-i?
- alizeul mistral
- à magistral
e magistral
20. și-n timp ce universul
e-n expansiune
gogoșa exploziv expandată
și se extinde pe cibers
trăzi neștiute
în zone neumbrate
tot mai apăsătoare devine
restrânsă în mine
inalienabila mea
singurătate
21. mă simt vulnerabil:
transparent ca-n casa
poetului breton
cu pereți și ziduri de sticlă
(și dacă găsiți
și-o urmă de beton
e doar pentru rimă și
desigur bon ton)

magistral
21. hoinăresc cu buchetul
de zaibăr

în cerul gurii
calc teascul
glodul răsirii
și sunt certat de marele burg
că nu beau vârtosul burgund
că n-am laptop la toalete
și la oină midinete
nu scutur praful de pe nimic
sau că strănut
când trece-un pitic
și că-i prea înșurubat în mine
ca de drajbăr
sanctuarul de orice distanțe
kilometrul zero
cu sacrele lui consonanțe:
izvorul de adânc
plaiul
nostalgia
familia
naiul
23. solitar
și cum mi-e firea
puțin flecar
trec prin satul natal.

magistral
24. i'm sorry
printr-un loc ideal prin
spațiul vital
prin satul global universal
sau
prin statul global?
25. îmi scuzați bălbâiala
la o atât de selectă chermesă
sau mă rog
sardanipalică mesă
dar mi-a scăpat
cuvântul
din lesă

26. repet deci
olē olē olē
turnul babel nu mai e
din călcâie pân'la plex
noi vorbim doar
limba-sex
troxuri moxuri parapoane
paradoxuri cotilioane
canoane turbilioane
papilioane ioane

hopa țopa tropa
iată-ne-n europa.
P.S. Pe țarm
cu privirea prin cețuri pierdută
Socrate goleşte un bol
de cucută

Dintr-o cociubelniță cu-abac
Poți cădea și-n puț și-n lac

Un chef de bărbați

adrian dinu rachieru

Năvăli vopia și Alex se visă la mare. Erau dimineți deșirate sub soarele uriaș, rănindu-i retina; boarea sărată și vântul leneș, valurile moi lingând țărnul, el, costeliv, beat de lumină, înscris părelnic în memoria nisipului, aruncându-se apoi în apă, despiciând-o voinicește, scăpând de căldura lipicioasă - toate îl făceau fericit. O fericire scurtă. Ar fi fost bine la mare, gândi. Dar nu se despărțea de Strâmtura lui nici în vacanță; deseori, ușor panicat, îl vizita chiar ideea unui prizonierat pe viață. Mai evada, e drept, la târg, în orașul studenției, revăzându-și fugitiv, aproape din întâmplare, unii dintre colegii de altădată. Viața i-a despărțit, câțiva au

cerneală proaspătă

reușit, sunt domni mari, hotărâsc soarta altora: ceilalți, înăcriți, insolenți, vehemenți încearcă să se descurce, dau din coate, se cațără. El? Încă un fraier pe lume, povestea unui eșec. Încearcă să-și umple singurătatea, afundându-se - simțea - în provincia vâscoasă, în cușca mediocrității. Colindat de îndoieli, ezitări, tintuit de o neîncredere paralizantă. Și, totuși, putea să contemple liniștit, cumva din afară curgera acestui destin care, întâmplător, era chiar al lui. De ce nu se revolta? De ce nu făcea nimic?

Alex surâdea îngăduitor: da, se va zbate, va lupta, va isprăvi românelul, își va da doctoratul, o va întinde din acel sătuc. Se va împlini. Dar mai e vreme, nu? Oho, berechet. Încă ne mângâiem cu iluzia că timpul e răbdător cu noi.

Din când în când, băieții, foști colegi care, iată, își amintea de glorioasa studenție, mai ieșeau la „una mică”. Petricăbardu’, omul de încredere al lui Uiuiu suna adunarea și ei, trupa lui Vodă, se strângeau ciorchine la „Paradis”. Dom’ director, cocoșat de probleme vroia să se debranzeze. „Da’ fără muieri”, punea el ferm condiția și fanii (de voie sau de nevoie) răspundeau prompt. Erau pe baricade. Printre ei, nelipsitul Andrei Hera care îl agățase, surprinzător, și pe Alex, rătăcit cu probleme prin târg. Stătea pe la ușile Inspectoratului, spera să găsească un post, să scape de Strâmtura lui.

- Vino, bă, te freci de lume bună, mai ieși din văgăuna aia. Poate rezolvăm și transferul..

Venise. Și Uiuiu, înflăcărat, tocmai perora:

- Noi, scriitorii, îmbogățim realitatea. Și trăim într-o uriașă minciună iluzionându-ne că știm totul. Că pricepem totul, ha, ha.

Alex se crispă. Cum rămâne cu romanul lui? Cu dorința de a scormoni prin ungherele evenimentelor, scoțând la lumină adevăruri moarte, înfruntând brutalitatea istoriei care, nu-i așa, dă năvală peste noi? De multe ori sârea, asudat, din așternutul răvășit după lungi dialoguri cu taică-su. Bietul Ion Trifa era de mult oale și ulcele, undeva prin întinderile Rusiei. Și, brusc, răsărea prin apropiere, îi deslușea glasul, nu putea să se înșele, era el. Mișunau în preajmă răcanii, se hlizeau, aruncau vorbe netrebnece, apoi, ca la un semn, conteniseră să mai rădă, iar dom’ Trifa, soldătoiu, parcă șovăind, oricum om în putere, venea dinspre lumina care se așternea mângăios, se apropia, îi vorbea: „să ne odihnim mădularele, fiule, șezi și tu, avem multe să ne spunem. lasă-i în plata Domnului p-ăștia”. Umbrele se amestecau dar ei tăifăsuiau, stăteau de vorbă îndelung, un glas care venea dinlăuntrul lui îl liniștea: „atât timp cât sunt viu, există o șansă, nu?” Și trupul lui ușor, micit, golit de dorințe devenea un surâs, un ultim surâs în care încăpea o lume cu toate spaimele și vicleniile ei. „Cei ce ne urmează nu învață nimic din încercările noastre, omenirea, fiule, nu are memorie”; toate se pierd, am zice, absorbite de acel oftat care îl trezea. Și Alex, zăpăcit de somn, nehotărât, ridicol, inutil, lenevind, se descoperea: existase, încă exista, se ratase, o *râmă* care, citind, fugea de realitate. Încearcă. Și care vorbea cu morții.

Zgomotele se înteteau, mâncării se dezlănțuiseră, râdeau gros, spuneau bancuri porcoase, dar Alex era departe; își înfunda fața în pernă, paralizat, un ins mărunț, resemnat, cuprins de blegeală.

- Să nu dăm vina pe vitregia vremurilor invocând brutalitatea istoriei etic!

Poate că Uiuiu, un învingător, are dreptate. Dar el, hamletianul, locuit de doi oameni, pendula. Înțelegea că pe front, cu atâta moarte în jur, sălbatica bucurie de a fi exploda prin toți porii ființei: o lume care încăpea în noi. Dar aici, printre cheflii adunați de Vodă, curtenii unui directorăș care se visa pironit pe scăunelul lui, de neclintit, se simțea stânjenit, o mortăciune urmând sfaturile învățătorului pe care nu-l

văzuse la chip: „să-ți ții gândurile, fiule, nu te dezgoli, lumea e rea”.

Mare înghesuială la „Paradis”. Inși adunați de întâmplare, vorbăreți, cutreierați de unda unei bucurii tembele. Răzbăteau sunete neclare, chicoteli. Alex, surâzând vag, își asculta gândurile care colcăiau. Cine știe ce ascunde aiuritul ăsta, cu visele lui: trebuie întors în realitate. Să nu-l lăsăm să dreagă faptele, înghesuindu-le pe un alt făgaș, aranjându-le pe ici, pe colo, inventând.

- Ie dat dracu’ șefu nost’. Tolea îi făcu cu ochiul. Alex aprobă discret, își cercetă fugar blugii ponosiți și se întoarse solemn la ale lui, îmbătat de aura trecutului. E ciudat cum găsise adăpost în ființa Tatălui, cum trecutul altuia poate deveni propriul destin. Totul îi era știut, evenimentele vor curge - implacabil - spre același sfârșit, nu putea preîntâmpina nimic. Se cufunda în amintiri, printre imagini involburate, înstăpânind confuzia. Ca și când s-ar petrece aieavea, pomind dintr-o stare amorfă, târât de vectorul destinului. De ce așa și nu altfel? Ei, destinul le rânduiește, viața noastră, cu binele și cu răul din ea ne-a condamnat. Nu e oare nimic de făcut? Nu putem schimba nimic?

- Evident, suntem demiurgi. De mâna a doua, recunosc.

A rostit marele Uiuiu astfel de vorbe? Posibil. Alex, neatent, contempla peisajul. Cărduri de ciori, croncânind sinistru invadaseră câmpul cu stârvuri. Hoituri la tot pasul. S-a prăpădit pe-acolo și Trifa al bătrân care, de undeva, șoptea neauzit: „Dacă ai ști cât îmi e de greu. Măiculiță, ce grozăvie!” Iscodind depărtările, stepa adâncă, oceanul alb, citeai în bolboroseala lui bucuria că e în viață. „Totul atârnă de noroc, băiete!” E viu, aude și vede, își adună puterile și, mușcat de ger, pornește mai departe, întipărindu-și pașii în omătul pufos, neatins. Dansează în zare vedenii ciudate. Ar vrea să cadă, să adoarmă. Gândul îl frige, mai apucă să spună: „Iubirea, Alex, e antiteza morții”.

Cine o fi scris această frază? Unde o fi citit-o?

El, bătrânul Trifa, dispărut fără urmă, găsise iubirea. „Cu Polia simți raiul în suflet”. Destinele lor s-au ciocnit. O femeie desfigurată, urlându-și durerea în

(continuare în pagina 10)

hohote cosmice: „Mă auzi, frăţioare, s-a prăpădit Ivanko“. Şi pânţecelul ei rodea, o făptură ghicită, lansând semne neînţelese se va ivi pe lume, înlocuindu-ne. Cei din sat îl vor judeca: unde-i învăţătorul nost', a bolânzit? L-a prostiţit o muieră...

- Bă, Alex, tu visezi?

Pe multe verste în jur, nici ţipenie. Al-beaţa zăpezilor te orbea, troiene scânteietoare creşteau, încercuindu-i. Caii, înnebuniţi de groază, fiarele, mârâind înfundat şi ei doi, tăcuţi, îndârjiţi, drămuindu-şi răsufllarea, mormâindu-şi rugăciunile. Cine să-i salveze? Demiurgul din Strâmtura? Aş. „Fiecare pentru sine“, atâta mai apucă să gândească. Era chiar sfârşitul lumii. A lumii adunată în el, trăind în fiinţa lui. Şi toate ce vor veni se vor întâmpla fără el. Ce importanţă mai are viaţa unui om? Scursă ca o părere, ca şi când n-ar fi fost. O ficţiune, putem zice fără a greşi. Pe cine mai interesează cum a trăit cutare? Ce am înţeles din toată tăraşenia? Cine să întoarcă Istoria?

Alex se lupta cu romanul. Închipuia febril scenariul. Vroia să scoată la suprafaţă adevărul amuşinând, sucind întâmplările

cerneală proaspătă

pe toate feţele. Dar câte adevăruri există? Ne amintim de ceea ce n-a fost, ha, ha. Adevărul e o chestiune de nuanţă, cineva trebuia să-i reamintească asta tulburând voit ochii lacomi, devoratori, ai oglinzilor. Şi el, gata să-l înşface, pulsând dureros, pierzându-l imediat pe ecranul pieritoarei secunde. O dulce sclavie, spaimă şi surprize, personajele parcă o iau razna, se răzvrătesc, fac ce vor. Şi noi privim neputincioşi, să recunoaştem. Cine se încumetă să ne citească ar putea mârâi: brebanisme răsufllate! Ce-i cu vânatoarea asta? Cine pe cine hăituieste? Înţelegem şi nerăbdarea cititorilor: hai, dom'le, nu ne mai fierbe! Ce-i cu molcomeala asta? Noi vrem epic trepidant. Dacă ei trebuie să se întâlnească, n-au decât. Să se.

Iar Alex, indiferent, bătrânicos, parcă ar fi privit spectacolul epic de la un geam: întinse leneş mâna spre iluzia tremurătoare, topită în jocul orbitor al luminii.

- Hai, noroc, dom' director! Să ne trăiţi şi să ne tipăriţi! Uiuu îmbrăţişă cu privirea separe-ul şi surăse larg, imperial.

- Eu vă iubesc pe toţi, bă. Vă scot din rahat, mă bat cu cenzura, pardon, vă lansez. Da' prima condiţie o ştiţi şi voi: să vină manuscrisele, că le facem noi de petrecanie. Şi răsese gros; poate îşi aduce şi mototolul de Trifa marfa.

Mototolul se trezise. Da, ştia, prima condiţie era să se prezinte cu o sticloanţă de whisky. Şi ceva ţigări fine, că dom' director nu fuma orice. Apoi, om mai vedea ce şi cum. Şi centrala are o vorbă

grea de spus, nu-i așa, mai blochează, mai vine cu recomandări, mai ajustează. Partidul nu trebuie supărat. Mândria lui Uiuu era că nu creea probleme „sus“. Scotea pe bandă cărţi castrate, stătea bine ideologic, era blindat, mereu „pă linie“. Şi-atunci, te întrebi, de ce se zvonea prin târg că vor să-l debarce? Cel puţin Andrei ştie-tot așa îi șoptise: „ie pă ducă boss-ul! Hai să bem, să ne veselim!“

O bucurie rea, oameni mărunţi. De ce să te bucuri de necazul altuia? Dar Uiuu părea intangibil. Era vervos, râdea cu poftă, nu lăsa să se înţeleagă că vreo primejdie îi dă târcoale. Dimpotrivă, desena planuri măreţe, schiţa strategii, împărţea indulgenţe; ce mai, era pe val! Curtenii se gudureau, Lae, şoferul, stătea pe-afară, într-o lăncedă aşteptare. Ah, eternul Lae, câţi şefi nu a schimbat la viaţa lui! Aşteaptă calm în maşină, uneori ceasuri întregi, pufăind, sperând să apară şeful, care o fi, chemat urgent în felurite locuri. Moţăia la volan oferindu-şi, poate, exerciţii de meditaţie. Fiindcă lumea văzută prin parbriz e un spectacol, să recunoaştem. Scene mărunte, comentate în gând cu o trivialitate sănătoasă; o fărâma de viaţă filtrată de instinctul său plebeu, cercetând fluxul vital al străzii, mulţimea femeilor - comparate cu ochi de expert -, câte un claxon imper-tinent, oraşul năclăit când asfaltul fierbea în verile toride. Ca acum.

Înăuntru, agitaţie, o lume colorată, muzica vocilor, perdeaua de fum, cleveteli; inşi zgomotoşi care vor să muşte din viaţă. Păi, marile idei nu se nasc la birt? Alex navighează printre atâţia băieţi veseli, flexibili, abili; amicii se îmbulzesc la chemarea lui Uiuu, simt „funcţia“, nu vor să.

Tot soiul de frustraţi, mormăie Andrei. Ce, bă, vă obligă cineva să scrieţi? Nu spunea Preda că un om nu se naşte pentru a face literatură? Mai sunt şi alte treburi pă lume. La muncă!

Cine să-l audă? Beţie, limbuţie, trăncăneală, zaţ verbal; lumea se veseleşte, vorbe inteligente care se pierd în acest zumzet. Nu-i putem opri să pâlăvrăgească, e clăbuc la gura lor. Dar cine salvează clipa, cine îngheaţă acest tablou vivanţ? Cine ar putea intra în pielea autorului obiectiv, o clipită, măcar, gata să noteze? Tipul cu carneţelul, hi, hi. Recunosc, o hărnicie inutilă, pierdută în acest vacarm. Totuşi, un prozator călare pe situaţie ar încerca.

Tolea mă execută: n-ai dialog, amice! Secretul e să te ascunzi în vorbărie. A îmbătrânit şi Tolea asta, observ, dar tot glumeţ, mare bancurist. Ştie multe, are limbă lungă, se dă „dăştept“. Las' că-i bine, zice, dictatura e afară.

Chiar așa. Ne ghiftuim, nechezăm, spunem bancuri deocheate. Sfidăm dictatura, rezistăm, ha, ha. Nimic nu se rezolvă, totul se amână.

Bagă, bă, balantainele... Mobilează masa, adu ceva de ciugulit. Ce dracu, stăm pe uscat? *Primum bibere*.

Şefu, vi s-a făcut fomică? Gata, vine băiatu!

Acelaşi John, eternul Ion, cu zâmbet bovin, navighează năduşit, greoi printre mese. S-a mai rotunjit şi el, dar e pe fază. Preia comanda, oferă sugestii, e plin de bunăvoinţă.

Eşti sculă, bă, îl laudă Vali-proteină, ai potenţial.

Thank you. vinul trebuie respectat, dom' Vali, altfel dăunează la organism. Ei, un vin ca lumea desleagă limbile. Dar limba lui Tolea e mereu activă. Râde Andrei şi-mi aplică, delicat, un cot: i s-a urcat sperma la cap băiatului! Tolea al nostru se strecoară, se insinuează, se face indispensabil. E responsabil cu telegramele, ştii? Să vezi ce texte bagă...

Habar n-aveam. Vali dă comanda: la lucru, tovarăşi! Românul-n beci nu pere! Râsete, bancuri, vorbe aruncate. Un târg bârfitor. Un restaurant *chic*. Oh, gura lumii. Ne pricepem la tricotate bârfe, suntem buni. Fătucile mişună pe-aproape, o găsculiţă ne examinează languros de la o masă vecină. Se plictiseşte.

Vali se holbează, râde gros, tremură faldurile grăsimii: am pus-o-n cui! *Sory*. Şi îngână pentru sine: şaoleu, fetiţele, îmi mănâncă zilele...

Să vină gurista, cere Petrică. E dorinţa lui Uiuu, bănuim, el doar a prins ideea din zbor. Este ecoul şefului. Şi Uiuu ne priveşte cu un dispreţ leneş, binevoitor.

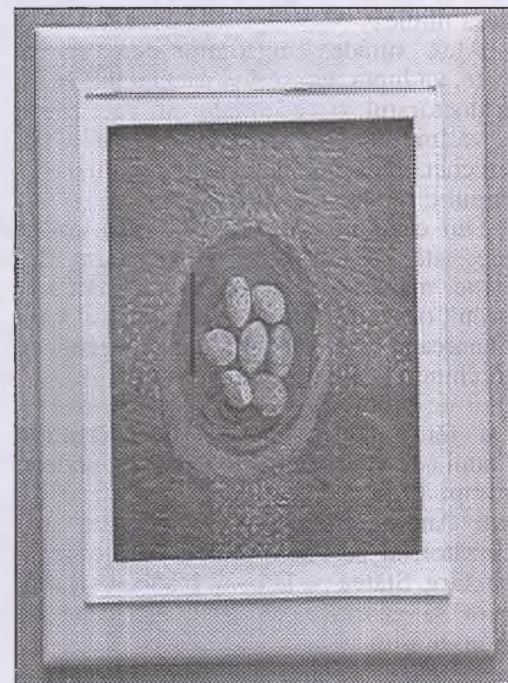
Scăunelul lui e vânat, e cu capul pă butuc - mă anunţă sec vecinul Andrei.

Unde e tribul meu? - ar putea întreba dom' director, cu voce de stăpân. Vila, maşina, nevasta sunt trofeele lui. Iubeşte succesul, vrea să smulgă aplauze, strigăte admirative, delir; începe guruiala. Ştie ce doresc forurile. Le cântă în strună. Şi-atunci?

Bă, îi fuge scaunul, crede-mă. Se clatină. Nora divorţează, îl lasă. Pare tare, dar nu e. Asta spune piaţa zvonurilor.

Visezi scenariul, Andrei. Nu pot să cred. Mai ales că maestrul gălăgios şi radios se miră la rându-i: p-acilea nu toarnă nimeni? Au dispărut turnătorii? S'poa? Şi ne mângâie cu un surâs obosit.

Petrică - bardu îl seconda de ani buni. E bine să cultivi un ştăbuleţ, ai viaţă uşoară cu un protector sus-pus. Noi, ciorăneii, ciorchine. Maestrul, buhăit, începea cu un whisky, admirând - sub povara şefiei - lichidul auriu; şi cuburile de gheaţă

aruncate expert de John în paharul-sondă.

Țăranul numai whisky bea, comentează acru Andrei. Al dracu', a înșfăcat ciolanul, nu-l lasă. Da' mai vor și alții.

Uiuiu se ridică tacticos, cere o pipi-pauză. Revine după o vreme, își așează grijuliu fesele, zice: cu atâtea protocoale, plesnesc hainele.

Da, și-a rupt din prețiosul lui timp, e alături de noi după ce, meticulos, și-a consultat agenda încărcată. Mergem. Petre, mobilizează-i! Da' fără dame.

Fără, *of course*. O fi misogin? Departe aici de vorbele rele ale dușmanilor. Se simte bine. îi plac exercițiile de flaterie. Noi ne străduim. Toți cotizează la urechile șefilor. Dar cui nu-i plac? Dacă te pui în clonț, ești ras, devii un „uitat”. Atâția au pățit-o. Nici nu ai existat. Așa e în lume. Îți zici, ține ciocu' mic, că omul e sus și te pleznește. Și ai un șef și peste capul lui e un altul, o coloană a infinitului, ha, ha. Apărându-și, fiecare, scaunul de sub fund.

Ce faci, Alex? Înflorești ca patria, ai?

Află că eu nu plec urechea, eu verific. Nu mă duc ăștia de nas. Nu mă las.

Dom'le, zice Tolea cel vesel, haina face pe domn, dar nici o diplomă nu strică la casa omului. Rețineți: trebuie să te învăț, ca să nu fii rotit.

E cam plictiseală fără muieri.

Băi, i-auziți la ce concluzie a ajuns Alex. Cu atâția geniali alături se plictisește domnu' istoric. S' poa?

E veselie în jur, ne luptăm cu grătărelul, fălcile masive lucrează cu spor, hăpăie. Vocile se amestecă, Nora parcă îi surură la ureche: „Alex, dragule, pentru tine o fac”.

Alex e siderat. Dumnezeu, îngaimă, ce va fi?

Vali, transportat, conchide: femeile fac viața frumoasă. O tipă pufoasă te refrișează.

Îți trebuie sculă, bă...

Femeile sunt infernul nostru, judecă cu ovarele, tună Uiuiu. Îl contrazice cineva? Îndrăznește? Nici pomeneală. Deși niște tușe ironice în acel „cerc”, se-nțelege, ar fi necesare. Nora se apropie, o plantă vie, carnală, unduitoare, răscolindu-i amintirile; o idilă studențească, necheltuită. „Ah, *darling*, ne trece vremea”...

Alex e liber și îngrozit, aici, printre apropiații lui Uiuiu, e un intrus, doar acceptat, suportat: brusc, imprevizibil, devine rivalul, Dumnezeu...Șters, o momâie în fața boss-ului.

Dar Nora a optat. Ce a apucat-o? O alegere tâmpită, vor zice unii. Auzi, îl lasă pe barosan. Cu Alex ajungi la sapă de lemn. Dar o nevastă ambițioasă îl poate pune pe șine. Crezi?

Nu se știe, dragă, nu se știe. Când s-o trezi în el stăpânul...

Băieții se simt liberi: fac conversație, spun bancuri, dau cu tifla dictaturii. Gata

să sperie „forurile”. Ei, nici chiar așa, să nu exagerăm. Domnul Uiuiu e atent, circumspect, veghează: e un căcăcios, a hotărât Nora, așteaptă indicații. Trăim într-o lume speriată. Cine ar îndrăzni să?

Dacă m-ajută Domnu și vrea Uiuiu, scot și eu cărticica. Vali-proteină jubilează.

Ce, ai căzut în misticism, dragă?

Ne veselim. așadar, bancurim. Curgem, ne dizolvăm în aceste irepetabile secunde, ne risipim în marea noastră proză orală. Un grup de intelectuali, oameni „dă cultură”, veniți aici să omoare timpul. Nu-și iau în serios crucea, nu prea scriu, băieții! Lepre cultivate, nu dai doi bani pe ei, chibiți și ciripitori, mici, răi și parșivi. Un chefuleț cu băieții, invocând *teoria debransării*: stresati, cocoșati de probleme, iată, s-au adunat la comanda lui Uiuiu. Vorbărie și fojgăială: golesc paharele, gândurile bâzâie, se opintesc chiolhănarii, visează că se iau la trântă cu dictatura.

Când nu faci nimic, obosești, constată Andrei.

Adio și n-am cuvinte, viața merge înainte! Tolea nu-și face iluzii, știe prea bine că n-ai pe cine să te bazezi. Vorbe goale, promisiuni, facem și dregem, aranjăm. Abureală. Ne inflamăm, ne ambațăm, uităm. Entuziasmul se topește iute. ăștia suntem.

Se adună trupa, floarea urbei, tocăm vremea. D'aia, noi, în relația cu Istoria, cunoașteți...

Oamenii își mai dau drumul la gură, cineva transmite, sus, la foruri se va ști. Deja se știe. La o adică nu te apără nimeni. Nici un bine nu rămâne nepedepsit.

Câte fețe are omul? Periculoși ăștia care țin Jurnal. Are domnu Palada ceva, îl ține dosit. Un' să-l publice? Alex știe...

Dom'le, zice Tolea, poetele, după ce se mărită, se lasă de versuri. Fac copchii. Da' cine nu are la noi talent?

Ceva trebuie să se schimbe, spune Andrei, grav. Uite, trec amărății Dunărea, fug, ne batem pe la cozi, fluturând întrebarea - stas: ce se dă? Ne zbatem în raiul nostru, îndurând foamea și frigul. S-a împuțit treaba.

Și noi? Noi una spunem, alta facem.

Purtăm mască, suntem falși. Ipocrizia ne roade. Ne luptăm, cică, cu planul și cu imperialiștii.

Nu prea mai credem în utopia roșie, bre. Se duce dracului șandramaua, degeaba vin potop indicațiile. „Șoimu' Gigel / a făcut pă el”, ha, ha.

Trebuie să avem răbdare, să așteptăm. Să avem *sănătatea răbdării*, așa ne învățăm înțelepții.

Până când, Alex, ce tot îi dai cu răbdarea? Tu, la Strâmtura, mă rog. n-ai probleme. Te-ai făcut membru, n-ai dușmani...

Lasă-l, e cu păsărici. Nu vă inflamați, bă, se supără Vodă.

Cum naiba să n-ai dușmani? Dacă n-ai dușmani, nu exiști! Eu, dragilor, zic că trebuie să ne dorim să avem dușmani. Adversitatea te călește, te ține treaz. Cel ce te urăște „te alege”, deci te prețuiește, hi, hi.

S-a strâns aici o mică gașcă, curtea lui Vodă Uiuiu, Alex e *străinul*. Micile interese, cariere, aranjamente îi leagă: poate și spaima de mediocritate, poate și nevoia de a avea dușmani.

Tinerii, zice Tolea, ne dau brânci, ne mătură. Tre' să ne unim! Să nu ne lăsăm călcați pe coadă. ăștia n-au milă.

Petrică, omul care duce tava, domnu' poet, prieten cu Titanul, escorta, „scula șefului” cere imperativ nota de plată. Se adună bancnotele, John, pe fază, recită,

cerneală proaspătă

urlă din toți bojocii: „Stima noastră!” Ne cărăm, haita se risipește, directorul a obosit, i s-a făcut somnic. Ne-am deslipit de ei. Ne retragem, inși opăriți, atinși de balșoism. Suntem mari!

Și merge, merge?

Mda. Banul îți dă putere, ai prieteni. Dacă ești în grațiile destinului...Plec, bineînțeles, cu Andrei. Mă ia la întrebări: Alex, ce dracu' faci? Când te muți? Că toți venim de la țară.

Ar trebui să intervin, o voce din interior, gândurile altcuiva, parcă, urcă, se zbat: ah, da, bineînțeles. Și o mână rătăcită, desenând un gest vag, se împotrivesc: scutește-mă de predici, sunt sătul.

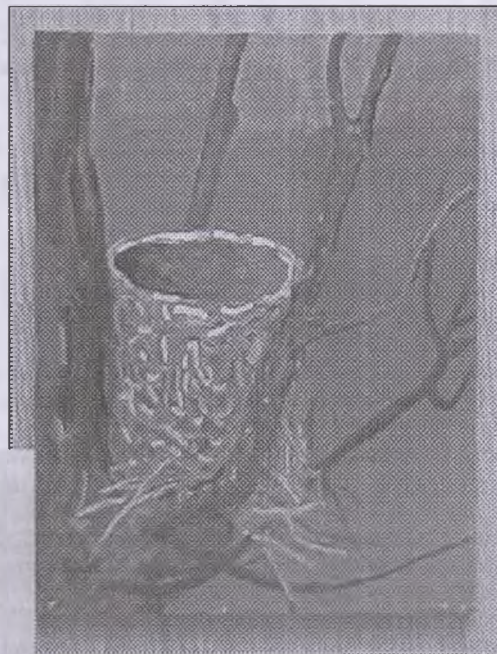
Bă, Alex, zeul nu vine de multe ori într-o viață de om. Fii pe fază, Nora e pleasca ta. Alergi pe culoarul tău. Unii și-ar dori... Numai tâmpiții nu se răzgândesc.

Ce mai, nimic nu e sigur. Bietul Uiuiu! Pică în picioare, motanul. Îl pun ei undeva, Partidul nu-l lasă pe drumuri. Ce viață e asta, zic, să tremuri pentru un scaunel...

Sunt Ioni pozitivi și negativi, lumea-i plină. Ionu' nost e cum e, nu te are la ficăți. Ar putea răzni: tu nu exiști, bă! Dacă i-o suflă pe Nora...

Dă-i dracului, pe toți, urlu și eu. Bine, nu exist. M-am îngropat acolo, acolo rămân.

Andrei râde în noapte. Nu crede. Mai gândește-te, îmi sugerează blând. Te clopoțesc!

Numărul a fost ilustrat
cu reproduceri cu lucrări semnate
de C. Plăvițiu

Jurnalul lui George Ciorănescu

Absorbiți de rigoarea unei munci de cercetare științifică de mare anvergură în domenii de pionerat (literatură comparată, americanistică, filosofia istoriei), cei doi corifei ai dinastiei de cărturari a Ciorăneștilor, frații Alexandru și George (pentru recuperarea operei cărora se face încă prea puțin în țară) se pare că n-au izbutit să înă, cum și-ar fi dorit, un jurnal al evenimentelor la care au fost martori, dar și ferventi animatori aproape 50 de ani, cât au trăit în exil (în Spania, Franța sau Germania).

După revoluția din '89, se știe, Alexandru Ciorănescu a revenit până în 1999 (anul morții) aproape în fiecare an în țară, adus, pe lângă curiozitatea de a-și vedea conaționalii la treabă, în condițiile recăpătării libertății, și de dorința mărturisită expres de a recupera, fie și parțial, lipsa dramatică a jurnalului, prin redactarea, în regim de urgență, a **Amintirilor** (Alexandru Ciorănescu avea 80 de ani când s-a înhamat la acest proiect!). Locurile revăzute după atâția ani, îmi spunea Alexandru Ciorănescu, aveau darul miraculos de a rechemă și învia fapte, întâmplări și oameni care i-au marcat adolescența și tinerețea și care, departe de țară, refuzau să vină sub pana sa, oricâte eforturi de rememorare ar fi făcut. Din păcate, volumul al doilea al **Amintirilor fără memorie**, încheiat și predat pentru tipar unei edituri din țară, rămâne pentru moment, „pierdut”... Iată însă că, în 2003, Editura Institutului Cultural Român publică un neașteptat volum intitulat **Pagini de jurnal. Portrete, Amintiri** semnat de George Ciorănescu! Îngrijitorul volumului, doamna Crisula Ștefănescu, colaborator apropiat, din 1983, al lui George Ciorănescu, director al Secției de Cercetare în Departamentul Românesc al Europei Libere lămurește pe deplin, într-o **Notă asupra ediției**, misterul nașterii și apariției pe piață a cărții rămâne „Ideea alcătuirii volumului, ne încredințează domnia sa, mi-a venit în urma descoperirii în arhiva lui George Ciorănescu, printru textele emisiunilor sale de la Europa Liberă, unor scrisori și agende, a unor pagini aparte, cu caracter mai mult sau mai puțin intim, dar care mărturisesc intenția autorului de a fi, cândva, publicate”. Textele restituite, prin travaliul laborios al doamnei Crisula Ștefănescu (devotat apărător și prețuitor al moștenirii culturale a celor doi cărturari) dovedesc că, cel puțin, George Ciorănescu a încercat adesea, când timpul părea a avea mai multă răbdare (mai cu seamă de sărbători), să țină un **Jurnal**; dovadă agendele cu note sumare, însoțite de considerații politice, dezvoltate mai apoi în paginile unor caiete ce par a fi avut destinația unui diarium, mereu însă abandonat. „Câteva zile, scrie Crisula Ștefănescu în aceeași **Notă asupra ediției**, George Ciorănescu este foarte conștiințios, apoi abandonează totul, inclusiv agenda sau caietul cu note. Peste ani, va începe un nou caiet sau o nouă agendă care va avea aceeași soartă”. Cartea apărută spre finele anului 2003 la Editura Institutului Cultural Român reunește, așa-

dar, toate aceste notițe din caietele și agendele scriitorului, unele însemnări de călătorie, fragmente de scrisori, amintiri, reflecții care au, chiar și așa, darul de a se constitui într-un bogat material istoric și literar.

După Reforma comunistă a învățământului din 1948, care a deteriorat grav întregul sistem de învățământ din România și care l-a găsit pe George Ciorănescu asistent la Catedra de economie politică a Școlii Politehnice din București, neobositul militant pentru făurirea unei Europe Unite se stabilește la Paris, unde, se știe, în același an, pune bazele, împreună cu Robert Bichet, organizației federaliste NEI (*Nouvelle Equipes Internationales*), devenită ulterior *Union Internationale des Democraties Chretiens*).

Primele însemnări consemnate în cartea îngrijită de Crisula Ștefănescu debutează în paginile unui **Jurnal parizian**, la data de 28 februarie 1949, la aproape un an de la părăsirea țării de către George Ciorănescu, perioadă când dorul de casă, care nu l-a părăsit nici o clipă în exil pe marele patriot, lua forme de manifestare dramatice, pe fondul eforturilor și căutărilor deloc ușoare de a se integra și a-și găsi aici un rost. *Acasă* însemna atunci și a însemnat mereu pentru George Ciorănescu (care nu a mai apucat nici după Revoluția din '89 să se întoarcă în România) casa copilăriei de la Moroieni. Gândul reînțoarcerii în cuibul ei protector îi provoacă, la mii de kilometri distanță, stări de adevărată transă: „De câte ori, din agonia pariziană, mă gândeam să mă întorc acasă, gândul mă purta întotdeauna la Casa de la Moroieni (...) Am să vin pe furis, să nu mă vadă nimeni. Voi ridica cercul ce apropie canatele porții și, străbătând curtea pietruită, voi ajunge la ferestra de la bucătărie. Dar mai înainte de a bate la geam se va năpusti în piept Lăbuș. «Lăbuș, nu mă cunoști?» Și hămăitul lui fioros se va transforma într-un scheunat. Lăbuș m-a recunoscut și-și plânge stăpânul întors. În casă s-au aprins lumini de la mai multe ferestre”. Începând cu 28 februarie 1949, pentru familia Ciorănescu cuvântul acasă și-a pierdut pentru totdeauna semnificația genuină originală, căci, dintr-o scrisoare venită din țară, George Ciorănescu tocmai aflase cum comuniștii pusese mână cu jașa pe casa de la Moroieni, unde vor instala în curând un ocol. Prilej pentru azilantul George Ciorănescu de a chema în amintire vechea casă bătrânească în care crescuseră 9 copii („Casa bătrânească avea un parter în piatră de cincizeci de centimetri grosime, cu un etaj în paiantă înconjurat pe două laturi de un balcon lung de lemn, sprijinit, în ultimul timp, în colțul șubrezit dinspre drum, de un stâlp de brad cenușiu. Pe al doilea balcon de la pod, acoperit de un fronton triunghiular de lemn, se înfruntau doi balauri traforați și pictați de tatăl meu”), dar și de a încredința **Jurnalului**, în compensație, evocarea câtorva episoade ale construirii, în 1937, pe vechea temelie, a noii case, ridicată de tatăl său cu aportul deloc de neglijat al copiilor și, în mod

special, după câte se pare, al lui George Ciorănescu. „Într-o singură zi ciuperca acoperișului de șindrilă a căzut sub topoarele muncitorilor, balaurii putreziți n-au mai zvâcnit sub lovituri și din grămezile de moloz s-au separat bărnele de stejar roase pe alocuri de carii. *Am luat conducerea șantierului* (s.n.). Sâmbăta, cu metrul în mână, cubam zidăria, calculam suprafața betonului turnat și plăteam constructorului italian ceea ce lucrase în timpul săptămânii. Tata, obosit să se mai ocupe cu amănuntele construcției, era fericit că mă pasiona lucrul pe șantier”. În camera înșorită de la drum a noii case, George Ciorănescu a primit vestea izbucnirii celui de-al doilea Război Mondial și a redescoperit gustul de viață, după ftizia tratată cu succes la Sanatoriul situat în apropiere. După camera asta, aranjată după gustul său („deasupra ușii trona Danaida lui Rodin, în față un bust original al lui Prudhon, iar pe birou Esenin cu Baudelaire”) și în care amplasase un patefon cu 12 plăci: după cuibul ăsta, unde, mărturisește cu talent literar, „primeam vizite, proiectam aranjamente pe viață și gustam nectare cărora nu le-am mai găsit asemuire”, George Ciorănescu a tânjit toată viața, încercând, la Paris sau München, să-l reclădească, de acum fără ai săi, „cu îndârjirea mea prostească de a mă reface cum am fost, ca vasele antice reconstituite din cioburi”. Dacă lucrul ăsta i-a izbutit într-o măsură, interiorul casei locuită la Paris, în 1954, semăna izbitor cu cel al casei de la București (probabil cea din Hagi Moscu: „Mă uit în jur și văd cum mi-am reconstituit aidoma camera mea din București. Pe «manteplie»-ul căminului două himere de la Notre Dame drept suport de carte în amintirea himerelor pe care, în 1937, le adusesem la București de la expoziția de la Paris (...) Codul Hamangiu, pe care întâmplarea mi l-a pus în brațe aici, ca pe timpul când, de o gravă ignoranță, calificam delictul în funcție de onorariul măcăitor transportat în tărână. Și cărțile de versuri deschise sub portretul fetei cu turban bleu a lui Vermeer”), curtea casei părintești cu grădinița de flori îngrijită împreună cu sora Lilica și cu pavajul pe care l-a făcut singur n-au mai putut fi reconstituite niciodată și nici revăzute aievea. „Doar eu absurd, nota încă tânăr, de ziua sa de naștere, în 19 martie 1954, împotriva timpului, ignor prefacerile, îmi întrețin firele de păr pe tîgvă și ascund laba gâștei ochilor...”

Orice ar întreprinde și oriunde îl poartă pașii prin Europa, în SUA sau America Latină, că intră într-o biserică, pășește printre zgârie-norii din New York sau petrece de Revelion, gândurile lui George Ciorănescu migrează continuu către Moroieni, către Cheile Ialomiței copilăriei, încă mai des către ai săi, de care nu mai știe de mult nimic sau nu i-a văzut de amar de ani. *Vineri, 7 septembrie 1962, München*: „Nu știu ce se va alege din vacanța asta pe care trebuie s-o petrec la Paris cu speranța că voi întâlni aici pe Tota (sora sa, Ecaterina Ciorănescu Nenitescu,

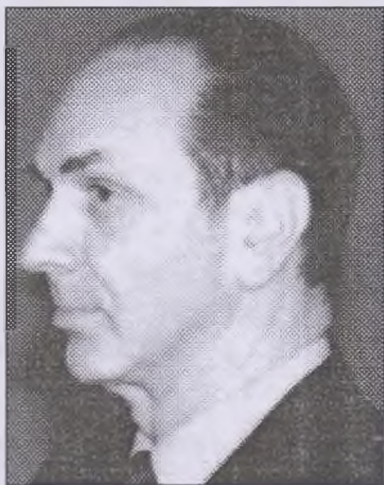

n.n.), după cincisprezece ani de la despărțire. E probabil că va veni pe la mijlocul lunii la un congres de chimie, Magistrul (academicianul Costin Nenitescu, n.n.) vrea să-i ofere în același timp un fel de călătorie de nuntă. Toată întrebarea este dacă vor putea obține vize de ieșire din țară. În orice caz, eu am aflat pe la începutul lunii august, prin Serviciul de Securitate de la Radio (Free Europa, n.n.) că Magistrul a făcut o cerere de viză în Franța. Mi-am aranjat vacanța ca să-i pot vedea“.

La Londra, în febra vizitării grăbite a orașului, după ce a trecut prin Westminster, Trafalgar, Buckingham, constată dintr-o dată că și-a pierdut cascheta pe care o avea de la Tică (inginerul Constantin Ciorănescu, un frate mai mare rămas în țară). Mai mult decât oricare dintre frați, George Ciorănescu a ținut reunită familia în exil. *Duminică, 1 septembrie 1981*: „Primesc telefon de la Nina (fiica lui Nicolae Ciorănescu, n.n.), Santiago de Chile, care se interesează de soarta lui Zozo (soția lui Nicolae Ciorănescu, n.n.). Vorbește cu Mimi (doctorul Maria Ciorănescu, rămasă în țară, n.n.), care o liniștește spunându-i că n-au fost victime omenești la cutremurul din 31 august“. Cu Alexandru Ciorănescu, fratele de care a fost cel mai atașat toată viața și cu care a schimbat scrisori până aproape de clipa morții (corespondență ce va vedea în curând lumina tiparului), George Ciorănescu a plănuț și a reușit, după îndelungi eforturi și cu mari sacrificii, scoaterea copiilor acestuia din țară, sechestrați acolo de regimul comunist. Iată în acest sens nota cu numărul 34, alcătuită de Crisula Ștefănescu, referitoare la temerara trecere a unui număr important de devize americane peste granița dintre Germania și Franța, în 1962, bani destinați „cumpărării“ copiilor lui Alexandru Ciorănescu din România: „Fondul «pentru scoaterea copiilor din țară», la care se referă George Ciorănescu în jurnalul său, era un cont în care fusese depusă o sumă mare de bani, în dolari, pentru a plăti pe Jacober și Filderman, care mijloceau între statul român și cei care doreau să-și scoată membrii familiei rămași în țară, proces costisitor și îndelungat. Pentru scoaterea copiilor săi, Alexandru Ciorănescu s-a zbatut timp de 17 ani și a reușit în cele din urmă prin Ministerul de Externe francez, care a refuzat să semneze acordurile culturale româno-franceze până când copiilor lui Alexandru Ciorănescu nu li se va permite plecarea la părinți“.

Memorialistica propriu-zisă a lui George Ciorănescu (cu pagini superbe despre Mircea Ehadu sau Nae Ionescu, printre alții, pe care cititorul le va descoperi și le va degusta singur) lasă adesea locul în *Jurnal* unor însemnări fugare, extrem de vii și de diverse ca arie de preocupări ale omului politic, dar și a activistului pe tărâmul drepturilor omului, angrenat și solicitat de varii programe și acțiuni ale unor organizații civice și culturale ce activau în exil. Un segment dintr-o activitate în care lui George Ciorănescu i-a plăcut să se risipească cu voluptate și care aduce în prim-plan figura unei personalități complexe și dinamice, a cărei forță extraordinară de convingere și înfrățire asupra celorlalți stă în altruismul generos și în puterea credinței, niciodată umbrită de vreun eșec, că, într-o zi, România își va recăștiga libertatea și va intra în rândul statelor civilizate ale lumii.

George Ciorănescu s-a implicat, mai cu seamă în primii ani de exil, în aproape toate problemele emigrației românești. La mijlocul anilor '60, el lucra pentru unificarea eforturilor și limpezirea acelor inițiative ale emigrației românești care vizau cunoașterea adevăratului chip al regimului antidemocratic și totalitarist din România, precum și formele de

george ciorănescu

rezistență pe care le lua în țară sau străinătate lupta împotriva lui. Microfonul *Europei Libere* (de la care, la un moment dat, George Ciorănescu a fost „îndepărtat“, datorită poziției sale intransigente față de „trecutul“ și calitatea prestației colaboratorilor angajați) a fost doar unul dintre mijloace: George Ciorănescu, lucrând la fel de responsabil pentru Fundația Universitară Carol I, unde, de pildă, în 1953, se ocupa de Cursurile Universitare Române, comanda o placă pentru aceeași Fundație, redacta la un moment dat Raportul către Consiliul Fundației sau, pur și simplu, selecționa conferențiarilor... Munca de organizare a exilului nu putea lăsa un misionar ca George Ciorănescu străin sau indiferent vizavi de soarta fondurilor, de diverse proveniențe, pe care le foloseau azilanții pentru acțiuni politice și din care mulți supraviețuiau de-a dreptul. Foarte interesante, de aceea, referirile în *Jurnal*, de pildă, la Fondul Cretzianu și „mișcările“ tortuoase ale acestuia în străinătate... În paralel, la NEI, George Ciorănescu redacta principiile doctrinei democrat creștine și se ocupa de situația creștinilor din Europa de Est. Zeci de conferințe pregătite și ținute atunci, cum ar fi „România în fața reconstrucției politice“, „România și reconstrucția politică a Europei“, sau „Pentru o nouă mișcare sindicală românească, Sindicalismul creștin“, atrag atenția asupra disponibilității intelectuale și diversității problemelor care îl preocupau deopotrivă pe George Ciorănescu. Contactele dese cu membrii marcanti ai exilului românesc (Petre Sergescu, fost rector al Politehnicii din București, primul președinte al Fundației Regale Carol I, cu Theodor Cazaban și Virgil Veniamin, respectiv, secretar general al aceleiași Fundații și ultimul ei președinte, cu Romulus Boilă, realizatorul buletinului „La Nation Roumaine“, cu Victor Buescu, profesor universitar la Lisabona și consilier al Institutului Universitar Carol I) cu mulți alți politicieni, foști miniștri și secretari de stat în diversele guverne până la răsturnarea regimului de către comuniști, dar și cu persoane obscure, cum o Xenia Eminovici (!), pentru care se zbatea la un moment dat să obțină un rol de figuratie la Comedia Franceză, pun în jurul capului lui George Ciorănescu aura unui adevărat ministru de Externe al exilului românesc, dar și pe cea a unui incorigibil filantrop care, pe lângă faptul că a ținut până la moarte casa sa din München deschisă tuturor românilor, i-a sprijinit și i-a împrumutat cu bani, ajutându-i

din toată inima să capete un post, o bursă sau să găsească o locuință. George Ciorănescu, mărturisește îngrijitoarea *Jurnalului* său, doamna Crisula Ștefănescu, a fost „cel care m-a ajutat să pătrund în lumea exilului (în toamna anului 1982, n.n.) și să o resimt ca pe o prelungire a spațiului spiritual de acasă (...). Casa lui George Ciorănescu și a soției sale, Galatea, era deschisă tuturor. Era deschisă din dorința amfitrionilor de comunicare cu ceilalți, din bucuria de a asculta și povesti, de a-și re-crea în imaginație lumea la care nu mai avea acces decât prin poveste. Era deschisă, pentru că George Ciorănescu era însetat de cunoaștere - îl interesau oamenii și locurile, voia să afle istorii inedite, ultimele vești (din țară, n.n.) și bancurile politice. Îi plăcea să stea de vorbă și era atunci la fel de darnic cu timpul său pe cât drămuia când era singur și încerca să facă într-o oră cât alții în zece și într-o zi cât alții într-o lună. Și, de cele mai multe ori, chiar izbutea“.

În paginile *Jurnalului* lui George Ciorănescu găsim, prinse ca în rețeaua unui fagure, însemnări despre poezie care au darul să lumineze cercetătorului literar arta sa poetică, fragmente de poeme, ca și referințe privitoare la nașterea și edificarea univesului său poetic: amănunte de istorie literară despre avatarurile edificării și apariției unei cărți din bogatul său bibliograf încă ignorat de români...

Iubitor de oameni, George Ciorănescu a fost și un iubitor de locuri, călătoria rămânând una din pasiunile sale cele mai tiranice, până la sfârșitul vieții. Mereu frapat de insolitul culturii și formelor de civilizație ale geografiei planetare, rafinatul cărturar a călătorit mult, *Jurnalul* său intermitent reținând doar o parte din întinderea acestei aventuri. La Atena, la Londra, la Muntele Athos, la Istanbul, la New York, în Chile (locuri despre care lasă însemnări mai mult sau mai puțin grăbite), George Ciorănescu e mereu cu gândul la țară, judecă felul de a fi al oamenilor, face comparații între regimul politic de aici și situația politică din România, concluzionând ca un *om politic în misiune*, cum în timpul vizitei din iunie 1974 din Statele Unite: „Părăsind provincialismul carpato-danubian, lărgindu-și viziunea la proporții mondiale, România - chiar sub actualul regim nereprezentativ - ar trebui să profite de ajutorul tehnic și economic al statului cel mai dezvoltat din lume, devenind un model de cooperare, care implică nu numai o lărgire a orizontului economic și comercial, ci și o coordonare a programelor educative și de cercetări, precum și o liberă circulație a oamenilor și ideilor ar duce, desigur, și o schimbare calitativă a regimului politic intern din țara noastră. Bineînțeles că o cooperare cu Statele Unite n-ar avea un caracter monopolist, ci ar implica strângerea relațiilor și cu alte centre de putere economică, cum ar fi Comunitatea Economică Europeană și Japonia“.

Amintirile și paginile de jurnal de la George Ciorănescu, oricât de fragmentare și intermitente, constituie pentru criticul și istoricul literar, cât și pentru cititorul comun o fabuloasă sursă de informații despre exilul românesc al anilor '60-'70, ca și un document extrem de prețios despre anvergura spiritual-umană și militant-civică a unei personalități care a activat și a fost inima mare și conștiința vie a exilului românesc timp de cinci decenii.

ștefan ion ghilimescu

eseu

Vânătoarea lui Dimitrie Stelaru

Vine, Doamne, o Lumină mare,
vine să mă certe - sidefiu -
vine oarbă, ca o înstelare:
îdrăznit-am, Doamne, oare, eu, să fiu?

Cine a trimis-o, Doamne, înspre mine
ca pe-o săgeată din întunecime?
cine trase arcul? Ochitorul, cine?
Dragă mi-este viața ce-o să mi-o suprim!

Nu-mi dăduși, chiar Tu, setea de fiire
ca pe-un Dar al Tău fără-asemănare?
când voi fi o iarbă, peste cimitire,
coborî-vor, norii, ploaie ori ninsoare?

Iar eu, toată moartea, ca un duh de rouă
să aprind în păsări dorul de înalt;
și să fiu sub Lună, Liniștea cea nouă
ce-o-nflori-ntr-o stâncă raza de cobalt...

Vine, Doamne, o Lumină mare,
vine să mă certe - sidefiu -
vine oarbă, ca o înstelare:
îdrăznit-am, Doamne, oare, eu, să fiu?

Și vino-apoi, doar tu...

Așează-mă-ntre lucruri, ca pe-o nedumerire,
să fiu în piatră visul celui mai lung priveghi;
să mi se pară moartea un somn cât o iubire
pe care-un vultur straniu presară flori perechi

Și vino-apoi, doar tu, iubito, ca o ceață
din care să-ți contemplan al inimii nectar;
mereu același mire, dogorător de viață -
cel refuzat de aștri - să-ți fiu totemul rar...

Ci, vino într-o noapte în care eu să ard
precum un foc, pe-un munte acoperit de nea:
înveșmântat în fluturi, să tot plutesc - stindard
al altor evi - pe unde mai râde-un ochi de stea

Când duhurile oarbe și-or face cuib în cer,
că vor avea drept astru zăpezile amare,
eu să te strig din ape sub pânzele ce pier
până devin un fluviu, îndepărtat, pe zare...

Psalmistul

Mă rog la Tine, Doamne, mereu, cu-nfiorare
să îmi ajuți pe bunii ce-s oameni cuvioși;
îndură-Te, Slăvite, și dă-le, drept iertare,
Iubirea Ta divină, ferește-i de leproși!

Și nu lăsa hulpavii, cei ticăloși slugoi
să-nfulece din carnea de miel a celui bun:
nu-i mai răbda pe slujii dușmani ai Legii noi:
ei cu minciuni îmbată pe Sfetnicul Tău bun.

Binecuvântă, Doamne, pe oamenii cei vrednici -
nicicând ei nu trădează învățătura-ți sfântă;
dar osândește-i, pururi, pe cei care-s nemernici,
că ei sunt mărăguna ce-n inimi se împlântă.

Mă rog la Tine, Doamne, mereu, cu-nfiorare
să îmi ajuți pe bunii ce-s oameni cuvioși;
îndură-Te, Slăvite, și dă-le, drept iertare,
Iubirea Ta divină, ferește-i de leproși!

Mioritică

se dedică Poetului de aleasă stirpe Dumitru Pricop

Pe câmpia cerului albastră
miei Domnului tot behăie-n lumină
la ceaunul Lunii cu colastră
trei ciobani sub cruce se închină.
Și pornesc ospățul ce li-e dat
să-l înceapă-n cosmosul de stâne;
numai unul cântă înstelat
și își cheamă lângă el un câne...

Ei privesc mioarele cum zburdă
și cum pasc în ierburile grase
și înfulecă flămânzi din urdă
iară ceru-a lapte amiroase.

nicolae dorel trifu

Când răsare noaptea peste sate
ei se-aud în cer hălăduind;
Carul Mare scârțâie din toate
osiile sale pe un grind.

Vânturile aspre ca lungi bice
le-nfășoară bunzile de nea;
ochii lor își lumânări pitice
colindând cu lacrimi câte-o stea.

Bacii sting apoi visul cel bizar -
adormiți pe fâmpla mieilor de sus;
că Irod le-apare-n somn ca măcelar
ucigând toți mieii Domnului Iisus...

Alegorie

Sunt surdo-mutul care mai vestește
stafia ce-o pictară sfinții;
duc norii-n piept, cum marea-n ochi, un pește!
Invit la menuet, într-un castel, toți prinții...

Căci, dau un bal cu invitați de soi:
chemat-am păsări, cai și căprioare;
veni-vor lei, urșii, câini și boi -
tot suflete curate - și o floare.

Vă întrebați, desigur, de-am uitat
să mai invit pe cineva, anume?
o, da! - chema-voi mieii unui sat -
colindători cu știmatele de brume...

Spectrul secetei

„urechea te minte și ochiul te-nșeală“

Sub ninsori de lună și de aștri
vin colindătorii din mereu;
răsărind pe munții cei sihaștri
plânge astăzi însuși Dumnezeu.

Și tresare-un înger zâmbitor
peste nimbul runelor străvechi:
se aprinde-un cer de cositor
de coboară vulturii-n priveghi.

Diavoli năvălesc noptatici
peste simțurile noastre - cinci -
lângă turma mieilor vătăci
sângerează-n iarbă zeei cu opinci.

Pe planeta verde seceta-i o boală -
au apus izvoare cum în cer comete;
vine dinspre pustă o stafie goală
ce-și ascunde nurii între frunze bete.

Doar o paparudă își tresaltă sânii
pe sub ramuri luci-n strai de clorofilă;
se revarsă norii, latră-n hăuri câinii
când sub ploii dansează Păsări-Lăți-Lungilă.

Sub ninsori de lună și de aștri
vin colindătorii din mereu;
răsărind pe munții cei sihaștri
plânge astăzi însuși Dumnezeu.

Au scris, scriem, vor scrie...

leo butnaru

Argila și piatra au fost materialele primordiale pentru fixarea scrisului. Maleabilitatea humei și tăria munților, s-ar zice, pentru că în subsolurile de la *British Museum* din Londra, în imensele spații destinate scrisului, printre exponate se află și mari bucăți dreptunghilare de granit pe care sunt dăltuite diverse mesaje.

Scrisul porcede de la pictogramele din Mesopotamia (3300 î. Hr.). Apoi egiptenii au fost cei care și-au pus problema de a asocia (și a face compatibile) sunetul cu anumite semne. Iar așa-numita *Carte a creațiunii*, alcătuită cu trei mii de ani î. Hr. de omenirii, este considerată dintâul manuscris al omenirii, reprezentând scrierea silabică cuneiformă, povestind despre zodiac, cifre și cultivarea pământului. În biblioteca regelui asirian Assurbanipal din Ninive s-au păstrat circa 24 de mii de tăblițe de argilă sistematizate cu grijă și cuprinzând aproape 5 mii de texte. Incomplete, fragmentare, precum e însăși istoria omenirii. Însă suveranul asirian e mai dînspre noi, din anii 669-631 î.Hr., în realitate prima bibliotecă regală fiind precedată de *Piatra din Palermo*, adică de o scriere petroglifică, dăltuită în rocă dură cam acum 4.200 de ani, șirul celor mai vechi documente ale omenirii continuând cu *Popol-Vuh*, epopeea popoarelor maya-quiche,

istorie literară

Cartea lui Enoh, *Avesta* perșilor, *Vedele* hindușilor, manuscrisele Egiptului, Feniciei, Tibetului, Etiopiei, *Eda* scandinavilor, tăblițele de la Glogzel, *Biblia*, manuscrisele din Asia Mică, petroglifile celților, incașilor, hitiților, inscripțiile din templele mexicane, manuscrisele maya executate pe hârtie din frunze de agave.

Egiptenii își numeau piramidele *minuni* și din motivul că cele patru laturi ale fenomenalelor construcții fuseseră acoperite cu plăci de calcar strălucitoare, pe care erau aplicate inscripții hieroglifice, astăzi deteriorate fatalmente, de necitit, dar care, dacă ar fi „funcționale”, ar umplea peste șase mii de pagini tipografice. În genere, hieroglifile egiptene nu au putut fi descifrate până în secolul XIX, această îndelungată amănare pornind încă de la comportamentul cam necivilizat al împăratului elin Teodosie care, în sec. IV î.Hr., a închis templele de pe malurile Nilului, ceea ce a făcut să se piardă până și ultima cheie decodificatoare a scrisului hieroglific. Chiar dacă populația mai continua să vorbească în graiurile lui Osiris, zeul Binelui, Vegetației și Vieții Eterne, deja se scria cu litere grecești. Un tratat despre scrisul egiptenilor, compus de un indigen pre nume Harus (250 î.Hr.), dădea explicația a doar 189 de hieroglifice. (Harus își cam „cruță” harul...) În anul 1799, căpitanul Bouchardet descoperă, întâmplător, în portul Rosette (în arabă: Rachid) din delta Nilului o stelă datată cu anul 196 î.e.n., pe bazaltul negru al căreia erau imprimate inscripții în scriere demotică și hieroglifică. Precum s-a dovedit ulterior, la 1882, când Champollion reuși să găsească cheia generală a scrisului hieroglific, stela conținea un decret al faraonului.

La baza primelor texte ale umanității au fost puse principiile marilor taine divine. Papirusurile egiptene se numeau *Sufletul lui Ra*, Ra fiind considerat zeul soarelui. Majoritatea divinităților ce ocroteau fericele tărâmurile ale Nilului erau întruchipate în mod simbolic și în arta caligrafiei, fie-

care având hieroglifa sa. De aici încolo, literele semnificau idei, ideile - numere, iar numerele erau percepute ca semne absolute, perfecte. Odată așternute pe rulourile de papirus sau pergament, textele sacre, destinate unui număr foarte restrâns de inițiați, erau considerate ființe, vietăți, bastonului pe care erau înfășurate spunându-i-se *Arborele vieții*. Anume în virtutea principiului ființării, vitalității, forțele ostile, precum ar fi fost animalele de pradă ce inspirau spaimă, apăreau reprezentate prin hieroglifile mutilate, tăiate în bucăți, amputate, pentru a le reduce la neființă și, deci, la neputința de a pricinui vreun rău. Însă forțele obscure nu cedează cu una cu două (...hieroglif), putând fi invocate de adeptii lor: în experiențele teurgice și necromantice, pe pergamente ori pânze neprihănite, nescrise încă, răsar de la sine semne ciudate, înșângerate, numite *scriituri diavolești*. La vederea lor, cei slabi de înger se întâmplă să-și iasă din minți.

Cea mai impunătoare colecție de papirusuri „magice” a fost descoperită în templul lui Memphis. Inițial, de ele se foloseau în exclusivitate faraonii și numai în cazuri excepționale le puteau atinge și prelații. Se susținea că până și cerneala hieroglifelor posedă proprietăți magice, formula unui atare lichid având în compoziția sa și șapte parfumuri emane de șapte flori diferite.

Pornind de la multiplele semnificații ale hieroglifelor egiptene, iudeii străvechilor au elaborat marea taină a *Cabalei*. Precum susține Sepher Jerirah, prin Moise și Adam, tradiția cabalistică își are sorgintea în faimoasa *Carte a lui Thauth* care, menționa Court de Gebelin, s-ar fi conservat până în zilele noastre în jocul de cărți zis *tarot*. De altfel, piesele ce poartă același nume, reprezentând însă cărți de joc de format mare, sunt utilizate în cartomancie, în special pentru a prezice viitorul.

Conform principiilor cabalistice, literele alfabetului ebraic conțin o energie creatoare subtilă, imposibil de a fi cunoscută de fiecă om. În caz contrar, dacă cineva ar ajunge la ordinea supremă a aranjării acestui alfabet (în *Cabala* până și capitolele au o expunere voit imprecisă), el ar fi în stare să creeze o lume nouă, reușind să reînvie morții, să se consacre diverselor miracole. Din acest motiv, cu adevărat serios/periculos, logosul ideal, simbolizat printr-o ramură de răchită, reprezintă taina cunoscută doar lui Dumnezeu, precum ar fi fost acel text sacru pe care l-a elaborat însuși Isus Hristos pe Muntele Măslinilor, când cărturarilor și fariseilor vroiau să afle părerea Preaînaltului despre femeia care făptuiește adulterul. „Și ei spuneau lucrul acesta ca să-L ispitească și să-L poată învinui. Dar Isus S-a plecat și scria cu degetul pe pământ”; „Apoi S-a plecat iarăși și a scris pe pământ”. (*Ioan*, 8;6, 8.) Posibil să fi scris pe pământ și indienii chiriguanos care, până la sosirea pe tărâmurile lor a călugărilor franciscani, nu au cunoscut hârtia și, așa cum nu aveau cuvânt anume cu care s-o numească, i-au zis *Pielea Domnului*.

Revenind la miraculoasele litere ebraice, considerate cele mai indicate pentru încorporarea gândurilor sugerate de Divinitate, să invocăm o altă supoziție, de asemenea captivantă, care susține că ele au fost elaborate de astronomi, ce le-au trasat configurațiile conform celor ale constelațiilor. (Și chinezii susțin că hieroglifile lor sunt rodul unei inspirații celeste, inclusiv - cea a poziției astrilor.) Prin stratificările-i conotative, alfabetul ține de cele trei lumi: divină, intelectuală și naturală, din care reieșeau semnele de bază: 1/ *Aleph* reprezentând stăpânirea de sine, austeritatea, abilitatea și avaritia; 2/ *Beth* - gândirea, știința, ambiția și invidia; 3/ *Ghimel* - tan-

„La ordinul lui Antonius, (lui Cicero) i-au fost tăiate capul și mâinile cu care scrisese Filipicile... Capul și mâinile lui Cicero Antonius a poruncit să fie puse la tribuna rostrală, ca un spectacol groaznic pentru romani.” (Plutarh, *Vieți paralele*)

dretea, necesitatea de a te bucura și luxul; 4/ *Daleth* - înțelepciunea, forța și orgoliul; 5/ *He* - revelația mistică, dorința de relaxare și trândăvia; 6/ *Vav* - poftele sufletului, libertatea și lăcomia la mâncare; 7/ *Zain* - dorința de a învinge, triumful, realitatea și mânia; 8/ *Heht* - justiția, atracția/repulsia, promiscuitatea și amenințarea... în total însumându-se 22 de semne.

Se recurgea și la sinteze semantice, cum ar fi convocarea într-o singură lexemă a ultimelor litere din diverse alfabetice, cu excepția literei A, deschizătoare a majorității sistemelor fonetice și grafice și care provine de la semnul ce reprezintă un cap de taur. Astfel, înaintestătătoarei litere A i s-a alăturat Z - ultima din scrierea latină, *Omega* - ultima la greci și *Thau* - cea care încheie alfabetul ebraic, împreună alcătuiind cuvântul *AZOT* care, în concepția anora, ar întruni, simbolic, cvartetul elementelor de bază - lumina, electricitatea, căldura și magnetismul. Am folosit noțiunea *cvartet*, specifică artei muzicale, gândind-o și în contextul dat, deoarece în explicarea acestei unități de principiu (și principii) se face referință și la patru feluri de vibrații imponderabile. (Mergând în sensul analogiilor, de ce nu ne-am gândi la muzica sferelor sau la cea mai modernă teorie - a undulațiilor - de alcătuire a materiei?) Ne trimite cu gândul la armonie și faptul că, până la anul 250 î.Hr., grecii foloseau o notație muzicală bazată pe literele alfabetului.

În decodificarea sau, poate..., codificarea lexemei respective se presupune o geneză universală comună, ce întrunește specificitatea a trei lumi: Z - lumea latină (naturală), *Omega* - cea greacă (spirituală), *Thau* - ebraică (divină).

Precum menționasem, sacralitatea scrisului se filiază din atoatevăzătoarele, atoateștiutoarele țării celeste. Zeul Thot, egiptean, sau, mai apoi, Hermes Trismegistos, elin, au încrustat hieroglifile în stele, astfel teaurizând principiile cunoașterii supreme. Aceasta se întâmplase până la dintâul potop, iar după a doua inundație atotcuprinzătoare cele scrise în aurul de foc al astrilor au fost transpuse din codul divin în limbajul comun. Odată ce veni vorba de diluviu, e de presupus că fabuloasa erupere de ploii era însoțită de o mai necunoscută până atunci dezlănțuire de fulgere și tunete care, conform străvechilor credințe, sugerate de fenomenologiile pelagice, reprezentau de asemenea o manifestare a ideilor divine. Existau chiar și cărți sacre, intitulate *Libri fulgurales* sau *Tonitruantes* (*fulgur* = fulger, *tonitrus* = tunet). Oare, prin filieră latină, *Gromovnicele* noastre nu au avut aceeași menire? Unele dintre acestea, dimpreună cu subiecte despre viețile sfinților sau cu cele talmudice din literatura română, le-a cercetat cu migală, între 1877-1936, M. Gaster care, întrebând de proveniența lor, răspundea mualit: „De unde le-am scos? Din manuscrite scrise de români, peste care păianjenul uitării a țesut mreaja sa seculară, adunate cu multă trudă și cu multe jertfe, alese dintre hârtii netrebnice și maculaturii. Multe din aceste manuscrite au scăpat astfel de o pierdere sigură. Adesea am ridicat câte o hârtie de pe drum, un fragment dintr-un manuscris, așteptând ca vântul norocului să-mi aducă încă o foaie. Și astfel, lipind foaie de foaie și carte de carte am ajuns a reconstitui zidirea literară ridicată de mâini românești și să aștern înaintea domniilor voastre un tablou multicolor, al cărui fond e luminat de lumina roșiatică a focului de veci și deasupra căruia se înalță cu majestate slava dumnezeirii”, conchidea savantul care a găsit multe corespondențe ale culturii noastre în spațiile universale.

erwin wickert:

Povestiri amare despre spionul Richard Sorge (II)

Mi-aduc aminte că întâlnirea noastră s-a petrecut prin septembrie. Pe data de 16 octombrie, prim-ministrul Konoye s-a retras din funcție. Considera că nu ar fi posibil un compromis cu Washingtonul pe tema atacului propus de armata cantonează contra Mancuriei. După el a venit la conducerea guvernului generalul Tojo. Chiar din prima zi, ministrul lui de Justiție a semnat ordinul, pregătit de altfel mai demult, de arestare a ziaristului german Richard Sorge și a telegrafistului de la ambasadă, Max Clausen. Amândoi erau învinuiți de spionaj. Ce-i coceau de fapt lui Sorge autoritățile de la Tokio, nimeni nu bănuia în acele momente.

Fritz Cordt, „grasul”, cum i se spunea, dar să nu-l confundăm cu trimisul special al Reich-ului pe lângă ambasadă din Germania, Erich Kordt, deci Fritz, atașatul de presă din Shanghai, se afla pe atunci în vizită în Tokio. M-am dus duminică dis de dimineață la gara Shimbashi, ca să-l întâmpin. Aveam de gând să mergem la Kamakura, să ne plimbăm pe malul mării și să ne oprim la Daibutsu, să admirăm statuia de bronz a lui Buddha care se afla de secole sub cerul liber și domina prin măreția ei vârful pinilor.

Fritz Cordt s-a lăsat mult așteptat la gară... Când, în fine, ne-am întâlnit, arăta fără suflare, vinele parcă îi plesneau la tâmpile și era roșu, tare roșu pe chip. M-a întâmpinat profund agitat.

„Sorge este arestat, îmi spuse dintr-o suflare. Se pare că era spion!”

Vestea ne-a revoltat pe amândoi. Ne era clar: *Kempetai*, serviciul secret nipon, l-a ridicat pe ziarist pentru articolele lui critice. Spionaj? E de răs! Nu trecuse multă vreme de când Jimmi Cox, corespondentul de la Reuter, a fost reținut pentru spionaj. După mai multe audieri, așa cum afirmase poliția secretă *Kempetai*, dar, firește, nimeni nu a crezut o iotă din cele spuse, bietul ziarist se aruncase pe fereastră de la etajul unde avea loc interogatoriul și a murit. Atât de tare fusese torturat, încât nu a mai suportat. Sau fusese în așa hal mutilat, încât nu se mai putea scoate de la el nimic - și atunci polițiștii l-au omorât bestial, azvârlindu-l în stilul vremii, pe fereastră. Aceeași soartă ar fi putut să aibă și Sorge?

Și ce a făcut pentru el ambasadă? Ce a făcut ambasadă pentru prietenul și omul lui de încredere?

Primisem oficial doar o scurtă notă de la Ministerul de Externe, în care se preciza că Sorge și un oarecare Max Clausen au fost arestați pentru activitate de spionaj.

Generalul Eugen Ott, ambasadă din Germania la Tokio, a remis în zilele următoare, prin Erich Kordt, un protest la Ministerul de

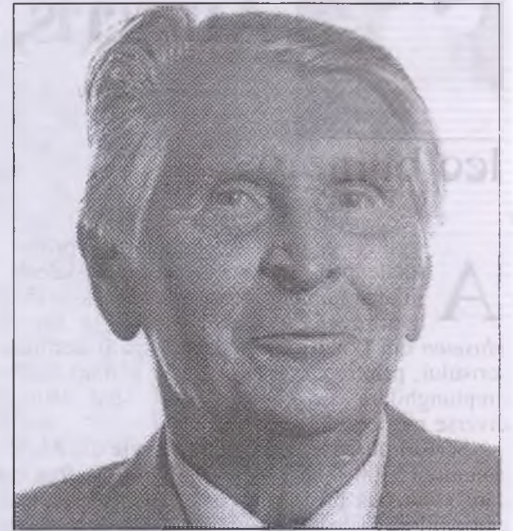
Externe. Kordt nu agrease niciodată genul de om sălbatic și nestăpânit ce-l întruhipa pe Sorge. Dar arestarea colegului lui l-a indignat peste măsură, ca de altfel și pe noi toți. Când Erich Kordt a vrut să plece așa de indispus la Ministerul de Externe, verișoara lui, Susanne Simonis, l-a sfătuit, ca întotdeauna, cu mințea ei scilpitoare și cu bunul ei simț, să se calmeze și, mai bine, să se intereseze mai îndeaproape de la tot anturajul lui Sorge, de la partid, de la alți nemți din oraș, dacă cineva l-ar bănuia de spionaj.

Dar nimeni nu avea nici cea mai vagă idee de fața ascunsă a colegului și prietenului lor. Mai târziu s-au auzit voci de la unii ce susțineau că știuseră de la bun început cine este Sorge... Și ce femei nu s-au lăudat cu aventurile lor amoroase petrecute lângă el. Una dintre ele, Hua-Ko Miyake, i-a pus și o piatră pe mormânt și a scris o carte tare romanțată despre relațiile ei amoroase cu „spionul”. Dar vocile se auzeau în acel timp și printre colegi, atât de mirați într-o clipă de naivitatea ambasadărilor Ott, care nu observase în general nimic.

Din momentul când Sorge a dispărut dintre cunoscuți, mulți s-au temut ca nu cumva și alții să nu fi fost filaiți și învinuiți de spionaj, mai ales că, nu de puține ori, se vorbea critic la adresa Japoniei. Dar toți aceștia, care se simțeau sau nu cu musca pe căciulă, erau hărțuiți în sinea lor de o mare curiozitate și vroiau neapărat să afle câte ceva nou despre Sorge. Credeau că noutățile ar fi la îndemâna lui Erich Kordt și-l sufocau cu vizitele, chiar și la ore nepotrivite.

De pildă, bătrânul Rudolf Weise, reprezentantul biroului german de știri, i-a dat lui Kordt o declarație semnată de corespondenții noștri de presă aflați în Tokio, prin care era respinsă energic prezumția de vinovăție a confratelui lor. Ba mai mult, ziaristii i-au cerut ambasadărilor să se ocupe imediat de ancheta declanșată de autorități și să pledeze în favoarea eliberării lui Sorge. Chiar și reprezentantul Partidului Național-Socialist German în Tokio a redactat o scrisoare, cerând încetarea urmăririi penale a tovarășului lor. Nici atașatul militar Meisinger (și ce chefuri a tras el cu Sorge!) nu s-a lăsat mai prejos și i-a adus lui Kordt informația ce-a fost redactată către autoritățile SS-iste, în care scria negru pe alb că întreaga acuzație adusă lui Sorge ar fi complet nefondată.

Cu toate aceste formulări în scris, Erich Kordt s-a dus la Ministerul de Externe. Dar funcționarii, pe care el îi știa serioși și loiali, s-au arătat foarte oficiali, comunicându-i răspicat, în câteva cuvinte, că nimic nu poate modifica acuzația de spionaj în favoarea

sovieticilor formulată împotriva lui Sorge.

După mai multe zile, ambasadărilor Ott și Erich Kordt, însoțiți de un reprezentant de la Ministerul de Externe nipon, au avut permisiunea să-l viziteze timp de trei minute pe Sorge la închisoarea Sugamo. Mai târziu, Ott mi-a povestit:

- Camera rezervată vizitelor deținuților era searbădă, rece. În ea doar un birou hârbuit, câteva scaune și la perete dulapuri pline cu dosare. De mijlocul tavanului atârna un fir electric. Prins de el doar un bec. Sorge a apărut însoțit de gardian. Era neras, îmbrăcat în zeghe. Părea surmenat și dărâmat psihic. Erich, de lângă mine, în schimb, îl simțise stăpân pe situație. Dar era părerea lui! L-am întrebat sec pe Sorge: „Aveți nevoie de asistență judiciară?” „Nu”, mi-a răspuns. „Vreți să înaintați vreo acțiune scrisă?” „Nu”, i-a fost din nou răspunsul. „Aveți să-mi comunicați ceva?” „Nu, trimit doar omagii soției și familiei dumneavoastră”. Cu aceste vorbe discuția noastră a luat sfârșit, deși japonezii au considerat că dialogul nu a fost deloc laconic. Richard Sorge a fost apoi însoțit spre celulă. Am înțeles, după acele trei minute, câte au trecut în prezența lui, că este vinovat. Cerul a căzut atunci peste mine, și-a încheiat Ott relatarea...

Da, și încrederea mea în oameni, și în special în cei pe care-i cunoașteam, a fost lovită de atunci încolo, încât nici astăzi nu mai pun mâna în foc pentru oricine. Mi-e tare greu să fac asemenea afirmații, dar prea multe am pățit în viață.

Ce-l mâna pe Sorge? Un vis. Din 1916, după ce a fost rănit pe front și înainte de Revoluția bolșevică, zdruncinat de absurditatea războiului și în căutarea de o lume nouă și mai bună, el a început să citească pe clasicii marxismului. Era pe atunci student și mai târziu asistent la catedra lui Ernst Gerlach, un economist cu vederi radicale de stânga. Tânărul cadru universitar propunea în discursurile lui de la catedră înființarea unei societăți fără clase, bazată pe egalitatea între oameni, așa cum mulți tineri intelectuali din acea vreme cutezau să viseze. Numai așa credeau cu toții că o să mântuiască lumea întreagă, nu numai Germania. Dar Sorge nu era unul dintre intelectualii de stânga care ar fi vrut să țină doar discursuri. De la bun început se implicase activ ca agitator politic în sprijinirea comunismului german. Până a plecat într-o călătorie, în 1925, la Moscova. Acolo a văzut cu

ochii lui teroarea dictaturii staliniste, a văzut cum milioane de chiaburi erau uciși cu sânge rece, cum mulți intelectuali din preajma sa ori tovarăși de nădejde, printre care ofițeri superiori din Biroul IV, dispăreau fără urmă. Că el, cel mișcat de moartea a milioane de oameni în timpul primului Război Mondial, credea în împlinirea visului ce-i hrănea pe comuniști, mi se pare de înțeles. Dar îmi este greu să înțeleg de ce îl recunoștea doar pe Hitler drept criminal, iar dictatura stalinistă nu i se părea o boală a lumii, din moment ce Stalin ucidea milioane de oameni, în vremea în care Hitler era încă departe de viitoarele lui masacre în masă...

Sorge și informatorul lui cel mai apropiat, Ozaki, au fost condamnați la moarte după un proces sumar, ținut cu ușile închise, chiar în ziua de 7 noiembrie 1944, în ziua aniversării Revoluției din Octombrie din U.R.S.S. și spânzurați în închisoarea *Sugamo* din Tokio. În drum spre spânzurătoare, Sorge a fost întrebat pentru ultima oară:

- Ai ceva de spus?

- Nu, nimic mai mult.

Povestea lui Sorge este cunoscută din nenumărate articole de presă, din cărți și filme. Revista *Der Spiegel* a publicat încă din 1951 un amplu serial, însă plin de greșeli, mai ales în pasajele unde se sprijină pe așa-zii informatori de încredere. Cea mai autentică rămâne cartea celor doi profesori din Oxford, F.N. Deakin și G.R. Storry, **Richard Sorge**, tipărită în 1965 la München. Ei luaseră parte la primul Război Mondial în cadrul Serviciilor Secrete britanice. Informații nu totdeauna cercetate critic, luate din surse îndoielnice, sunt așternute pe hârtie și de Pranghe, într-o carte apărută în 1984 la New York **Target Tokyo - The story of the Sorge Spy Ring**.

Țin să fac doar câteva precizări: Sorge s-a născut în 1895 în Bakku, dintr-o mamă de origine rusă. Ca student, el a intrat în cercul intelectualilor de stânga din Frankfurt, Berlin, Kiel, Aachen și a celor din Bazinul Ruhr. O profesie onorabilă nu a fost niciodată scopul lui. La mijlocul anilor 20, pe când avea 29 de ani, a plecat la Moscova. De atunci a lucrat pentru Komintern, mai târziu pentru Serviciul de Informații al Armatei, adică pentru al patrulea Birou al Armatei Roșii, la început în China și, din 1934, în Japonia, unde și-a format un cerc de spionaj, cărui îi aparțineau spioni japonezi, ca Hatsumi Ozaki și Kinkazu Saionji, un nepot al ultimului *Genro*, un bătrân om de stat și consilier influent la curtea Împăratului.

Sorge și ambasadorul german Ott se cunoșteau din 1934. Se împrieteniseră bine. Amândoi participaseră la primul Război Mondial, amândoi se îndepărtaseră de Hitler și de Partidul Național Socialist, chiar dacă Sorge hotărâse în 1933 să fie membru de partid - ca locul cel mai nimerit pentru el de camuflare.

Când conducerea de la centru vroia să-l facă șeful grupei locale din Tokio, renunță răzând la „tot acest moff“, ceea ce nimeni nu-i putea lua în nume de rău. În schimb, în fața membrilor de partid din Tokio a ținut prelegeri despre situația Comintern-ului, pe care el o știa bine și chiar din interior.

Ca național-socialist nu-i câștigase niciodată încrederea lui Ott; și nici soției acestuia, mai ales că ea fusese măritată prima oară în Frankfurt cu arhitectul Ernst May, adânc influențat de cercul intelectualilor de stânga și - din această pricină - chiar condamnat la închisoare.

În schimbul de opinii despre politica

Japoniei cu Ott, Richard Sorge era informatorul. Primea mereu informații proaspete de la Ozaki și nu avea nici un motiv să le ascundă de urechile prietenului său, ambasadorul. În schimb, acesta, ca ofițer de școală veche, era foarte tăcut și știa cu multă pricepere să păstreze orice secret de serviciu ori militar și asemenea conduită le impunea tuturor subalternilor lui.

Fără doar și poate, Sorge afla multe de la colegii lui din ambasadă și chiar de la Ott, pentru că avea nevoie să se folosească de relațiile de acest fel în rapoartele lui transmise în Uniunea Sovietică. Opiniile politicianilor japonezi, de pildă, judecățile lor asupra puterii militare și economice a țării, asupra intențiilor de expansiune spre sud însemnau sursa lui de lucru. Date concrete despre situația la zi a Japoniei nu-i putea oferi Ott, pentru că Ministerul de Externe dezinforma conștient misiunile diplomatice din capitala niponă sau le alimenta cu fraze bombastice de propagandă.

Problema principală a lui Sorge era transmiterea de informații despre Japonia.

Ott a întreprins - la un moment dat - prin serviciul secret o investigație asupra lui Richard Sorge, ca să afle dacă acesta se laudă în clipele lui de beție cu relațiile pe care le are cu el. Numai că prietenul lui era foarte prudent. Legăturile apropiate cu ambasadorul german și cele cu ambasada îl protejau în fața vreunui eventual filaj din partea *Kempetai*, Serviciul de contraspiionaj din Japonia.

Sorge anunțase cu multe săptămâni mai înainte la Moscova termenul atacului german asupra Uniunii Sovietice. O realizare remarcabilă! Era doar furios că Moscova nu reacționase în nici un fel la raportul lui. El nu știa că Stalin nu vroia să audă nimic despre așa ceva. La interogatoriul lui Sorge, atunci când a fost arestat, afirmase că ar fi aflat despre atacul german nu de la Ott, ci de la atașatul militar în Bangkok, colonelul Scholl, cu care era prieten.

Se pare că ar fi spus adevărul, fiindcă este probabil ca Ott, în corectitudinea lui desăvârșită cu el, nu ar fi pronunțat data atacului. Grijă lui în fața unei incursiuni militare a lui Hitler în Uniunea Sovietică nu-i va fi fost totuși tănuțită lui Sorge, căci gândul la așa ceva nu i-ar fi dat pace nici o clipă ambasadorului.

Ott îmi povestea mai târziu că ar fi convins pe colegul lui din Moscova, contele de Schullenburg, în călătoria lui de întoarcere de la Berlin la Tokio, în 1941, de a prezenta lui Hitler încă o dată riscul unui război cu Uniunea Sovietică.

Schullenburg călători la Berlin ca să prezinte un raport lui Ribbentrop. Dar acesta era bolnav în acel moment și l-a trimis la Hitler împreună cu purtătorul de cuvânt Hewel.

În fața Führer-ului, Schullenburg a prezentat potențialul militar și economic al U.R.S.S., ca și avantajele ei geografice. I-a amintit lui Hitler de Napoleon.

Dictatorul se ridică în picioare după primele cuvinte auzite, îi întoarse spatele invitatului și se uită tot timpul vizitei pe fereastră. Și nici nu a catadixit să se întoarcă spre Schullenburg, când acesta își încheie raportul.

Kremlinului nu-i era nou termenul de atac transmis de Sorge. Toată lumea vorbea în Moscova de 22 iunie. Ambasadorul britanic din capitala sovietică îl știa cu două luni înainte, cum rezultă dintr-o telegramă a atașatului de marină german de la Moscova, din 24 aprilie 1941. Chiar și Churchill și Roosevelt

au anunțat de mult Kremlinul asupra intențiilor lui Hitler.

Cele mai importante erau pentru Kremlin ultimele informații ale lui Sorge de la începutul lui octombrie 1941, în care el anunța că s-ar dizolva cabinetul prim-ministrului Konoye.

Dacă negocierile cu Washingtonul rămăneau fără succes, ar fi fost război cu America în aprilie sau în următoarea lună. Un atac japonez asupra Uniunii Sovietice nu ar fi fost îngrijorător pentru moment.

La știrea invaziei fasciste spre Estul Europei, URSS începu să trimită trupe din Orientul Îndepărtat pe frontul de Vest. Că ar fi fost oprită înaintarea lui Hitler împotriva Moscovei este, probabil, o legendă.

Ca să se deplaseze singură o divizie din Siberia pe frontul de Vest sovietic cu ajutorul trenurilor transsiberiene care nu circulau decât pe o linie dus-întors, nu era nevoie doar de o singură zi, ci cel puțin de o săptămână sau poate mai mult. Pe termen mai lung, întărirea prin trupele din Orientul Îndepărtat a conducerii sovietice era foarte binevenită. Cu ultimul lui raport asupra atacului Japoniei către Sud și contra Statelor Unite, Sorge își vedea misiunea încheiată.

El ceru, într-un memoriu către ambasadă, scris pe un ton lacrimogen, înlocuirea lui și a lui Clausen. În acest raport amintea de starea sănătății lui precare și de lipsa concediului de odihnă, pe care nu-l mai primise de foarte mulți ani aici în Japonia.

Transmissionistul Clausen, un grobian, cu obrazul gros, un egoist fără pereche, n-a vrut să-și dea demisia.

- Sorge, spunea el, era sensibil, dacă el însuși era bolnav; însă de suferințele noastre nu se trata niciodată cu atenție. Dacă avea nevoie urgent de bani, Sorge era o vulpe tare iute; pentru poftele lui arunca cu bani în dreapta și stânga. Nu era un om de caracter, își încheia el pledoaria.

Clausen transmisesse la Moscova doar o mică parte din informații și asta a făcut-o din lene, antipatie față de Sorge, pe care-l considera ca un fricos jalnic. Și nu le-a transmis, fiindcă era sătul în general de activitate conspirativă, sau chiar din teamă.

„Regretăm foarte mult că trebuie să rămânem aici!”, comunicase prin telegraf Sorge trei zile înainte de arestarea lui. „unde nu mai putem realiza pentru Dumneavoastră nici un serviciu important și nici nu putem să vă sprijinim.” El era cu nervii la pământ. Nici Ott, nici Kordt nu-i găseau amuzante escapadele lui sălbătice și bețiile îngrozitoare. L-am întâlnit în această ultimă săptămână, într-o dimineață, în fața Ambasadei, lângă o mașină făcută zob. Sorge fusese atât de beat, încât a mers toată noaptea cu un cauciuc spart și nu-l observase decât când ajunsese la serviciu...

Șocul asupra rolului dublu a lui Sorge a fost mare. Îl văzusem mereu doar ca un bun jurnalist și analist, ca și un boem veritabil, ca o personalitate fascinantă, pe care am admirat-o și de la care acum trebuie să accept și fața lui perfect ascunsă, comportamentul lui abil de a păstra cu mare strășnicie secrete de stat în fața tuturor, oricât de bun prieten i-ar fi fost; această spaimă adâncă asupra posibilităților care zăceau ascunse într-un asemenea om m-a neliniștit mult timp și profund. Mă neliniștește încă și azi!

Traducere și prezentare

Al. Ronay

literatura lumii

geo vasile

Umanizarea infantei-tub

Belgianca Amélie Nothomb (n. 1967, Kobe, Japonia), fiica unui diplomat și nepoata unui ilustru om politic, Charles-Ferdinand Nothomb, își petrece primii trei ani din copilărie în Japonia; urmează China, SUA, Bangladesh, Birmania, Laos. După studii de filologie la Université Libre din Bruxelles, își onorează legământul de a da un roman pe an, și nu unul oarecare, ci chiar de mare succes de librărie. Iată câteva titluri: **Igiena asasinului** (1992), **Sabotaj din dragoste** (1993), **Combustibilii** (1994), **Mercur** (1998), **Uimire și cutremur** (1999, tematică japoneză, Marele premiu al Academiei Franceze, ecranizat de Alain Corneau), **Metafizica tuburilor** (2000), **Cosmetica dușmanului** (2001), **Dicționar Robert de nume proprii** (2002), **Anticristia** (2003).

Fiindcă a trebuit să se nască în Japonia, Amélie Nothomb n-a vrut să rateze statutul de divinitate pe care îl are orice copil în Țara Soarelui-Răsare și nu numai, de la naștere până în pragul grădiniței. Începutul cărții **Metafizica tuburilor** (Polirom, 2004, 177 p.), o parabolă biblică personalizată, trecută prin sita fină a parodiei ironice, o introduce pe infanta-Dumnezeu care nu privea la nimic, plină și densă ca un ou tare, desăvârșită în satisfacția sa de a nu aștepta nimic, a nu refuza nimic, a nu percepe nimic. Bebelușul divin exista pur și simplu, în afara limbajului și gândirii, sățios și etern. Deschidea toate orificiile, astfel încât alimentele solide și lichide să treacă prin el. Ca printr-un tub metafizic care filtra universal și nu reținea nimic.

Ne aflăm la Osaka, anul 1970. Părinții fetei-tub erau neliniștiți. Medicii consultați nu ezitau să spună, după ce vedeau pacientul, că e vorba de o legumă, de o plantă lipsită de instinctul supraviețuirii. Tubul nu recunoaște sânul mamei, accepta doar biberonul, ca o conexiune între două tuburi. Părinții, de felul lor belgieni de expresie franceză, mai aveau o fată și un băiat, destul de neastâmpărați, în

comparație cu tăcuta și inerta existență a tubului. Și, totuși, o primă surpriză are loc: acest al treilea copil creștea. Un neant care ocupa din ce în ce mai mult spațiu și care va fi transplantat din leagăn în pătuțul de tip țarc.

Teoria accidentului ca motor al evoluției va fi validată și în cazul divinei legume clinice, dar într-un fel cu totul special. Tubul dumnezeiesc începe să urle, bebelușul de doi ani se transformă în acea zi istorică într-o mașină de scos țipete. De la torpoare, direct la mânie. Toți aparținătorii dau fuga la pățuț să se minuneze. Vestea minunată era că fetița trăia, se născuse la doi ani (post-partum) și devenise operațională, adică urlătoare, insomniacă, rebelă. Vechiul avatar silențios, spre regretul familiei, era deja mitologie. Este chemată în ajutor bunica de la Bruxelles. „Monstrul” care a împlinit doi ani și jumătate, acceptă din mâna bunicii ceva ce nu i se mai oferise: ciocolată albă. Îi place, voluptatea i se urcă la cap declanșându-i memoria, identitatea, conștiința de sine a limbajului. Plăcerea o învață pe infanta-Dumnezeu să spună *eu sunt eu*, deci *plăcerea sunt eu*.

Amintirile lui Amélie Nothomb încep de fapt după episodul cu ciocolată albă, prin urmare, autonarațiunea prin retrăirea perioadei infantile nipone, oferită în continuare, este un traseu aventuros universal, epic, profetic și atașant. Pusă pe recuperarea timpului pierdut, fetița învață să meargă, să vorbească, crezând că vorbitul servea la a da și lua viața referenților (creator, dar și nimicitor), precum și la sonorizarea inofensivă a aerului. Fapt e că miraculoasa copilă alege din singura limbă universală, atotcuprinzătoare, varianta japoneză, vorbind-o curent. Se decisese să fie japoneză, mai ales că părinții francofoni o tratau ca pe toți ceilalți, în timp ce doica Nishio-san o diviniza. Convinsă de perfecțiunea divinității sale, fetița devine preoteasa propriului cult, serbat zi de zi în grădina japoneză, la iazul cu pietre, în brațele blândeii Nishio-san care-i cântă cântece cu motănași și cireși în floare, îi povestește, cu zâmbetul japonez rezervat ororii, adorabile basme horror, o leagănă alinându-i dureri inexistente, într-un cuvânt, o adoră. Spre deosebire de Kashima-san, a doua guvernanta, posomorâtă exponențial a nobilimii naționaliste detronate de americani în 1945, care se sustrăgea cultului ei, ca o eretică sadea, negându-i eul și plăcerea de a fi în centrul atenției tuturor.

O primă aventură are drept locație Tettori, Marea Japoniei. Fetița intră în apă și simte nevoia s-o străbată până la orizont; zis și făcut. La un moment dat înțelege că e pe cale să se înece. Cei de pe plajă, văzând-o, preferă să rămână fideli vechiului principiu nipon de a nu salva niciodată viața cuiva, de teama să nu-l oblige la o recunoștință mult peste puterile lui, privându-l astfel de libertate. Tot așa au gândit, sugerează Amélie Nothomb, și evreii când l-au lăsat pe Isus să moară. În ultima clipă, dar nu înainte de a fi strigat ajutor în limba părinților, o mână o ridică din valuri, mâna providențialăi mame; adusă pe plajă și oblojită, fetița vorbește brusc franceza, de dragul proverbului șoc pe șoc se scoate și, spre uimirea și bucuria familiei. Corolarul acestei pățanii este că divinitatea noastră mu-

ritoare e dusă la Lăcușorul Verde să învețe să înoate. Aici se simte ca pește-n apă (în propria zodie), mai ales când peste lac se așterne ploaia cu care se identifică frenetic, o simbioză a stihiei și feminității inepuizabile în proteismul sau: „Asemenea ei, mă simțeam prețioasă și primejdioasă, inofensivă și mortală, tăcută și tumultoasă, detestabilă și fericită, blândă și corozivă, neînsemnată și rară, naturală și surprinzătoare, insidioasă și răbdătoare, muzicală și cacofonică - iar dincolo de toate, înainte de a fi orice altceva, mă simțeam invulnerabilă”.

După moartea bunicii, al doilea mare doliu al copilăriei protagonistei va fi vestea că nu peste mult timp va trebui să plece cu părinții din Japonia, tatăl ei, consulul, primind alt post. Un adevărat dezastru care confirmă drama conform căreia *ce ți s-a dat se va lua înapoi, ce iubești ai să pierzi*, o adevărată izgonire din paradis, deci. Paradis care trebuia memorat, contra cronometru și pentru totdeauna, dus în inimă și în cuget în toată puterea lui miraculoasă. Împlinirea a trei ani (sfârșitul stării divine) va avea parte de o altă cumpănă. Deși bine intenționați, părinții nu sunt în stare să-i citească totdeauna exact dorințele și vocația și-i dăruiesc un fel de bazin cu crapi japonezi, pești care pur și simplu o dezgustau pe copilă. Spre a nu-i dezamăgi, acceptă cadoul și-n plus corvoada de a-i hrăni. Repulsia, devenită supliciu, are totuși un tâlc legat de aspectul de tub digestiv al crapilor care-o bântuie până și-n somn. O amintire poate a preistoriei existenței ei de

cartea străină

tub vegetativ, care-i activa acum această obsezie morbidă, dătătoare de vertij și oroare, de spasme trupești și mentale, dar mai ales de revoltă precece în contra condiției biologice a omului de tub ieșit din alt tub.

Hotărât lucru, calea umanizării infantei divine este presărată cu deziluzii. Până și elanul prelungit al primăverii japoneze, cu seve și dorințe explozive, asfîntește, lăsând locul unei agonii anunțate. Natura sanctuar, trufașă parcă de propriul prestigiu, devine brusc anxioasă. Senzor al acestei tulburări abia perceptibile, fetița, care năzuia la condiția de trestie gânditoare, trebuie să accepte realul funcțional al vieții, dizgrația și caducitatea aceluia, să iasă din iluzia perfecțiunii și perenității ocrotitoare, să țină seama de semnele crepusculului universal. Hipnotizată de spectacolul greșos al crapilor, cade în bazin și se lovește cu capul de fundul de piatră. Se lasă în voia apei, ca într-o tentativă de sinucidere. Pentru a te sinucide, cel mai bun motiv e teama de moarte. La un moment dat o vede apărând deasupra ei pe Kashima-san, dar e sigură că nu va interveni, lăsând fatalitatea să-și facă numărul. Cine trebuie să se înece, se va îneca, decodifică ea gândul mohorâtei guvernante. Când tocmai începe să se simtă bine între două ape, este smulsă din toropeala letală de Nishio-san, adoratoarea ei. Amélie Nothomb se naște a treia oară.

Admirabilă este versiunea românească semnată de Giuliano Sfichi, care a reușit să echivaleze fără cusur talentul prodigioasei romanciere, începând cu scriitura canonică, cordială, ironic-emoționantă și terminând cu rafinamentul epic, dialogic, analitic și grija de a suci gâtul melodramei ori de câte ori ea ar fi dat târcoale în acest breviar de educație sentimentală.

ion crețu

Sunt puține orașele europene care să afișeze, cred eu, o superbie arhitectonică de tip American într-un mod mai pregnant decât Frankfurt am Main. Până și clădirea zgârie nori - un creion ascuțit proptit cu vârful în albastrul cerului, prezentă în mai toate orașele nord americane - se regăsește în peisajul urbanistic al Frankfurt-ului. Indiferența față de păstrarea unei armonii arhitectonice de tip European este părăsită aici în favoarea agresivității pe verticală, astfel că ceea ce spunea cândva Céline despre New York - *une ville debout* - se aplică tot mai mult și acestei metropole germane, dacă nu încă orașului în totalitatea sa, cel puțin acelei zone care adăpostește "complexul" expozițional, *die Messe*. Târgurile, de toate genurile, care se înșiruie pe parcursul unui an, au adus Frankfurt-ului o reputație planetară. Dintre acestea, unul dintre cele mai celebre este, fără doar și poate, Târgul de Carte, eveniment care a debutat în anul 1949. Anul acesta, Târgul și-a deschis porțile între 6 și 10 octombrie și a avut ca invitat de onoare lumea arabă.

Cititorul român, obișnuit, de-acum, cu cele două târguri - Bookarest și Gaudeamus -, primul găzduit la Teatrul Național, cel de-al doilea la Complexul Expozițional de la Piața Presei Libere, își va imagina pe dată că Târgul de la Frankfurt trebuie să fie ceva asemănător, dar la proporții mult mai mari, potrivit cu ambițiile unei țări occidentale de forță Germaniei. Ceva, așadar, de zece ori mai mare, să spunem, sau de douăzeci de ori, la o adică. Indiscutabil că o asemenea viziune nu este deloc falsă. Atâta doar că, așa cum am învățat la școală, acumulările cantitative duc în un moment dat la un salt calitativ. De aici se poate trage concluzia că Târgul de la Frankfurt nu este doar mult mai mare decât, să spunem, Gaudeamus, dar și altceva. Este ușor de imaginat o familie cu douăzeci de membri - părinți, bunici, fii, nepoți etc. - când însă numărul celor care pretind că se înrudesesc prin sânge, ajunge, să spunem, la o mie, nu mai putem vorbi despre o familie, avem deja de-a face cu un sat, sau un orașel, cu o anumită organizare socială, cu primărie, cu poliție, cu bănci și magazine etc.

Prima tentație pe care o resimți pentru a descrie Târgul de la Frankfurt este să apelezi la o enumerare în vena schitei *La Moși* a lui Caragiale, pe cât de sugestivă pe atât de economică. În Târgul de la Frankfurt se călătorește pe jos, pe scări rulante, pe benzi rulante, cu ascensorul... Și acesta nu este lucrul cel mai uimitor, având de-a face cu o suprafață expozițională de 173.000 de metri pătrați. Orientarea în acest univers ce pare infinit se face fără mari dificultăți, datorită spiritului de disciplină care guvernează instituția. În principiu, este greu să te rătăcești: ai la dispoziție pentru orientare:

hărți, indicatoare - cromatice, signalectice, literale -, centre de informații etc. Atunci când însă cauți un lucru anume, nimeni și nimic nu-ți mai este de folos și căutarea se transformă într-o rătăcire infinită.

În interiorul Târgului găsești: standuri de carte, chioșcuri de ziare, spații de lansare pentru noi cărți, Forum-uri destinate discuțiilor cu scriitorii, cafenele, restaurante, bănci etc. *Die Frankfurter Buchmesse*, cum este numit în germană, constituie la ora actuală cea mai mare piață de idei, cărți și de media electronică, precum și de licențe și de drepturi de autor. 6638 de mii de expozați individuali din 102 de țări de pe cinci continente și 64 de expozați naționali și de grup prezintă peste 350.000 de cărți și produse electronice unui număr de 289.000 de vizitatori din întreaga lume. Doi din trei expozați vin din afara Germaniei. Cei două mii de expozați anglo-saxoni fac din Frankfurt cel mai mare eveniment de acest fel pentru piața anglofonă.

Pe locul întâi ca număr de expozați se situează Germania, cu 2.748 de expozați. Pe locurile următoare se clasează Anglia, cu 871 de expozați, Statele Unite, cu 717 de expozați, Italia, cu 289, de expozați, Olanda, cu 205 expozați, Elveția, cu 198 de expozați, Franța, cu 197 de expozați etc. Și România a fost prezentă, anul acesta, cu un stand colectiv, patronat de Ministerul Culturii, iar mai multe edituri s-au prezentat cu standuri proprii, printre acestea Editura Institutului Cultural Român a fost un participant dintre cei mai notabili.

Socotind după domeniile de interes pe care le acoperă cărțile expuse la târg, numărul

meditații contemporane

cel mai mare de titluri - 1.945 - este rezervat studiului limbilor străine, iar cel mai mic - 38 - numismaticii. Dacă, prin tradiție, cartea este obiectul expus prin excelență - într-un procent de 56%, tot mai mult spațiu este rezervat altor exponate: fotografiiei, picturii, sculpturii, albumelor de artă - 13%, dischetelor - 7,9%, casetelor audio - 6,6%, DVD-urilor - 4,1% etc.

În anul 2003, potrivit profilului întocmit pe baza sondajelor, vizitatorul Târgului se situează, ca vârstă, între 18 și 35 de ani și are un statut profesional de bună calitate: mulți dintre ei sunt formatori de opinie și 58,5% ocupă poziție decizională în companiile în care lucrează. Cei mai mulți dintre expozați sunt interesați în beletristică, reportaje, nonfiction - 63,8%, literatură pentru copii - 33,8%, 24,5% - știință și tehnologie etc. (Desigur nu se exclud interesele multiple.)

Structura de vârstă a vizitatorului la Târgul de carte ilustrează importanța lui pentru cititorul de mâine. Peste 38% dintre vizitatorii particulari au 25 de ani sau mai puțin, și 11% dintre ei au sub 18 ani. Peste două treimi dintre vizitatori sunt de genul feminin.

Firește, Târgul de Carte de la Frankfurt are și o interfață economică. Anul trecut, Târgul a raportat un venit de 600 de milioane de euro, iar orașul Frankfurt și împrejurimile - 1.000 de milioane. Despre popularitatea Târgului vorbește, printre altele, și faptul că, abia încheiată o ediție, expozații își fac rezervările la hotel pentru ediția următoare. De altfel, anul acesta, înainte chiar ca Târgul să-și închidă porțile, organizatorii au înmânat participanților documentele necesare înscrierii la viitoarea ediție a acestui eveniment care constituie cel mai important ferment pentru industria mondială a cărții.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Franz Kafka (1883-1924)

Mică fabulă

- Ah, spuse șoarecele, lumea se face mai mică în fiecare zi.

La început era atât de largă, încât mi-era frică, alergam înainte și eram fericit când descopeream în fine la dreapta, la stânga, ziduri în depărtare; dar zidurile astea lungi grăbesc unul spre altul atât de tare, că am ajuns deja-n ultima odaie și acolo în colț e capcana în care-o să nimeresc.

- Trebuie numai să schimbi direcția, zise pisica și-l înghiți.

alina boboc

Se întâmplă adesea ca teatrele din afara Bucureștiului să fie privite cu reticență și neîncredere, ca spectacolele lor venite în Capitală să se joace cu săli puțin populate. Este, desigur, o greșeală majoră, provenită dintr-o limită intelectuală, pentru că teatrul de calitate poate exista în orice spațiu cultural, dacă este făcut cu profesionalism și dăruire.

O dovadă recentă în acest sens o constituie Teatrul „Tony Bulandra” din Târgoviște, inaugurat la 30 ianuarie 2002, în prezența ministrului Culturii, Răzvan Theodorescu, odată cu sărbătorirea celor 150 de ani de la nașterea lui I. L. Caragiale.

Pentru a înființa un teatru, într-un oraș care nu a mai avut (Teatrul „Tony Bulandra” este, deocamdată, singura instituție profesionistă în domeniu din județul Dâmbovița), într-o clădire în ruină (o fostă Casă de Cultură), este nevoie, în primul rând, de mult curaj, de o muncă imensă și, evident, de bani. Cu finanțarea se ocupă, după buget, Consiliul Local al Municipiului Târgoviște, iar de restul, Mihai Constantin Ranin, directorul acestui teatru, el însuși regizor/ scenograf.

Astfel, în numai doi ani, sediul instituției, aflat parțial în renovare, începe să arate

Un teatru cu pretenții

civilizat, cu pereți desenați artistic, cu mobilier achiziționat după gustul directorului sau chiar proiectat de el, cu cabine ale actorilor în culori diferite, aranjate cu pricepere și eleganță, așa cum nu prea sunt prin teatrele bucureștene. Intenția directorului este de a amenaja și o sală studio, apoi un teatru de vară în curtea, deocamdată fără nici o destinație, a clădirii.

În ce privește corpul de actori, toți sunt foarte tineri (media de vârstă nu depășește 25 de ani), absolvenți, în majoritate, ai învățământului de stat (U.N.A.T.C. „I.L. Caragiale” din București, Universitatea de Artă Teatrală din Târgu Mureș, Academia de Arte „George Enescu” din Iași, Universitatea de Stat din Craiova sau chiar Institutul de Stat al Artelor din Chișinău), dar și particular (Universitatea „Hyperion” din București).

Teatrul funcționează fără un regizor angajat, ambiția directorului Mc. Ranin, el însuși semnat al regiei unor spectacole, fiind de a aduce nume importante pentru montările de aici: Mihai Măniuțiu, Victor Ioan Frunză, Alexa Visarion ș.a.

Fiind un teatru de repertoriu, a realizat până acum, în cele două stagii încheiate, câte opt premiere pe stagiune. Strategia repertorială a unei stagiuni s-a orientat către un singur text românesc, al unui autor clasic, în rest fiind reprezentat repertoriul universal cunoscut: Carlo Goldoni, William Shakespeare, Bertolt Brecht, A.P. Cehov, Gustave Flaubert, Euripide ș.a.m.d.

thalia

Tot aici au venit în turme teatre invitate din toată țara: Teatrul Național „I. L. Caragiale”, Theatrum Mundi, Teatrul de Comedie, Teatrul Odeon, Teatrul „Ion Creangă”, toate din București, dar și Teatrul de Nord din Satu Mare, Teatrul „Radu Stanca” din Sibiu, Teatrul „Ariel” din Râmnicu Vâlcea, Teatrul „Aschiuță” din Pitești sau Teatrul „George Bacovia” din Bacău.

În afară de spectacolele propriu-zise, Teatrul „Tony Bulandra” mai organizează tot felul de manifestări culturale, menite de fapt să atragă publicul către teatru: recitaluri de poezie în interpretarea unor actori renumiți, expoziții de scenografie, pictură, fotografie, lansări de carte.

Apoi, Teatrul „Tony Bulandra” a participat la evenimente importante: Festivalul Internațional de Teatru Medieval de la Sibiu, Festivalul Internațional de Teatru Experimental de la Cairo, Festivalul Internațional de Teatru de la Orvault, Nantes, Festivalul Internațional al Latinității, Festivalul de Comedie de la București, Festivalul de Teatru de la Pitești.

Oricine se poate întreba, pe bună dreptate, cum a reușit să se impună, în numai doi ani, un teatru cu mijloace financiare limitate, în peisajul cultural românesc. Răspunsul se conturează încă de la intrarea în această instituție, unde te întâmpină imediat o atmosferă umană caldă și civilizată, de la portarul dornic să-ți fie de folos și de la secretarele foarte amabile (ceea ce este mai rar pe meleagurile noastre, în instituțiile de stat, fie ele și culturale), până la directorul Mc. Ranin, de o afabilitate extraordinară, gata să răspundă la orice întrebare despre teatrul pe care-l conduce cu atâta pricepere.

Ca la noi, la nimeni. Pe de o parte, strigăm sus și tare că cinematografia românească trebuie încurajată - și mai ales tinerii care abia au ieșit la rampă -, iar pe de altă parte, nu știm ce să mai inventăm, pentru a o distruge din fașă. Altfel cum se explică atitudinea unor critici care chiar înainte de a vedea un nou film românesc, mai ales dacă „ochii” regizorului nu sunt agreați din varii motive (nicidecum cele profesionale), îl etichetează ca mediocru. Ba, mai mult, instrumentează și o parte a presei ca să scoată pe bandă rulantă articole incriminatorii, care aduc aminte de alte vremuri. Și evident, argumentația din articolele cu pricina nu au nici o legătură cu profesionalismul. Aceuzele sunt de ordin „anecdotic” și „pitoresc”. Așa s-a întâmplat - și se întâmplă în continuare - cu debutul în lungmetraj al lui Cătălin Saizescu. Este vorba de filmul **Milionari de weekend**, despre care mulți știu deja - deși premiera oficială va avea loc în 29 octombrie, la Cinema Patria -, din mediaticizatul scandal dintre producătorul filmului, Mihai Orășanu și regizor. Conflict care, în cele din urmă, s-a lăsat

Priviți debutul lui Cătălin Saizescu cu ochii larg deschiși!

irina budeanu

film alert, modern, cu ingrediente din filmele de același gen din America și Marea Britanie - vezi filmele lui Guy Ritchie -, dar nesupărătoare, cu o poveste plină de umor al cărei final este neașteptat. Scenariul **Milionarilor de weekend**, semnat de Mihai Arghiropol și Cătălin Saizescu după o idee de Geo Saizescu și Tudor Popescu, imaginează două personaje misterioase care angajează fiecare câte un comando format din mercenari pentru a sustrage o statuie care are ascuns în interior un inel cu puteri miraculoase. Statuia este furată din muzeu, dar, printr-un bizar concurs de împrejurări, ajunge în posesia a patru adolescenți. Lucrurile o iau razna, intriga scapă de sub control, astfel că aceștia ajung pe litoral și o mașină furată, sunt martori la împușcarea celor doi oameni, intră într-un joc de televiziune suprarealist condus dictatorial de o vedetă paranoică, încearcă o cacealma burlescă într-un cinematograful și, în final, ajung pe un șlep în derivă pe Dunăre, jucând ruleta rusească cu un veteran al războiului din Afganistan.

„Scenariul inițial se situa undeva la începutul anilor '80 și se axa pe quiproquo-ul dintre cele două mașini, care e de fapt una singură. De la această idee am dezvoltat scenariul împreună cu Mihai Arghiropol, încercând să facem o poveste contemporană cu tineri, mafioți, confuzia din societatea românească, dar nu m-a interesat foarte mult să fie un subiect național. Am încercat să îi dau o tentă internațională. După părerea mea, povestea s-ar putea întâmpla oriunde”, ne-a mărturisit regizorul. Povestea este bine condusă regizoral, are ritm, spectaculozitate și foarte mult haz. Actorii joacă cu mare naturaleză și îi servește foarte bine pe regizor. Dar cine sunt adolescenții care vor intra într-o istorie cu „focuri, poturi și arme”? Tudor Chirilă, Mara Dinulescu, Andi Vasluianu și Mihai Bendeac. Dacă despre performanțele din film și din teatru ale lui Tudor Chirilă știm - și nu a fost deloc surprin-

zătoare prestația din filmul lui Cătălin -, nu același lucru pot să spun de Mara Dinulescu și Mihai Bendeac. Mara are prospețime, ingenuitate, farmec iar Mihai Bendeac, care este încă student la secția Actorie a UNATC, își constituie cu maturitate artistică și stăpânire de sine personajul. Pe Andi Vasluianu l-am mai văzut în filmele tinerilor regizori și i-am urmărit evoluția și în teatru. În **Milionari de weekend**, el se mulează foarte bine pe rol și îi reții fiecare apariție. La fel se întâmplă și cu jocul celorlalți actori (distribuția cuprinde mai bine de 80 de actori): George Alexandru, Nicodim Ungureanu (un rol memorabil), Kitty Cepraga, Heana Stana Ionescu, Mircea Bădea, Andra Negulescu, Vita'ie Bantaș și Mihai Verbițchi. Geo Saizescu are el însuși un rol. Trei nume trebuie neapărat amintite: Adrian Despot care a creat muzica foarte inspirată, Tudor Chivulescu, care a realizat un montaj inteligent și inventiv și directorul de imagine, Tudor Mircea. Din păcate, coloana sonoră a filmului - tocmai mărul discordiei dintre producător și regizor - semnată de un maestru în domeniu, Anuşavan Salamanian lasă de dorit. De asemenea, începutul filmului trenează puțin, sunt cadre la care s-ar putea renunța.

Îi dăm dreptate regizorului când spune: „Nu-i un film de autor, ci pentru public. Etalonul meu e publicul, nu critica de film, nici publicul de specialitate, care ar putea avea anumite prejudecăți, mai ales legate de numele pe care îl port”.

Mergeți la acest film fără nici un fel de prejudecăți! Vizionați-l cu ochii larg deschiși și vă asigur că nu o să vă pară rău!

arta filmului

cu un armistițiu, dar care a făcut mult rău filmului. Nu mai revenim asupra acestui episod, care riscă să monopolizeze atenția tuturor, în defavoarea filmului propriu-zis. Am avut prilejul să văd acest lungmetraj săptămâna trecută la Cinema Union, cu prilejul „celebrului” armistițiu. Ba, mai mult, „am îndrăznit” să văd această comedie polițistă cu ochii larg deschiși, fără prejudecăți și etichetări gata fabricate dinainte (pentru că trebuie spus, la noi există o practică deja intrată în tradiție, aceea de a vedea un film sau un spectacol de teatru cu lecția învățată de acasă, cu eticheta pusă și, prin urmare, să-l privești și să-l analizezi „cu ochii larg închiși”, ca să parafrazăm titlul filmului lui Kubrik). Am ținut cont de două lucruri: faptul că am în față un debut românesc într-o cinematografie care abia renaște și faptul că mă aflu în România, unde posibilitățile (materiale și tehnice) de a realiza un lungmetraj sunt destul de modeste. Timp de aproape două ore am asistat la un

Lingvistica structurală saussureană, dincolo de aportul semnificativ pe care l-a avut la crearea unei științe a limbajului cu repercusiuni în toate științele sociale, a impus, prin limitele formulate, restricții importante dezvoltării cercetării lingvistice, restricții care continuă să existe până astăzi și despre care am mai amintit cu alte ocazii.

În cele ce urmează, ne vom opri pe scurt la modalitatea în care cercetarea actuală caută să contracareze una din restricțiile saussureene, anume excluderea din studiile lingvistice a altor dimensiuni disciplinare, importante pentru înțelegerea limbajului în toată complexitatea lui. Luând în considerare aportul semnificativ al studiului interdisciplinar, excluderile impuse pot fi dezbătute, analizate, micșorate ca număr și, în cele din urmă, eliminate. Printr-o dimensiune interdisciplinară, desfășurarea epistemologică este mult mai complexă, ceea ce a determinat schimbarea metodei și a perspectivei de cercetare abordată de mulți lingviști care tind să

Dimensiunea interdisciplinară

mariana ploae-hanganu

lingvisticii și chiar a conceptului de limbă; permite de asemenea discutarea problematicii subiectului vorbitor în care se întâlnesc individul, socialul și universalul. Desigur că realitatea codificată în limbaj conține aspecte fundamentale care devin evidente în sistemul semantic al acestuia: limbajul, ca modalitate de reflecție asupra naturii lucrurilor - ceea ce constituie componentul idealic al semnificației și limbajul ca modalitate de acțiune asupra lucrurilor - ceea ce s-a definit a fi componenta interpersonală. Astfel pusă problema, limbajul are, într-o semiotică socială, cel puțin două implicații majore: în primul rând, posibilitatea de a interpreta limbajul într-un context socio-cultural în care cultura însăși poate fi interpretată în termeni semiotici și, în al doilea rând, considerarea limbajului ca o grupare nu de propoziții, ci de texte, discursuri, înțelese ca schimburi de semnificații în contexte de interacțiune comunicativă. Se observă astfel o mișcare de convergență în domeniul științelor limbajului (deja putem vorbi de mai multe științe ale limbajului, de vreme ce avem *etnolingvistică*, *psiholingvistică*, *sociolingvistică* sau *filozofia limbajului*), în care un loc aparte îl are dimensiunea pragmatică a uzului în detrimentul analizelor sistematice. Dezvoltarea cercetării pragmatice a limbajului, care a cunoscut un nivel notabil în Statele Unite, Anglia sau Germania, a dus la necesitatea ca

modelele de analiză să articuleze într-un tot unitar cele trei nivele până acum separate: sintactic, semantic și pragmatic. Se pot observa astfel schimbări semnificative în studiile consacrate limbajului: în paralel cu analizele sistematice apar analize pragmatice, ceea ce conduce la cercetarea funcționării sistemice în uzul vorbirii în toată complexitatea interacțiunii comunicative.

Această schimbare de perspectivă a generat însă și continuă să genereze, polemici și intenții de descalificare, deoarece lingvistica sistemică insistă să dețină hegemonia în cercetarea limbajului. Dimensiunea interdisciplinară este însă de necontestat în peisajul actual al științelor, explicată printr-o necesitate epistemologică și socio-istorică a fenomenelor socio-culturale și lingvistico-discursive. Așa cum la începutul secolului al XX-lea lingvistica se situa în avangarda științelor sociale, actualului domeniu al științelor limbajului, bazat pe afinități interdisciplinare, îi revine acum acest rol inovator.

conexiunea semnelor

rupa limitele sistemelor rigide și să deschidă căi pentru reflecții noi. La început aceștia au simțit drept științe complementare lingvisticii *sociologia* și *psihologia*, domenii în care limbajul are un loc privilegiat, asigurând articularea sociologicului și, respectiv, a psihologicului în procesul de comunicare. Complementaritatea ar putea fi largită cu alte științe, cum a fi *antropologia*, având în vedere că relația limbă - cultură a existat organic dintotdeauna. Perspectiva interdisciplinară aduce serioase avantaje studiului limbii, mergând până la redefinirea obiectului

Solitudinea valorică

mihai cimpoi

Genericul reuniunii noastre *Solitar în satul global* conține, printre altele, o conotație axiologică. Solitudinea poate fi cea generată de întregul tablou al problemelor și complexelor care trântăntă ființa noastră - de la cele sociale, morale, economice la cele existențiale. E o stare pe care o cauzează imediatul cotidian sau existența umană în genere.

Exista, însă, ceea ce am putea denumi *solitudinea valorică*. Ce ne facem cu valorile noastre, cum și dacă ne integrăm cu ele în procesele de globalizare care se anunță sau care se produc deja realmente.

Ca orice singurătate, solitudinea valorică presupune sentimente firești de spaimă, anxioasă și, bineînțeles, complexe, din care nu lipsește complexul inferiorității, cunoscutul complex al culturii mici (teoretizat și impus de Emil Cioran).

Această teamă de solitudine valorică o au, în condițiile (post)modernității, și marii creatori. Paul Valéry se întreba, bunăoară, dacă există o valoare "obiectivă" a poeziei și dacă nu cumva această valoare nu există decât doar în cadrul literaturii franceze, ea nefiind acceptabilă în alte sisteme culturale: "Duceți statuia pe care o admirați aici la un popor suficient de diferit de al nostru: ea nu va fi decât o piatră neînsemnată. Un Parthenon nu este decât o micuță carieră de marmură".

Conștiința relativității valorilor și a punerii lor sub semnul unei identități codificate fatal reactualizează mitul Drumului spre Centru.

Este acesta doar un mit, este ceva de genul posibilului, al virtualului, este un construct utopic?

Un act de centralizare reanimă conștiința marginii, a limitei.

Certitudinea valorii o poți avea numai în cadrul unui spațiu cultural, care, vorbind în termenii lui Cioran, se impune și ca un "imperiu" cultural. În ce mod ai putea să fii auzit în alte spații culturale care au și însemnele "imperiale"?

De aceea Fernando Pessoa își imagina un nou imperiu spiritual, alături de cele patru existente în Europa: Grecia antică, Roma, Creștinătatea, Europa postrenascentistă. Cel de-al cincilea ar fi imperiul spiritual lusitan.

Dat fiind complexele culturii române care s-au acutizat în perioada actuală a tranziției, furia autodisprețului valoric, nici măcar nu ne-am putea imagina ca cineva să viseze la un imperiu spiritual românesc.

Apare, ca un dat ontologic imuabil, condiția de a ne simți mereu *la margine* și de a fi puși în eterna situație de a imita Centrul, de a ne sincroniza cu civilizația-etalon în spiritul teoriei lovinesciene. Am visat și vom visa permanent să culegem mere de aur în Grădina Hesperidelor sau să bem apa de la izvoarele Nilului, precum doresc personajele *Istoriei ieroglifice* a lui Dimitrie Cantemir.

Străinii din **Zodia Cancerului** lui Sado-veanu sau din **Balta Albă** a lui Vasile Alecsan-

dri ne vād ca pe niște oameni *ai marginii*; în balada populară **Miorița**, considerată mitul românesc fundamental, suntem autoreprezentanți ca locuitori ai *capătului lumii*, al "piciorului de plai" și "gurii de rai" concepute ca margine existențială paradisiacă, pusă însă sub semnul acceptării senine a iminenței morții.

Concepem, astfel, în cadrul imaginarului mitopo(i)etic românesc, o margine a singurătății care e înzestrată - însă - și cu forțe magice izbăvitoare.

Integrarea în Europa se sprijină și pe credința că suntem o margine sud-estică strategică, un liant geo-politic important în această zonă marginală europeană.

Zile și Nopti de literatură

Ca o margine satanizată apare Basarabia, în care lupta pentru identitatea românească s-a reluat, și Transnistria, zonă de "tampon", în care se încearcă anihilarea tuturor elementelor de românism prin interzicerea sălbatică a școlilor în care se învață românește cu scrisul latin.

Marginea, în viziunea sociologilor, poate deveni în anumite condiții, *Centru*. Ne rămâne acest vis. Ne rămâne visul la o Europă policentrică.

Deocamdată, cuprinși de sentimentul solitudinii noastre valorice, intrăm în dialog cu celelalte culturi, căci o cultură, spune Noica, se face cu alte culturi.

Drumul nostru spre Centru începe, anevoios de la gradul zero al acestui sentiment.

Din nou capodopere semnate de Ion Popescu-Brădiceni

grafomania

O să credeți că am devenit o pasionată a poeziei, pardon, a literaturii domnului Ion Popescu-Brădiceni. Sau o să credeți că am de gând să-mi dau doctoratul pe rândurile aceluiași domn. Explicația e mult mai simplă și la îndemâna oricui: domnul - Brădiceni scrie mult, publică mult, scoate multe cărți. Numai așa și tot se cere imperios intervenția unui „killer“ de grafomani. Ca să nu mai amintesc că, de bună voie și de nimeni silit, domnul Popescu-Brădiceni îmi tot trimite, pe adresa revistei „Luceafărul“, producțiile dumisale strânse cu grijă între coperte luminoase. Iar eu ce să fac? Să mă fac că nu le văd, să mă fac că nu observ că domnul Popescu-Brădiceni scrie atât de prost? Ei bine, nu pot.

Zidirea în poemul dublu (Editura Napoca Star, Cluj, 2003), bag eu de seamă, e o antologie de autor. Găsim aici texte de ale domnului Popescu-Brădiceni răspândite prin mai multe decenii. Foarte frumos, mă gândesc, cu această ocazie pot să văd dacă autorului meu i s-a întâmplat vreodată să scape și ceva mai de Doamne-ajută. Aiureli! Domnul Ion Popescu-Brădiceni întotdeauna a scris prost. Iar, dacă își imaginează că o să leșină de emoție parcurgând *Referințele critice* de la finalul volumului, cu imaginația o să rămână. Nici măcar cuvintele lui Marin Sorescu de

pe coperta a patra nu mă dau peste cap: „Pentru poetul Ion Popescu-Brădiceni am avut întotdeauna o veche prietenie și o statornică prețuire. Cu bucuria de a fi alături pe drum, i-am apreciat - și-mi place să cred că nu mă înșel - sunetul grav, reflexiv, timbrul personal al discursului liric, marcat de o metafizică a libertății, precum și forța de cunoaștere poetică, mereu în lupta de cucerire a domeniilor cuvântului“. Acum să fim serioși: în numele prieteniei, oricine poate scrie fraze sforăitoare, chiar dacă se numește Marin Sorescu...

Iată un *Poem transpersonal (II)*: „Râvnind porțelanul de China./ Mușcă, din umbra-i, lumina“. Sau: „Filosoful s-a arătat revoltat/ la ideea de-a ucide o pasăre./ în timp ce bucătăreasa/ i-o gătise, alături, cu mazăre“ (*Poem*). Bine că astea sunt scurte! Dar ce te faci cu *Balada fantastică* sau cu *Omul disperat*? Din prima, care are două strofe, aflăm (folosesc acest verb pentru că versurile domnului Brădiceni au valoare de sentințe, de adevăruri adevărate și profunde): „Când doi oameni sunt singuri/ își spun că se plac./ Sunt pe masă trei linguri./ Pe castron - un capac“. Hm... Din *Omul disperat* aflăm că: „Omul disperat/ e disperat/ pentru că e disperat“. Profund, adevărat, simplu: o aiureală.

Ca orice poet care se respectă, și

domnul Ion Popescu-Brădiceni se închină la icoana lui Eminescu și, după repetate mătăanii, scrie *II. Sub semnul mării transparente. Triptic eminescian (sonete)*. „Ființă, tu, ce-mi răsăriși în cale/ ca un deșert, o oază, piramidă,/ ascunde-te, arată-te, în zale/ ori nu. ci-ntr-o cămașă translucidă!“ (*I. Ființă, tu*); „Nomotetul stă și spune/ numai despre-o Lege Anume./ îl întâmpină Poetul/ și-i desferecă secretul“ (*II. La steaua*). Ce-o mai fi și ăla „nomoter“? O altă poezie de mare excepție: *Joc*. „L-am chemat pe Vineri/ și-a venit de joi,/ eram încă tineri,/ tineri amândoi// L-am chemat pe Vineri/ și-a venit de miercuri,/ eram încă tineri,/ eram încă cercuri (?! - nota mea. C.S.)// L-am chemat pe Vineri/ și-a venit de marți,/ eram încă tineri,/ preafrumoși și-nalți// L-am chemat pe Vineri/ și-a venit de luni,/ eram încă tineri,/ și de tot nebuni// L-am chemat pe Vineri/ și-a venit cântând/ și-a adus cu sine/ dragostea, pe vânt// Și-ai fost pentru mine/ cel mai bun altoi.../ eram foarte tineri,/ tineri amândoi“. Așa o fi...

Înainte de a încheia, nu pot să nu trag cu ochiul la poza de coperta a patra, unde domnul Popescu-Brădiceni a fost surprins măzgăind ceva pe un diplomat. Nu pe prăjitură Diplomat, ci o geantă-diplomat. Și îl invit pe domnul -Brădiceni să mă trimită. Că eu citesc și spun mai departe...

Corina Sandu

corina_sandu2003@yahoo.fr

Aurel Martin

romul munteanu

Numeroșii cititori foarte tineri se vor întreba poate cine este acest personaj evocat de bătrânul profesor și din ce sertare ale memoriei culturii l-a scos. Da, memoria oamenilor este scurtă. De aceea, mă simt nevoit să recapitulez cel puțin câteva episoade și evenimente din viața vechiului meu prieten.

evocări

Am fost colegi la Cluj încă din anul I. S-a făcut remarcat în primul rând la seminariile profesorului Breazu și apoi la acelea mult mai dificile ale profesorului D. Popovici. Aurel Martin avea o cultură universitară care o depășea cu cel puțin 2-3 ani pe aceea a colegilor noștri. Pe el nimic nu-l lua prin surprindere, nici la cursurile strict filologice, nici la cele literare. Colegii l-au stimat și l-au iubit de

la început. Dar s-a observat de timpuriu că era un tânăr fără noroc. La terminarea studiilor, strălucite de altfel, nu a fost oprit în facultate, fiindcă era fiu de jandarmi. Deși scria pe la gazetele locale, s-a înscris și la Școala de literatură. Dar, din cauza unei cronici negative despre poezia lui Eugen Frunză, i s-a interzis să mai publice. Când îmi făceam eu stagiul la „Viața militară“, am propus celor din redacție să-l angajeze ca funcționar civil și s-a făcut remarcat de la început prin cronicile și eseurile sale. Mai târziu, când am fost angajat ca asistent de literatură română la Institutul Pedagogic, am propus să-l ia și pe el. S-a remarcat repede prin cursurile și seminariile de literatură română contemporană, pe care le ținu la anul al III-lea. Studenții l-au simpatizat de la început. Nu-mi amintesc exact în ce împrejurări a trecut ca redactor la revista „Luceafărul“, condusă în acel timp de scriitorul Demostene Botez. Acesta i-a împrumutat o antologie de poezie românească publicată în Spania, motiv pentru care Aurel Martin a fost arestat. Nu mai știu exact cât timp a stat în detenție. Mi-amintesc însă că îmi povestise cum, doar cu câteva zile înainte de a fi eliberat, ofițerul care se ocupa de el

i-a transmis că a fost condamnat la ani grei de închisoare. Așa a început drama lui Aurel Martin. A fost eliberat, dar mereu supravegheat de serviciile de Securitate. Făcuse diabet, deși se trata cu insulină, avea valori destul de ridicate. Devenise directorul Editurii Minerva. Aveam birourile învecinate. Am observat că bea zilnic cam două sticle de vin cu apă minerală. Bea încet. Era diabetic. Avea nevoie de multe lichide. Nu se amețea niciodată. Dar autoritățile nu priveau cu ochi buni consumul zilnic de alcool, cu toate că nu jena pe nimeni. Dimpotrivă, el rămâne părintele celor mai multe colecții și ediții care au fost organizate în același timp la Editura Minerva. Spre sfârșitul carierei sale, atmosfera devenise mai tensionată. A fost transferat pe un post de redactor principal pentru a fi obligat să plece. În acele condiții s-a și pensionat. Ne mai vedeam din când în când la masă la Casa Scriitorilor. Era amabil și trist. Viața lui fusese insolubil legată de editură.

După un anumit timp, mi-a telefonat soția lui și mi-a spus că a murit. Când mi-am exprimat intenția de a merge în înmormântare, a precizat că fusese deja înmormântat. Rugămintea lui ultimă era să nu-i fie împovărați prietenii cu această veste tristă. Aurel Martin a fost o victimă a timpului său. Puțini l-au înțeles și puțini sunt cei ce-și mai amintesc de el.

Dumnezeu să-l odihnească!

Ion Oana, membru al Cercului Literar de la Sibiu

clemente constandin

Ion Oana s-a născut în 14 noiembrie 1920 în comuna Cioara, astăzi Săliște, județul Alba, la mai mult de o zăvârlitură de băț de „albastrul” Lancrăm al filosofului și poetului Lucian Blaga, într-o familie de țărani.

Studiile liceale le-a făcut la Liceul „Mihai Viteazul” din Alba-Iulia, iar cele filologice la Universitatea din Cluj.

După absolvire este profesor de limba și literatura română la Brașov și Alba Iulia, apoi profesor la Școala de literatură și critică literară „Mihai Eminescu” din București, fiindu-i „elev” Nicolae Labiș; profesor la Institutul „Maxim Gorki”, cadru didactic la lectoratele de limba și literatura română din Leipzig, Sorbona și Grenoble, profesor și prodecan al Facultății de Filologie a Universității din București.

Preocupările scriitoricești i s-au afirmat mai ales, în perioada studenției. În cadrul cercului literar de la universitatea clujeană refugiată la Sibiu în timpul celui de-al doilea Război Mondial.

Pentru a obține mai multe informații despre Cercul literar de la Sibiu, al cărui membru a fost profesorul meu de la liceul din Alba Iulia, în anii 1998-2000 i-am solicitat date și opinii despre gruparea de-acum bine cunoscută în literatura română. Prin informațiile ilustrului profesor și bibliografia cercetată, mai ales monografia lui Petru Poantă - **Cercul Literar de la Sibiu**, tipărită la Cluj în anul 1997, am încercat să schițez un portret al „cerchistului” Ion Oana, fără pretenția de a spune totul despre personalitatea sa, marcantă și semnificativă.

În opinia lui Ion Oana, primul pas al organizării vieții literare de la universitatea clujeană/sibiană a fost Cercul literar „Octavian Goga”. În cartea lui Petru Poantă se afirmă că acesta îl avea conducător pe Lucian laga (P. Poantă, op. cit., p. 25). Ion Oana afirmă, însă, în scrisoarea din 10 octombrie 1998, că Blaga era președinte de onoare al Cercului „Octavian Goga”, iar președinte activ era Ion Oana:

„La cercul literar, scrie I.O., n-a fost nimeni, niciodată, președinte decât eu, Ion Oana, iar președinte de onoare Lucian Blaga”.

Cercul literar „Octavian Goga” avea un organ de presă, intitulat blagian „Curtile dorului”, al cărui redactor responsabil a fost Radu Stanca, având alături pe Ovidiu Drimba, Ion Negoïtescu, Ion Maloș Râpeanu și Eugen Todoran. Aici apar semnăturile de autor ale lui Cornel Regman, Romeo Dăscălescu și Ion Oana (Petru Poantă, op. cit. 24).

Formele de activitate ale cercului erau ședințele literare și conferințele ținute de studenți. Despre acestea, la solicitarea lui Bazil Gruia, Petru Hosu, student al lui Blaga, apoi colaborator al acestuia la Cluj își amintește că „Cercul literar studențesc a organizat un ciclu de conferințe, tratând subiecte dintre cele mai variate. A vorbit Ovidiu Drimba la 15 martie 1942, despre **Tristan și Isolda**, apoi după o lună și ceva Cornel Regman despre **Ion Pillat, poet al tradiției**. La 3 mai a conferențiat Ion Oana despre «Metaforă și poezie»...” (Bazil Gruia, **Blaga inedit, efigii documentare**. Cluj, 1981, p. 174-175).

Informațiile despre conferințele studențești sunt confirmate de către Ion Oana în scrisoarea din 16 octombrie 1998, afirmând că a mai susținut o conferință cu titlul „Obscur și dificil în poezie”, care, apoi, a fost publicată în revista „Saeculum”, scoasă de Lucian Blaga.

În cadrul Facultății de Litere și Filosofie funcționa și o grupare teatrală care se chema „Prietenii seminarului de estetică și critică literară”, din care făceau parte și membri ai cercului literar. Despre activitatea acestei grupări a scris I.D. Sârbu, apreciind-o cu superlative, referindu-se la spectacolele cu **O scrisoare pierdută** de I.L. Caragiale și **Heidelbergul de altădată** de W.I. Forster:

„O mare parte din cei care au figurat în distribuțiile de atunci - zice I.D. Sârbu - sunt astăzi nume de referință în medicină, în învățământul universitar, în literatură, dacă nu ar fi decât să îi amintesc pe Dan Constantinescu, Ion Oana, Cornel Regman, Ștefan Augustin Doinaș, Radu Stanca, Romeo Dăscălescu, N.D. Pârnu, Stela Crețu...” (I.D. Sârbu, **Atlet al mizeriei**. Petroșani, 1994, p. 57).

Referindu-se la spusele lui I.D. Sârbu, în scrisoarea din 16 octombrie 1998 Ion Oana notează: „Îmi aduc foarte bine aminte că intenția nu era de a da multe spectacole, ci de a fi... model de interpretare scenică. Spectacolele se pregăteau practic un an de zile și aveau loc fără suflor, căci toți interpreții, până la urmă, știau pe de rost aproape tot textul... Prima piesă jucată a fost **O scrisoare pierdută** a lui I.L. Caragiale. A avut o distribuție care, fără exagerare, a făcut epocă - Liviu Rusu ca regizor. O uluitoare Coana Zița - Eta Caranica (atunci studentă, prin căsătorie Eta Boeriu), de un temperament aprins și de o maturitate scenică incredibilă. Tipătescu - Vasile Lucaciu, student la

Medicină, Cațavencu - Eugen Gelepu, tot de la Medicină, Trahanache - Ion Oana, cuplul Farfuridi - Brânzovenescu, Farfuridi - Radu Stanca, Brânzovenescu - Ilie Balea, tot de la Medicină; în rolul Cetățeanului turmentat, interpretat cu un talent neobișnuit, apărea Nic. Pârnu, tânăr asistent la Psihologie, iar Dandanache - Ion Negoïtescu, firav, smochinit și cam gângav”.

În cea de-a doua piesă - **Heidelbergul de altădată** a lui W. Forster erau interpreți: Dan Constantinescu, Stela Crețu, Ion Oana (Ministrul de Hang), Radu Stanca, Deliu Petroiu ș.a.

Din cercul literar „Octavian Goga” și „Prietenii seminarului de estetică și critică literară”, afirmă Ion Oana, s-a născut „Cercul literar de la Sibiu”. Preocupările membrilor acestuia erau diverse: literatură, filosofie, estetică. În domeniul literaturii s-au afirmat poeți, dramaturgi, istorici și critici literari reprezentativi pentru literatura română de după cel de-al doilea Război Mondial.

După vechime, „cerchiștii” sunt grupați de Ion Oana astfel:

1) *primul nucleu*: Radu Stanca, Ion Negoïtescu, Ion Oana, Ștefan Augustin Doinaș, I.D. Sârbu, Radu Stoichiță.

2) *aliații de prima oară*: Ovidiu Drimba, Petru Hosu, Eugen Tudoran, Cornel Regman, D. Speranția, Romeo Dăscălescu, Dan Constantinescu, Ioanichie Olteanu.

3) *ultimii veniți (tinerii)*: Nicolae Balotă, Ov. Cotruș, Radu Enescu, Artur Dan, Eta Boeriu, Dominic Stanca, Viorica Gui.

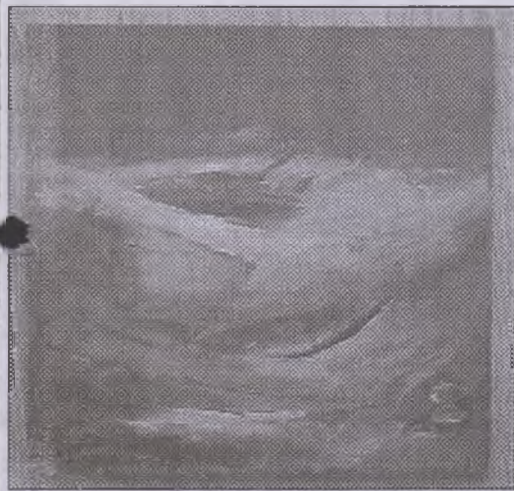
profil

În cartea lui Petru Poantă se publica „Catalogul membrilor grupării” întocmit în 1946 ca o schemă ludică. În această schemă Ion Oana este situat, pe orizontală, la rubrica „Nouar”; iar pe verticală la „Cupă”.

Ion Oana figurează și printre semnatarii actului de identitate care oficializează gruparea sub forma unei scrisori adresate criticului Eugen Lovinescu. Scris de Ion Negoïtescu, manifestul mai este semnat de Victor Iancu, Eugen Todoran, Cornel Regman, Ovidiu Drimba, Radu Stanca și Romeo Dăscălescu (Petru Poantă, op. cit., p. 54).

Ion Oana n-a fost, însă, o stea de prima mărime pe cerul cu multe stele căzătoare al literaturii. Totuși, el a fost și rămâne o personalitate marcantă a vieții literare românești: conducător de cerc studențesc, „personaj de fundal” al Cercului literar de la Sibiu, autor de poezii originale, traducător din poezia străină (mai ales din franceză), conferențiar, actor și colaborator la prestigioase reviste ale vremii: „Universul Literar”, „Curentul Literar”, „Revista Fundațiilor Regale” ș.a.

După cel de-al doilea Război Mondial s-a impus ca un eminent dascăl, istoric și critic literar, cu referiri exprese la opera lui Ion Budai-Deleanu și autor al capitolelor despre Școala Ardeleană din manualele școlare.

Ioan Suciu

Dezavantajele publicării pe Internet

Dacă cei care nu sunt utilizatori privesc Internetul ca pe o minune palpabilă - apeși pe un buton și obții orice îți dorești - cei care sunt implicați în scrierea pe Rețea trăiesc o iluzie din alt sens. Realizatorii de site-uri, un fel de redactori *on line*, folosesc publicațiile care apar pe hârtie pentru a le încărca pe Internet. Dintr-o dată un astfel de realizator se află în postura de stăpân al informației și implicit al problemei, cu toată că nu este el creatorul, ci doar aranjorul în pagină.

Dar o iluzie și mai puternică de suprașerie o au participanții la diferite forumuri, chat-uri, grupuri de discuții din jurul unor reviste sau publicații electronice. Acești scriitori de Internet, fără nume și semnătură, prin simplul fapt că apar publicați undeva, se consideră inteligenți, talentați, percutanți și charismatici. Însă, pentru ceea ce se scrie pe Net, nu există o ordine a valorilor. Și nici nu se poate stabili o ierarhie de valori, neexistând critici de Internet. Și, de altfel, nici nu poți analiza „opera” unor persoane care se ascund în spatele unor pseudonime ca „dragon”, „manson”, „bezmetic”, „4you”, sau o simplă literă (pentru concizie și economie de timp!).

Senzația de lipsă de responsabilitate a

tului - superioritatea lui față de suportul de hârtie, pun accentul pe rapiditatea contactului: opera de artă, parcurge un drum foarte scurt până la consumator, un simplu click. În final, de la suprașeria rapidității comunicării artei se ajunge la suprașeria comunicării pur și simplu. Fiindcă după ce ai descărcat un roman de Stephen King de 600 de pagini, nu te apuci să-l citești de pe ecranul fosforescent al calculatorului. Acest ecran este compatibil cu știri scurte și mie cel puțin îmi dă întotdeauna aceeași senzație ca a televizoarelor din gară pe care sunt anunțate plecările și sosirile trenurilor.

Renunțatul Bill Gates, cu ocazia unui simpozion din Spania, a declarat că va milita până la moartea sa pentru dispariția hârtiei. În primul rând, spune el, pentru protejarea pădurilor și implicit a mediului natural. Pentru a face să dispară hârtia, nu este suficientă crearea condițiilor tehnice adecvate, dar și înlăturarea necesității acesteia. Fiindcă pe net nu există publică române. Nimănui nu i-ar plăcea să citească **Război și pace** de pe Internet. Sau **Infernul** de Dante. Pentru a citi poezie, o poziție favorită este întins pe pat, sprijinit cu capul de pernă și ținând cartea deasupra pieptului. Nu

Mulți oameni de cultură au față de Internet o părere extraordinară. Pe Internet, spun ei, găsești orice informație din orice domeniu, poți să asculți orice fel de muzică, poți călători în istorie, poți vizita marile muzee ale lumii sau ai posibilitatea de a viziona explorarea camerei mortuare a unei piramide, prin transmisie efectuată în direct de un robot, înveți limbi străine cu ușurință, ai la dispoziție dicționare, hărți, reproduceri după documente vechi, colecții de fotografii, site-uri specializate de noutăți și comunicări științifice, știri la zi ale celor mai mari ziare din lume sau agenții de presă. Sigur că privit în mod global, așa pare Internetul; dar luat „la bani mărunți”, lucrurile stau altfel. Admirația pe care o au unii față de Rețea se bazează tocmai pe necunoașterea „amănuntelor”, și-i caracterizează în mod cert pe cei care nu utilizează calculatorul. Există personalități care au o aversiune declarată față de computer, cum este Octavian Paler, sau alții care nu renunță nici ei la bătrâna mașină de scris: Cristian Tudor Popescu, Emil Hurezeanu sau Marius Tucă, deși acesta din urmă apare la televizor cu un laptop în față, agitând deasupra ecranului acestuia un stilou chinezesc. Aceștia, sau alții, când au nevoie de vreun material, apelează la cineva - care are o vârstă de până-n 22-23 de ani - cerându-i să se uite pe Internet și să printeze ce mai scrie în „Național” despre ultimele evenimente din lumea artiștilor, să zicem. Sau ce titluri de cărți noi sunt prezentate de suplimentul „Litere, Arte, Idei” al ziarului „Cotidianul”, sau ce mai zice revista „Cațavencu”. Tânărul se-ntoarce rapid cu răspunsul (de, viteza tehnicii avansate!), dar îți spune că „Național” are site-ul blocat de vreun an de zile, suplimentul „LAI” a înțepenit la un număr de luna mai, iar „Cațavencu” e cu plată. Privești în gol, dezamăgit și gânditor. „Dar, dacă vrei, vă scot la imprimantă ce spune «România Mare», că are un site a-ntâia, merge ceas și e gratuit!”. În cazul în care soliciți motorului de căutare Google de pe Internet, să găsească Dinu Giurescu, îți apare Dinu Săraru. Cauți Sergiu Celibidache și-ți apare numai Sergiu Nicolaescu, cu multiplele lui calități: regizor, scenarist, actor și senator. Cauți un site despre Corneliu Coposu și ți se oferă Corneliu Vadim Tudor.

Sigur că, în ceea ce privește știrile și informațiile culturale din lumea largă, găsești de toate în limba engleză. Internetul este scris - cu mici excepții - în engleză. Dar aceste informații nu se referă la ceea ce se-ntâmplă în România. Iar noi nu am devenit (Doamne ferește!) țară de limbă engleză.

fonturi în fronturi

producțiilor scrise pe Rețea, lipsa oricărei constrângeri privind respectarea regulilor gramaticale și ortografice, dau autorilor iluzia că, de fapt, aceste reguli sunt mofturi, n-au nici o importanță, esențială fiind exprimarea cât mai eliptică a părerilor lor, prin aruncarea de cuvinte ciuntite, prescurtări neavenite, amestecul de engleză și argou românesc (țigănesc?). Însăilări asemănătoare mesajelor scrise cu litere decupate din ziare de către răpitorii de persoane.

Dar există pe net și excepții notabile. În speță site-ul **Liternet**, o adevărată revistă culturală, vie, atractivă, interesantă, cu mulți realizatori și colaboratori care au un nume în viața noastră culturală.

Pe site-ul **Liternet** se pot publica gratuit romane, povestiri, eseuri, poezie. Totuși, nici un scriitor mare și consacrat nu-și publică lucrările aici sau în altă parte pe net. În mod sigur nu veți vedea publicată pe Internet vreă carte de Fănuș Neagu, Constantin Țoiu sau Nicolae Breban. De asemenea, nici scriitorii tineri, debutanți, nu se dau în vânt după apariția pe Internet. Descărcarea operelor existente de pe **Liternet** pe propriul calculator este gratuită. Dar se pot construi site-uri cu plată. Dacă acest mijloc modern de comunicare și transmitere a informației care este Internetul, este așa de apreciat și adulat, de ce nu este folosit în mod prioritar și se preferă varianta suportului de hârtie? Cei care susțin avantajele Interne-

există calculator care să poată fi ținut în aceea poziție, nici chiar un laptop. Parcurgea unui text pe hârtie este liniștitoare pentru spirit și pentru ochi, ca să nu mai vorbim de plăcerea pipăitului hârtiei, a foșnetului acesteia, a coptetelor cu reproduceri din lucrări nemuritoare.

Un dezavantaj - important - al lucrărilor publicate pe Internet este că în acest spațiu virtual nu ai cum să găsești un autor care și-a construit un site cu producțiile sale, decât dacă ai auzit de el. Trebuie să scrii ceva pe motorul de căutare și - logic - trebuie să cunoști numele autorului respectiv. Într-o librărie poți oricând să dai cu ochii de cartea vreunui necunoscut, poți s-o iei în mână și s-o răsfoiești, poți să citești cine-l recomandă pe autor, mă rog, poți să-ți faci o părere. Pe Internet degeaba își face un debutant (chiar genial fie el) un site cu operele sale, că nimeni nu are cum să dea de el. Asta până când își face numele cunoscut. Acest lucru se poate realiza numai prin difuzarea cărților respectivului făcute pe suport de hârtie sau cu ajutorul presei culturale - tot pe hârtie. Așa că Bill Gates, în lupta sa pentru desființarea hârtiei, se confruntă cu o dificultate pe care o ignoră: hârtia este de neînlocuit pentru marile opere literare sau filozofice. Pe rețeaua virtuală pot circula numai producții scurte, gen discuții tip forum sau chat, neconsistente nesubstanțiale - iar prin ultrademocratizarea participării la acestea, prin vulgarizarea lor și coborârea nivelului cultural până la zero.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.